

Gmina Poronin i Wýchodná nie pozwolą zaginać ludowym rzemiosłom

Teksty/Text:

Katarzyna Bafia, Dana Kabátová, Zdenka Lenková, Viera Tereková

Redakcja tekstu/Úpravy textu:

Mateusz Łękawski

Tłumaczenia/Preklad:

Róbert Schmidt

Autorzy fotografii:

Monika Nodzyńska, Łukasz Nodzyński www.tatrafoto.pl

Projekt graficzny: Artur Sumera

Druk i oprawa: Polskie Centrum Promocji

ul. Nowohucka 44, 31-580 Kraków www.pcp.org.pl

Wydawca: Gmina Poronin

ul. J. Piłsudskiego 5, 34-520 Poronin, tel. +48 18 20 74 112 gmina@poronin.pl www.poronin.pl

- Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry” w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

- Publikácia spolufinancovaná Európskou úniou v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregionu Tatry v rámci Programu Interreg V-A Poľsko - Slovensko 2014 – 2020.

- Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry” w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

- Projekt spolufinancovaný Európskou úniou z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregionu Tatry v rámci Programu Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014 – 2020.

- Wyłączna odpowiedzialność za treść niniejszej publikacji ponosi Gmina Poronin i w żadnym razie nie może być ona utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Unii Europejskiej ani Euroregionu „Tatry”.

- Celú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesie obec Poronin a v žiadnom prípade nemôže byť stotožňovaná s oficiálnym stanoviskom Európskej únie ani Euroregionu Tatry.

- Egzemplarz bezpłatny

- Bezplatný exemplár

Mikroprojekt s názvom **Gmina Poronin a Obec Východná nedajú zabudnúť ľudovým remeslám**, spolufinancovaný Európskou úniou v rámci Európskeho fondu regionálneho rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregionu Tatry v rámci Programu Interreg V-A Poľsko-Slovensko 2014 - 2020.

Mikroprojekt pn. **„Gmina Poronin i Východná nie pozwolą zagańąć ludowym rzemiosłom”** współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry” w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

Mikroprojekt pn.

„Gmina Poronin i Východná nie pozwolą zagać ludowym rzemiosłom”

współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz z budżetu państwa za pośrednictwem Euroregionu „Tatry” w ramach Programu Interreg V-A Polska-Słowacja 2014-2020.

Celem wspólnego polsko-słowackiego projektu jest przyczynienie się do ochrony dziedzictwa kulturowego i zachowania tradycji ludowych oraz rzemiosł na terenach przygranicznych. Poznawanie historii swoich sąsiadów, tradycji ludowych i ich stylu życia pomaga wzajemnemu promowaniu, rozwojowi i ochronie wartości kulturalnych obu regionów. Niniejszy projekt jest o tyle istotny, że inicjatywa jego realizacji wypłynęła oddolnie, z potrzeb partnerów, którzy zainteresowani są zachowaniem twórczości ludowej związanej ze zdobieniem odzieży i tkanin. Aktualnie na terenie obu regionów twórczością ludową prezentowaną na odzieży nie zajmuje się wystarczająco wielu rzemieślników bądź twórców, aby zapewnić jej przekazanie i trwałość. Ze względu na to w projekcie poznaliśmy sposoby uzyskiwania umiejętności podczas warsztatów twórczych, wraz z nauką technik dotyczących ich aplikowania na odzieży i tkaninach. Swoją wiedzę i techniki doświadczeni twórcy chętnie przekazali swoim kontynuatorom podczas zajęć praktycznych, na których zainteresowani nauczycieli się tradycyjnych technik, odziedziczonych po przodkach nie tylko z Východnej, ale również z Poronina. Nauczyli się wyszywać na tkaninach, na skórze i suknie, malować na tkaninach, szyc stroje ludowe i odzież ze skóry, przygotowywać osnowę na krosnach i tkać chodniki oraz tkaniny.

Dobrze się stało, że w realizacji projektu uczestniczyło również młode pokolenie, które zainteresowane jest kształceniem w dziedzinie rzemiosł ludowych. Sądzymy, że udało nam się utworzyć zainteresowaną grupę będącą zapleczem do tworzenia i szycia strojów ludowych, w wyniku tego, w regionie transgranicznym stworzona zostanie przestrzeń do zachowania tradycji i rzemiosł ludowych.

Mikroprojekt s názvom

„Gmina Poronin a Obec Východná nedajú zabudnúť ľudovým remeslám“

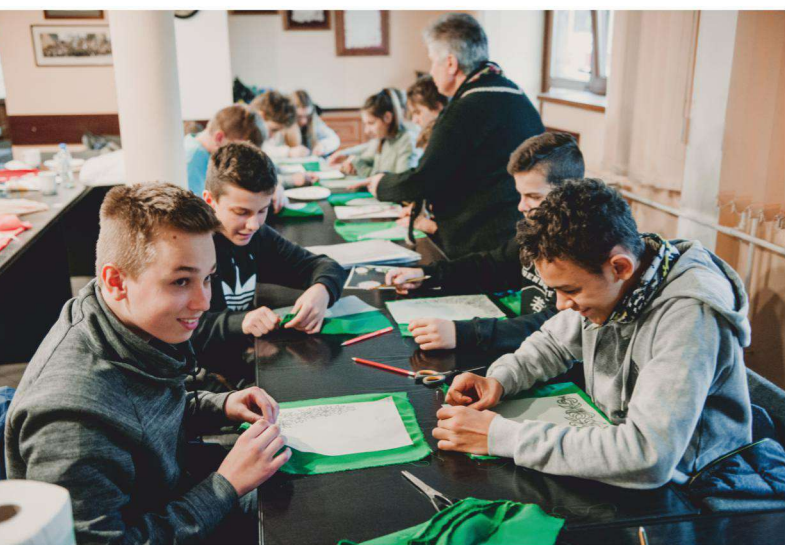
spolufinancovaný Európskou Úniou v rámci Európskeho Fondu Regionálneho Rozvoja a zo štátneho rozpočtu prostredníctvom Euroregiónu „Tatry“ v rámci Programu Interreg V-A Polsko-Slovensko 2014 - 2020

Cieľom projektu je prispieť k ochrane kultúrneho dedičstva a zachovať udržateľnosť ľudových tradícií a remesiel v tomto pohraničnom regióne. Spoznávanie vzájomnej histórie svojich susedov v ľudových tradíciách, ich životného štýlu, prispieva k vzájomnej propagácii, rozvoju a ochrane kultúrnych hodnôt obidvoch regiónov. Tento projekt je o to významnejší, že skutočnou iniciatívou projektu bola iniciatíva zdola, vyplývajúca z potrieb partnerov, ktorí majú záujem zachovať ľudovú tvorbu na odevoch a textíliách a zabezpečiť jej udržateľnosť. Ľudová tvorba na odevoch v obidvoch regiónoch v súčasnosti nemá dostatok pokračovateľov či tvorcov pre zachovanie. V projekte sme preto zadefinovali spôsoby oboznamovania sa a nadobúdania zručností v tvorivých dielňach s výučbou techník zameraných na ich aplikovanie v odevoch a textíliách. Svoje zručnosti a techniky odovzdávala ochotne staršia generácia svojim pokračovateľom na praktických ukážkach, kde sa záujemcovia naučili tradičným technikám, zdedeným od predkov nielen z Východnej ale aj z Poronina. Osvojili si vyšívanie na textil, vyšívanie na kožu, vyšívanie na súkno, maľovanie na textil, šitie krojov a ľudových odevov, šitie kožených odevov, snovanie a tkanie kobercov a textílií.

Je dobré, že projektu sa zúčastňuje aj mladšia generácia, ktorá má záujem o trvalejšie vzdelávanie v ľudových remeslách. Predpokladáme, že sa nám podarilo poskladať kvalitný tím, ktorý bude tvoriť zázemie pre tvorbu a šitie krojovaných odevov a otvorí sa tak širší priestor pre zachovanie ľudových tradícií a remesiel v cezhraničnom regióne.

Gmina Poronin

Położona jest w bliskim sąsiedztwie Tatr, w województwie małopolskim i wchodzi w skład powiatu tatrzańskiego. W obecnym kształcie administracyjnym funkcjonuje od 1995 r. Swoim zasięgiem obejmuje osiem sołectw: Bustrzyk, Małe Ciche, Murzasichle, Nowe Bystre, Stasikówka, Suche, Poronin i Ząb. Większość terenu gminy leży w dorzeczu rzek: Poroniec, Zakopianka i Biały Dunajec oraz Czarny Dunajec. Sąsiaduje od południa z miastem Zakopanem i gminą Kościelisko, od północy z gminą Biały Dunajec, od wschodu z gminą Bukowina Tatrzańska, a od zachodu z gminą Czarny Dunajec. Obejmuje piękne i malownicze tereny Skalnego Podhala: Rów Podtatrzański, Pogórze Gubałowskie z najwyższej położoną miejscowością w Polsce - Zębem, 1023 m n.p.m.) i Pogórze Gliczarowskie (z Galicową Grapą 982 m n.p.m.) oraz częściowo Tatry (część Tatr Wysokich). W obrębie gminy znajduje się część Tatrzańskiego Parku Narodowego. Wzniesienia i stoki Galicowej Grapy, a także Pasma Gubałowskie są doskonałymi terenami do uprawiania turystyki spacerowej, zaś zimą narciarstwa zjazdowego oraz narciarstwa śladowego. Bliskość Tatr pozwala na uprawianie turystyki wysokogórskiej. Na terenie gminy znajduje się wiele ciekawych przykładów tradycyjnego budownictwa w stylu regionalnym oraz budownictwa sakralnego. Przez gminę przebiegają ważne szlaki komunikacyjne: kolejowy (99) Chabówka - Zakopane i drogowe (47) Zakopane - Kraków oraz międzynarodowy (961) w kierunku Słowacji.

Obec Poronin

Obec Poronin sa nachádza v blízkosti Tatier v Malopoľskom vojvodstve a patrí do tatranského okresu. V terajšej administratívnej podobe funguje od roku 1995. Zahŕňa osem osád: Bustryk, Male Ciche, Murzasichle, Nové Bystre, Stasikówka, Suché, Poronin a Zub. Väčšina územia obce sa nachádza v poriečí riek: Poroniec, Zakopianka a Biely Dunajec a tiež Čierny Dunajec. Z južnej strany susedí s mestom Zakopane a obcou Kościelisko, zo severnej strany s obcou Biely Dunajec, z východnej strany s obcou Bukowina Tatrzańska a zo západnej strany s obcou Čierny Dunajec. Zahŕňa pekné a malebné terény Skalného Podhala: Rów Podtatrzański, Pogórze Gubałowske, kde je najvyššie sa nachádzajúca obec v Poľsku - Zub, 1013 m n.m.), ďalej Pogórze Gliczarowske (s horou Galicowa Grapa 982 m n.m.) a čiastočne Tatry (časť Vysokých Tatier). Na území obce sa nachádza časť Tatranského národného parku. Vyvýšeniny a svahy Galicowej Grapy a tiež Pásmo Gubałowske sú skvelými terénmi pre rozvoj prechádzkovej turistiky, v zime zjazdového a bežeckého lyžovania. Blízkosť Tatier umožňuje rozvoj aj vysokohorskej turistiky. Na území obce sa nachádzajú viaceré zaujímavé príklady tradičného staviteľstva v regionálnom štýle a sakrálneho staviteľstva. Obcou prechádzajú dôležité komunikačné trasy: železničné a cestné (47) Zakopane-Krakov a medzinárodné (961) smerom na Slovensko.

PORONIN - sama nazwa w znaczeniu geograficznym sięga połowy XIII w., jednak jako wieś ma swe początki około 1624 roku. Po I rozbiórce Polski stała się własnością skarbu austriackiego, od którego została nabyta przez Tomasza Uznańskiego. W 1833r. powstała parafia i wybudowany został kościół. Ciekawe, że w XIX w. Poronin był bardziej znany niż Zakopane. Na wypoczynek przyjeżdżali tu m. in. Jan Matejko, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leon Wyczółkowski, Leopold Staff, Jan Kasprowicz, Władysław Orkan. W latach 1947-89 w budynku „Wańkówka” mieściło się muzeum im. Lenina wraz z pomnikiem, który został obalony na fali zmian ustrojowych w Polsce w 1989 roku. Dziś w „Wańkówce” i na placu do niej przylegającym działa Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna oraz Gminne Centrum Informacji i Promocji.

Poronin z racji swego położenia - przy linii kolejowej i drodze Kraków - Zakopane oraz ze względu na swą wielkość jako sołectwo, był zawsze i pozostaje do dziś stolicą samorządu gminnego. Tu skupiało się życie społeczno-gospodarcze, religijne i kulturalne całej okolicy. Zaś walory krajobrazowe i dostępność do rzeki czyniły z tej miejscowości ważny punkt na mapie całego regionu. Strone zbocza Galicowej Grapy (982 m n.p.m.) to wymarzony teren rekreacyjno-sportowy. U stóp wzniesienia zlokalizowany jest stadion sportowy Ludowego Klubu Sportowego „Poroniec”. Klub LKS „Poroniec” mający ponad 70-letnią tradycję oraz osiągnięcia stawiające go w gronie najbardziej narciarsko utytułowanych klubów w Polsce.

PORONIN - samotný názov v zemepisnom význame siaha do polovice XIII.storočia, avšak ako dedina má svoj počiatok okolo roka 1624. Po I. rozdelení Poľska sa stala majetkom rakúskej pokladnice, od ktorej ju kúpil Tomasz Uznański. V roku 1833 vznikla farnosť a bol postavený kostol. Je zaujímavé, že v XIX. storočí bol Poronin známejší ako Zakopane. Za odpočinkom tu prichádzali o. i. Jan Matejko, Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Leon Wyczółkowski, Leopold Staff, Jan Kasprówicz, Władysław Orkan. V rokoch 1947-89 sa v budove "Wańkówka" nachádzalo múzeum menom Lenina vrátane pomníka, ktorý bol odstránený v súvislosti so zmenami zriadenia v Poľsku roka 1989. Dnes vo "Wańkówke" a na priľahlom námestí pôsobí Obecné kultúrne stredisko, Obecná verejná knižnica a Obecné informačné a propagačné stredisko.

Poronin pre svoju polohu - popri železničnej trase a ceste Krakov - Zakopane a s ohľadom na svoju veľkosť ako osada, vždy bol a je dodnes hlavné mesto obecnej samosprávy. Tu sa sústreďoval spoločensko-hospodársky, náboženský a kultúrny život celého okolia. Naproti tomu krajinné hodnoty a prístup k rieke urobili z tejto obce dôležitý bod na mape celého regiónu. Strmé svahy Galicovej Grapy (982 m. n.v.) sú vysneným rekreačno-športovým terénom. Na úpätí vyvýšeniny je umiestnený športový štadión Ľudového športového klubu "Poroniec". Klub LKS "Poroniec" má viac ako 60-ročnú tradíciu a úspechy, ktoré ho radia medzi lyžiarsky najznámejšie kluby v Poľsku.

BUSTRYK - malowniczo położona wieś o dużych walorach krajobrazowych i turystycznych, rozrzucona na stokach bocznego ramienia Pogórza Gubałowskiego na wysokości od 860 do 970 m n.p.m. z zabudową mieszkalno-gospodarczą nad doliną Potoku Bustryckiego. Bustryk, osadzony na uboczu głównych linii komunikacyjnych, zachował swą odrębność i urok spokojnej wsi z atrakcyjnymi terenami widokowymi i pięknym krajobrazem. Wieś jest wspinałym terenem spacerowym sprzyjającym wyciszeniu i podziwianiu panoramy Tatr, Gorców oraz Babiej Góry i dla tych walorów zaprasza do siebie gości latem i zimą. Przez górną część Bustryku, wzdłuż głównej szosy biegnącej z Gubałówki do Bańskiej Niżnej biegnie specjalnie znakowany szlak - Droga Papieska. Szlak ten powstał na pamiątkę wizyty papieża Jana Pawła II na Podhalu w 1997 r. i łączy on dokładnie te miejsca, które Papież odwiedził podczas pobytu na Podhalu. Tą też trasą podróżował z Zakopanego do najstarszego podhalańskiego Sanktuarium Maryjnego w Ludźmierzu. Corocznie, w pierwszą sobotę czerwca, na pamiątkę tego wydarzenia szlakiem tym odbywa się pielgrzymka Sursum Corda.

BUSTRYK - malebne umiestnená dedinka veľmi hodnotná z krajinného a turistického hľadiska, roztrúsená na svahoch bočného ramena Pogórza Gubałowskiego vo výške od 860 do 970 m n.m. s obytno-hospodárskou zástavbou nad dolinou Potoku Bustryckého. Bustryk, umiestnený v ústraní hlavných komunikačných trás, zachoval svoju odlišnosť a čaro kludnej dediny s atraktívnymi výhľadovými terénmi a krásnou krajinou. Dedina je skvelým prechádzkovým terénom, ktorý podporuje pokojné obdivovanie panorámy Tatier, Gorcov a Babiej Hory a na základe týchto hodnôt je pozvánkou pre hostí v lete a v zime. Hornou časťou Bustryku, pozdĺž hlavnej cesty smerujúcej z Gubałówki do Banskej Nižnej, prechádza zvlášť označená trasa - Pápežská cesta. Táto trasa vznikla na pamiatku návštevy Pápeža Jana Pawła II na Podhalu roka 1997 a spája presne tieto miesta, ktoré Pápež navštívil počas pobytu na Podhalu. Touto trasou cestoval aj zo Zakopaného - do najstaršieho podhalaňského Mariánskeho Sanktuárium v Ludźmierzu. Každý rok v prvú júnovú sobotu na pamiatku tejto udalosti ide touto trasou púť SursumCorda.

MAŁE CICHE - to jedna z najbardziej urokliwych wiosek podhalańskich, położona w dolinie Filipczańskiego Potoku, na wysokości ok. 840 m n.p.m. pomiędzy Zgorzeliskiem a Zadnim Wierchem i Groniem. U zarania swych dziejów było posiadłością sołtysów białodunajeckich, a od królewskiego nadania w 1669 r. stało się własnością braci Pawlików (stąd nazwisko Pawlikowski) i dało początek dzisiejszej wsi, która dla odróżnienia istniejącego już wcześniej Cichego (za wzgórzem Gubałowskim) otrzymała nazwę Małe Ciche. Do wsi należą dwa przysiółki: Tarasówka i Zgorzelisko - oba bardzo atrakcyjne krajobrazowo - podnoszą znacząco walory turystyczne Małego Cichego. Małe Ciche posiada nowoczesną stację narciarską, z której widok na Tatry nie ma sobie równych, a kilka innych wyciągów narciarskich, wiele pensjonatów i obiektów noclegowych oraz restauracje dopełniają ofertę turystyczną miejscowości, która oczekuje na gości latem i zimą.

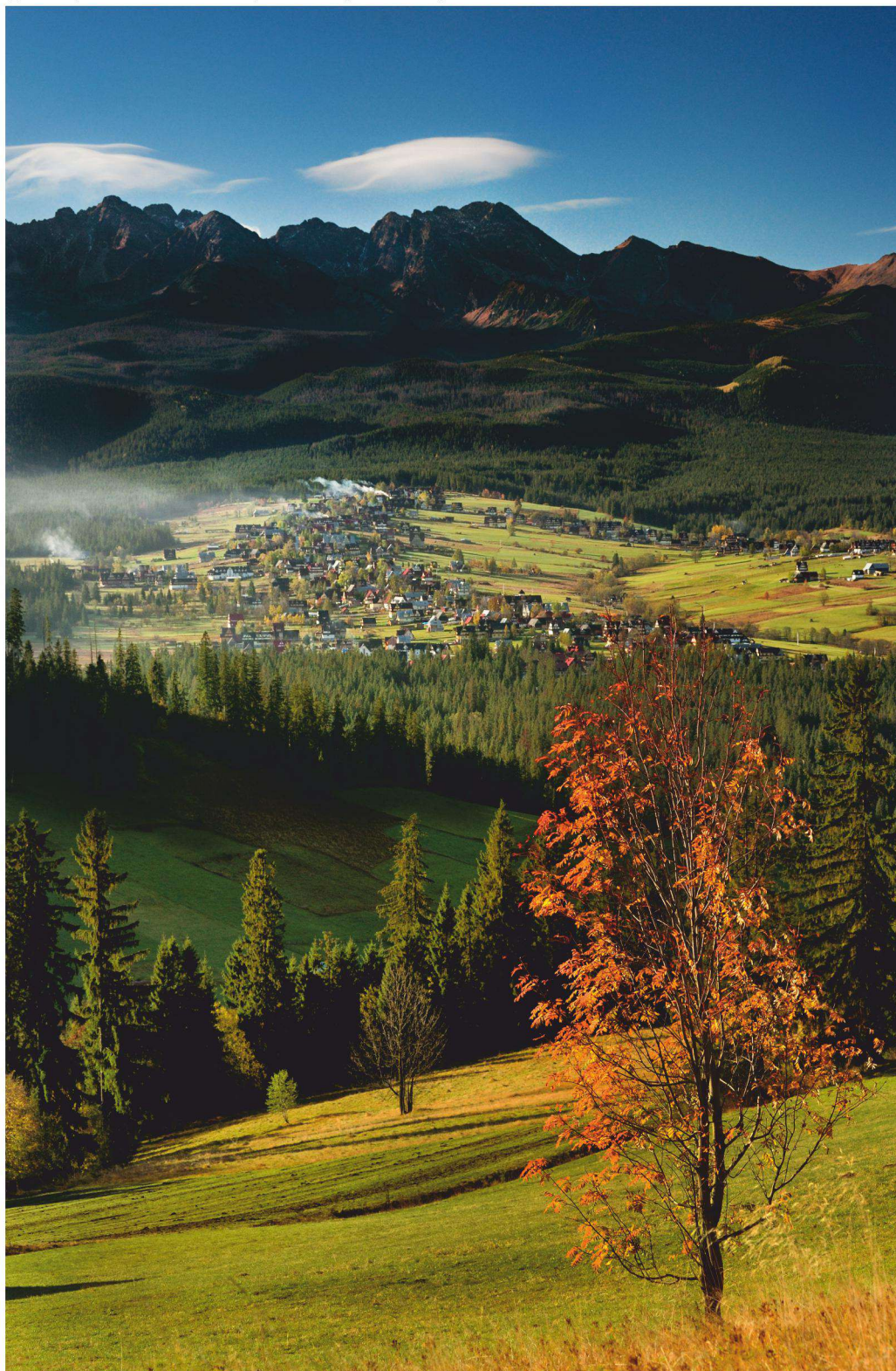

MAŁE CICHE je to jedna z najrozkošnejších podhalanských dediniek, nachádzajúca sa v doline Filipczańskiego Potoku, vo výške cca 840 m n.m., medzi Zgorzeliskem, Zadnim Vrchom a Groniom. Na úsvite svojich dejín bolo sídlom bielodunajských richtárov, od kráľovského daru v roku 1669 sa stalo majetkom bratov Pawlikov (odtiaľ názov Pawlikowski), čo sa stalo základom dnešnej dediny, ktorá pre odlíšenie od už jestvujúceho Cichého (za Gubałowskim pahorkom) dostala názov Male Ciché. Dedine patria dve skupinky domov: Tarasówka a Zgorzelisko - obe s veľmi atraktívnou krajinou - značne zvyšujú turistickú hodnotu Malého Cichého. Male Ciché má moderné lyžiarske stredisko, z ktorého je neopakovateľný pohľad na Tatry, niekoľko iných lyžiarskych vlekov. Viaceré ubytovacie a stravovacie miesta v súkromných domoch a penziónoch dopĺňajú turistickú ponuku obce, ktorá očakáva hostí v lete a v zime.

MURZASICHLE - położone jest na wysokości od 820 do 950 m n.p.m., w południowej części Skalnego Podhala, pomiędzy Zakopanem a Bukowiną Tatrzańską, między szosami prowadzącymi z Poronina do Bukowiny Tatrzańskiej i z Zakopanego do Morskiego Oka. Rozciągają się stąd wspaniałe widoki na panoramę Tatr od Murania aż po Czerwone Wierchy. Od wielu lat do Murzasichla zjeżdża na wypoczynek wielu gości. Dzisiaj na ich przyjęcie jest przygotowane około 2000 miejsc noclegowych oraz sukcesywnie rozbudowana jest i unowocześniana infrastruktura sportowo - rekreacyjna. Murzasichle posiada doskonałe warunki do uprawiania turystyki pieszej i narciarstwa zjazdowego, oferuje idealne warunki dla osób szukających piękna przyrody, ciszy i spokoju. Jest to jedna z najbardziej rozwiniętych pod względem bazy turystycznej wieś na Podhalu wraz z dobrym zapleczem sportowym i gastronomicznym. W okresie zimowym funkcjonuje kilkanaście wyciągów orczykowych, gdzie można spędzić rodzinne ferie.

MURZASICHLE - sa nachádza vo výške od 820 do 950 m n.m., v južnej časti Skalného Podhala, medzi Zakopanom a Bukowiną Tatrzańską, medzi cestami smerujúcimi z Poronina do Bukowiny Tatrzańskiej a zo Zakopaného do Morskiego Oka. Z tohto miesta je nádherný výhľad na panorámu Tatier od Murania až po Czerwone Wierchy. Už roky do Murzasichla prichádzalo za odpočinkom veľa hostí. Dnes na ich prijatie je pripravených cca 2000 ubytovacích miest a postupne vystavaná a modernizovaná športovo - rekreačná infraštruktúra. Murzasichle má ideálne podmienky pre rozvoj pešej turistiky a zjazdového lyžovania, ponúka ideálne podmienky pre tých, ktorí hľadajú krásu prírody, ticho a klud. Je to jedna z najrozvinutejších dedín na Podhalu z hľadiska turistickej základne s dobrým športovým a gastronomickým zázemím. V zimnom období funguje viac ako desať vlekov, možno tu stráviť rodinné prázdniny.

NOWE BYSTRE - wieś położona na wysokości 800-960 m n.p.m., otoczona przez grzbiety Pogórza Gubałowskiego, ciągnie się w kotlinie potoku Bystry. Początki tej osady sięgają XVII w., kiedy król Jan Kazimierz oddał te tereny w posiadanie Jakubowi Gadowskiemu. Osada, która stanowiła niegdyś część Rogoźnika zwanego potem Starem Bystrem, wyodrębniła się i dla odróżnienia otrzymała nazwę „Nowe”. Miejscowość posiada dobre połączenie z miejscowościami Zakopane i Nowy Targ. Ze wsi prowadzi atrakcyjny, oznaczony kolorem niebieskim szlak turystyczny przez Gubałówkę do Zakopanego. Nowe Bystre znane jest m. in. z tego, że na swoim terenie posiada jedyny pomnik przyrody - 600 letnią lipę wpisaną do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Krakowie.

NOWE BYSTRE - dedina, ktorá sa nachádza vo výške 800-960 m n.m., obklopená vrcholmi Pogórza Gubałowskiego, je v kotlinie potoku Bystry. Počiatky tejto osady siahajú XVII. storočia, kedy kráľ Jan Kazimierz odovzdal tieto terény do vlastníctva Jakubovi Gadowskému. Osada, ktorá kedysi tvorila časť Rogoźnika - neskôršie nazývaného Starým Bystrým, sa oddelila a pre odlišenie dostala názov "Nowe". Obec má dobré spojenie s obcami Zakopane a Nowy Targ. Z dediny vedie atraktívna turistická trasa cez Gubałówku do Zakopaného, označená modrou farbou. Nové Bystre je známe o. i. tým, že na svojom teréne má jediný pamätník prírody - 600-ročnú lipu zapísanú do registra Krajského konzervátora prírody v Krakove.

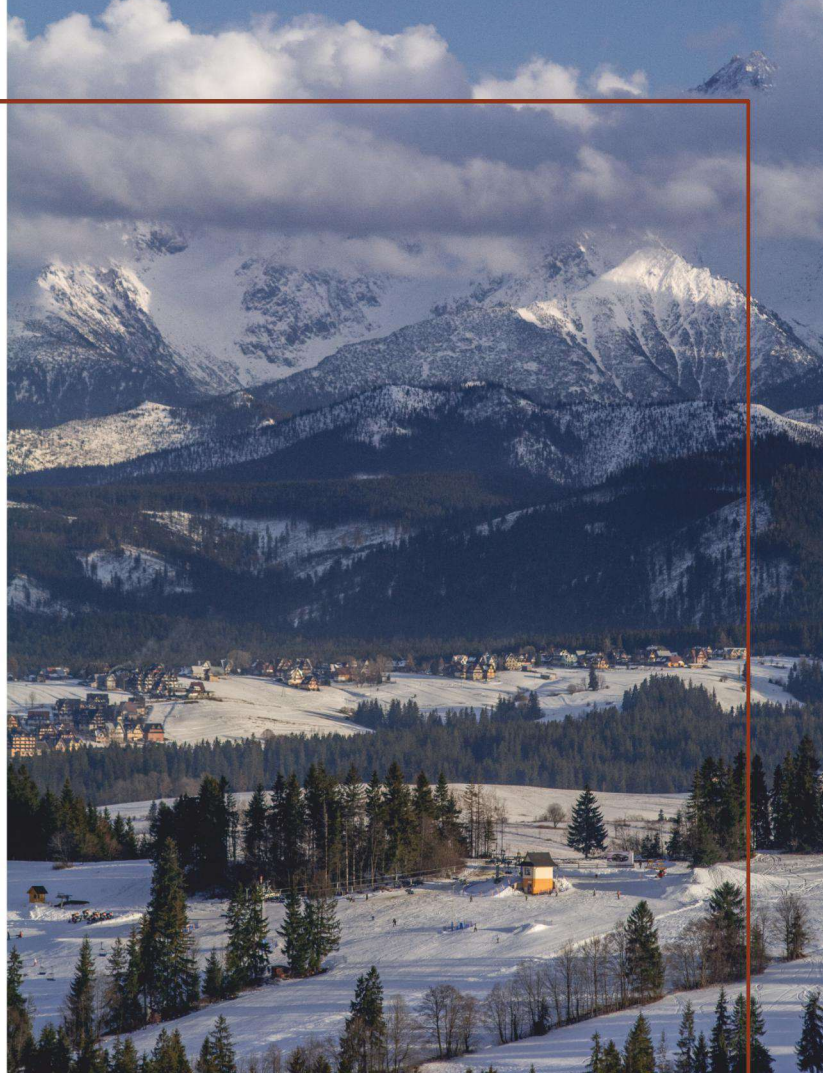

STASIKÓWKA - część wsi Poronin, wyodrębniona jako samodzielne sołectwo w 1997 r. Usytuowana jest wzdłuż drogi wojewódzkiej prowadzącej w kierunku Bukowiny Tatrzańskiej i Słowacji. Malownicze położenie wśród łąk i lasów czyni ze Stasikówki atrakcyjne miejsce do wypoczynku tym bardziej, że baza noclegowa (pokoje gościnne, kilka pensjonatów, gospodarstwa agroturystyczne) oraz wyciąg narciarski, wychodzą naprzeciw oczekiwaniom gości, którzy chętnie odwiedzają Stasikówkę zarówno latem jak i zimą. Wzniesienia i stoki Galicowej Grapy i Pasma Gubałowskiego są doskonałymi terenami do uprawiania turystyki, a zimą narciarstwa zjazdowego i śladowego. Bliskość Tatr ściąga tu także entuzjastów turystyki wysokogórskiej.

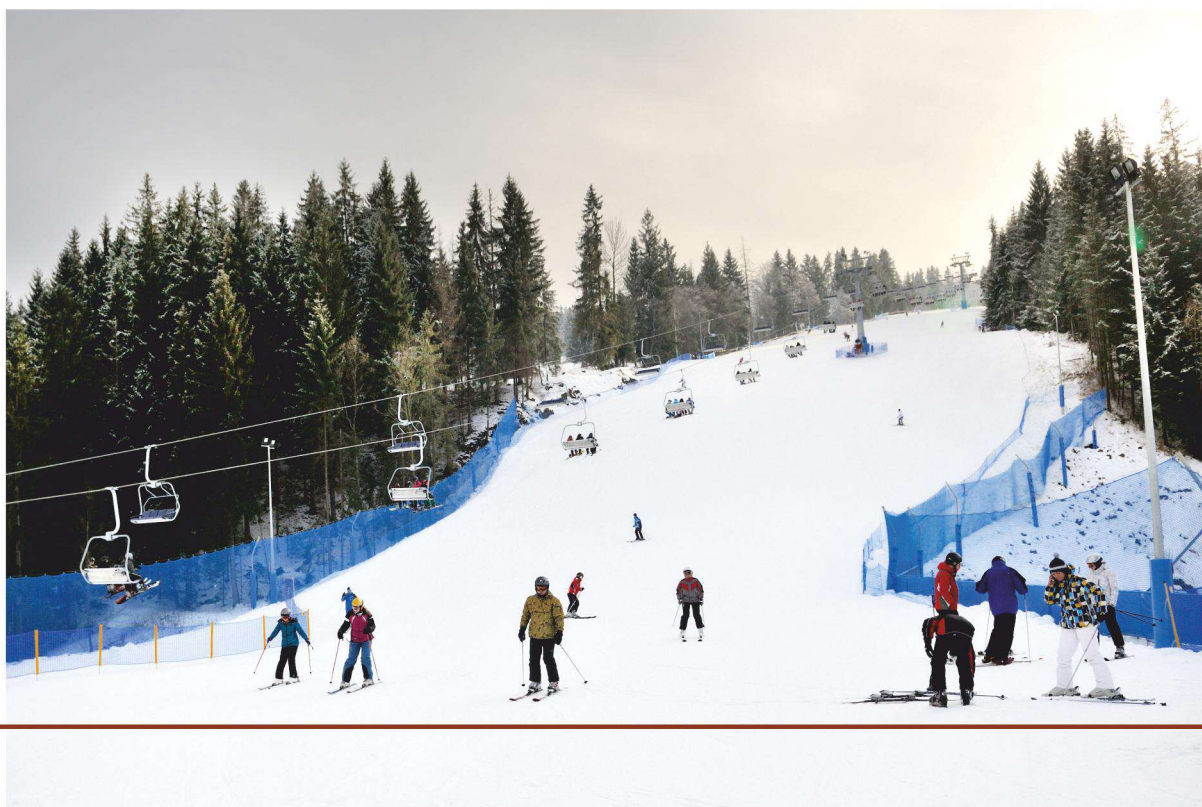

STASIKÓWKA - súčasť dediny Poronin oddelená ako samostatná osada v roku 1997. Nachádza sa pozdĺž krajskej cesty smerujúcej do Bukoviny Tatrzańskiej a do Slovenska. Malebná poloha uprostred lúk a lesov robí zo Stasikówki atraktívne miesto na oddych tým viac, že turistická základňa: hosťovské izby, niekoľko penziónov, agroturistické gazdovstvá a lyžiarske vleky vychádzajú v ústrety očakávaniam hostí, ktorí ochotne navštevujú Stasikówku tak v lete ako aj v zime. Vyvýšeniny a svahy Galicovej Grapy a Pasma Gubałowskiego sú ideálne terény pre rozvoj turistiky, v zime zjazdové a bežecké lyžovanie. Blízkosť Tatier tu priláha tiež nadšencov vysokohorskej turistiky.

SUCHE - wieś na zachód od Poronina, bezpośrednio za rzeką Biały Dunajec. Jej nazwa związana jest z nazwą geograficzną miejsca - Dolina Suchego Potoku. Prawdopodobnie potok płynący wzdłuż kilkukilometrowej osady często wysychał. Dziś jest to samodzielna miejscowość. Początki swych dziejów związało Suche z sąsiednim Zębem, bowiem obie wsie zostały "osadzone" jednym dekretem Starosty Nowotarskiego Stanisława Witowskiego w 1620 roku. W Suchem, podobnie jak w innych sołectwach gminy ludność zajmuje się rolnictwem, usługami budowlanymi oraz wynajmem pokoi gościnnych. Poszerza się stale oferta wypoczynkowa miejscowości, która pięknieje z roku na rok. Na zboczu Rafaczańskiej Grapy znajduje się powstała w 2012 r. Stacja Narciarska Suche, dysponująca dwoma wyciągami (nowoczesnym 4-osobowym wyciągiem krzesełkowym i wyciągiem orczykowym) oraz czterema trasami narciarskimi.

SUCHE - dedina na západ od Poronina, priamo za riekou Biały Dunajec, je spojená so zemepisným názvom miesta - dolina Suchego Potoku. Pravdepodobne potok tečúci pozdĺž niekoľkokilometrovej osady často vysychal. Dnes samostatná obec. Počiatky svojich dejín spojilo Suche so susedným Zębem, lebo obe dediny boli "založené" jedným dekrétom Nowotarského Starostu Stanisława Witowského v roku 1620. V Suchom, podobne ako v iných osadách obce, sa obyvateľstvo zaoberá roľníctvom, stavebnými službami a prenájmom hosťovských izieb. Stále sa rozširuje rekreačná ponuka obce, ktorá je každým rokom krajšia. Na svahu Rafaczańskiej Grapy, sa nachádza lyžiarske stredisko Suche (vzniklo v roku 2012), ktoré disponuje modernou 4-miestnou sedačkovou lanovkou, lyžiarskym vlekom a štyrmi lyžiarskymi trasami.

ZĄB - najwyższej położona w Polsce miejscowość, leży na wysokości 1023 m n.p.m. i usytuowana jest na grzbiecie Pasma Gubałowskiego po stronie północnej. Otoczona jest miastem Zakopane od południa, Nowem Bystrem od zachodu i Suchem od wschodu. Przez Ząb przebiega słynny Szlak Papieski, którym 7 czerwca 1997 r. przejeżdżał Ojciec Święty Jan Paweł II z Krzeptówek do Ludźmierza. Na pamiątkę tego wydarzenia miejscowe gimnazjum w Zespole Szkół nosi imię papieża Polaka, nadane w 2001 r., a w 2011 r. kardynał Stanisław Dziwisz poświęcił granitowy obelisk wybudowany ku czci błogosławionego Jana Pawła II przez Gminę Poronin i lokalną społeczność Zębu. Piękna panorama Tatr, wiele kwater prywatnych, pensjonatów o wysokim standardzie świadczonych usług, kilka wyciągów narciarskich, karczmy regionalne i punkty gastronomiczne zachęcają do odwiedzenia wsi zarówno latem jak i zimą. Dobre połączenie komunikacyjne pozwala każdemu wygodnie dotrzeć do Zakopanego i najbliższych okolic.

ZĄB - obec s najvyššou polohou v Poľsku je vo výške 1013 m n.m. na chrbte Pásma Gubałowskiego na severnej strane a je obklopená mestom Zakopane z južnej strany, Nowem Bystrem zo západu a Suchem z východu. Cez Ząb prebieha slávna Pápežská trasa, ktorou 7. júna 1997 prechádzal Svätý Otec Jan Paweł II z Krzeptówek do Ludźmierza. Na pamiatku tejto udalosti miestne gymnázium v Súbore škol nosí meno Pápeža Poliaka, udelené v roku 2001. V roku 2011 kardinál Stanislav Dziwisz posvätil žulový obelisk postavený na počesť blahoslaveného Jana Pawła II Obcou Poronin a miestnym spoločenstvom Zubu. Krásna panoráma Tatier, veľa súkromných ubytovní, penziónov s vysokým štandardom poskytovaných služieb, niekoľko lyžiarskych vlekov, regionálne krčmy a gastronomické zariadenia nabádajú k návšteve dediny tak v lete ako aj v zime. Dobré dopravné spojenie umožňuje každému pohodlne cestovať do Zakopaného a najbližšieho okolia.

Gmina Východná

Wieś Východná powstała jako osada na terenie zalesionym w 1269 roku. Dekret zezwalający na osiedlenie otrzymał komes Bohumír od Beli IV jako łakę Východná - pratum Vihadna. W okolicach wsi można znaleźć ślady osiedlenia już z okresu początku naszej ery, o czym świadczą znaleziska archeologiczne pozostałości murów z XV wieku na pagórku Zámčysko, na północnym brzegu rzeki Biely Váh. Usytuowanie Zámčyska należy do wyjątkowych średniowiecznych miejsc na Liptowie, o jego powstaniu i zaniku świadczą dokumenty historyczne.

Wieś była majątkiem królewskim, od 1469 roku przynależała do regionu Liptovski Hrádok. Na pieczęci herbowej z XVII wieku miała barana (symbol pasterstwa). W 1828 roku na jej terenie było 177 domów i osiedlonych było 1510 mieszkańców, którzy zajmowali się hodowlą bydła i owiec, karczowaniem lasów oraz uprawą ziemniaków. Od XVIII wieku w regionie rozwinął się przemysł drzewny, ponadto mieszkańcy zajmowali się rolnictwem tradycyjnym, pasterstwem, drwalnictwem i powoźnictwem. W wiosce znajdował się również tartak, cegielnia i kuźnia. Zajmowano się różnymi rzemiosłami - tkactwo, hafciarstwo, kołodziejstwo, koszykarstwo i rzeźbiarstwo - niektóre z nich zachowały się do dnia dzisiejszego. W tym czasie na terenie wsi uruchomiono urząd pocztowy.

Przez dzisiejsze tereny Słowacji prowadziła bardzo ważna trasa Cesarskiej i Królewskiej Poczty po której przewożono osoby i pocztę - MAGNA VIA. Jej długość wynosiła ponad 1000 km i na jej drodze było 56 stacji pocztowych. Jedną z nich była wioska Východná, gdzie był urząd pocztowy i stacja przepręgania koni, zajazd dla podróżujących, jak również stajnie dla koni.

Wraz z rozwojem wsi nastąpiło wprowadzenie obowiązku uczęszczania do szkół. W 1780 roku wybudowano szkołę katolicką i ewangelicką. Właśnie z Východnej 16 sierpnia 1841 roku zorganizowano pierwszą ogólnonarodową wspinaczkę na szczyt Krywań, jej organizatorami byli Szturowcy.

Wioska usytuowana jest we wschodniej części Liptowa. Obszar należący do wioski rozpościera się na 19 350 hektarach, na północy teren przylega do dominującego szczytu Krywań, a na południu graniczy z głównym łańcuchem Niskich Tatr. Częścią gminy są również osady Svarín i Czarny Váh, wraz z którymi Východná obecnie liczy około 2200 mieszkańców.

Na terenie wioski Východná znajdują się ciekawe obiekty architektury ludowej, są dwa kościoły, ewangelicki wybudowany w 1927 roku i rzymsko-katolicki, który należy do najstarszych budowli wioski, pochodzi z XVIII wieku. Można też zobaczyć przykłady tradycyjnych mieszkań w drewnianych domach, wyposażonych w narzędzia i urządzenia, z których korzystali nasi przodkowie. Do tej pory jeszcze stale aktywni i czynni twórcy rzemiosł ludowych co roku wytwarzają mnóstwo ludowych robótek ręcznych, tkanych chodników, ale też drewnianych rzeźbionych przedmiotów. Zręczność przodków i ich prosty styl życia zwiedzający Východną mogą podziwiać w dwóch obok siebie stojących budynkach - w Východnickiej Izbie i Východnickiej Drewnianej Chacie.

Co roku podczas Festiwalu Folklorystycznego Východná (FFV) w Východnickiej Drewnianej Chacie i remizie strażackiej w Východnej przygotowywane są wystawy wyhaftowanych i utkanych prac, jak również prezentowana jest wystawa lalek w strojach ludowych.

Obec Východná

Vznikla ako osada na lesnatom území, ktorú v roku 1269 dostal donačnou listinou na osídlenie komes Bohumír od Belu IV. ako lúku Východná - pratum Vihadna.

Okolie obce vykazuje stopy osídlenia už v prvých storočiach nášho letopočtu, čo dokladajú aj nálezy pozostatkov opevnenia z 15. storočia na pahorku Zámčisko na severnom brehu Bieleho Váhu. Poloha Zámčisko patrí nepochybne k výnimočným stredovekým lokalitám na Liptove, pretože o jej vzniku i zániku existujú historické doklady.

Obec patrila ku kráľovským majetkom, od roku 1469 panstvu Liptovský Hrádok. V erbovom pečatidle zo 17. storočia mala barana (symbol salašníctva) a jej obyvatelia sa zaoberali prevažne chovom dobytka, ťažbou dreva a pestovaním zemiakov. Od 18. storočia prevládalo drevárstvo, tiež splavovanie po Váhu, povozníctvo, výroba kvalitnej bryndze, v obci bola tiež píla, tehlňa, kovácke dielne, vykonávali sa rôzne remeslá - tkáčstvo, výšivkárstvo, kolárstvo, košíkárstvo aj rezbárstvo - niektoré z nich sú zachované aj dodnes. Od tohto obdobia bola v obci pošta. Zaradiť heraldicky znak - erb obce

Východná

Cez dnešné územie Slovenska viedla veľmi dôležitá cisársko-kráľovská poštová cesta na prepravu osôb a pošty - MAGNA VIA. Merala viac ako 1000 km a mala celkom 56 poštových staníc. Jednou z nich bola aj obec Východná, kde sa nachádzala poštová a prepriahacia stanica - objekty stravovacie a ubytovacie, tiež hospodárske budovy pre ustajnenie koní.

Rozvoj obce znamenal zavedenie povinnej školskej dochádzky, čo v roku 1780 vyvolalo výstavbu

katolíckej a evanjelickej školy. Práve z Východnej bol 16. augusta 1841 organizovaný prvý národný výstup na Kriváň, ktorý zorganizovali Štúrovci.

Obec sa nachádza vo východnej časti Liptova. Svojou rozlohou 19 350 hektárov katastrálneho územia chotár obce dosahuje na severe vrchol dominantného Kriváňa, na juhu potom siaha až k hlavnému hrebeňu Nízkych Tatier. Súčasťou obce sú osady Svarín a Čierny Váh s príslušnými samotami, s ktorými má Východná v súčasnosti okolo 2200 obyvateľov.

V obci Východná sa nachádzajú pozoruhodné objekty ľudovej architektúry, tiež dva kostoly, evanjelický a v. postavený v roku 1927 a rímsko-katolícky, ktorý patrí medzi najstaršie stavby v obci a dnešnú podobu nadobudol v 18. storočí. Nájdeme tu ukážky tradičného bývania v dreveničkách doplnené náradím a nástrojmi, ktoré používali naši predkovia. Doposiaľ živé remeslá každoročne vytvoria množstvo ľudových výšiviek, tkaných kobercov, ale aj drevených vyrezávaných predmetov. Šikovnosť predkov a ich jednoduchý život môžu návštevníci Východnej obdivovať celoročne v dvoch vedľa seba stojacích domoch - vo Východnianskej izbe a Východnianskej drevenici.

Vo Východnianskej drevenici a v Hasičskom dome vo Východnej sú každoročne počas Folklórneho festivalu Východná pripravované výstavy výšiviek, vytkávaní, ale aj malých veľdielok - krojovaných bábič.

WYWIADY Z TWÓRCAMI LUDOWYMI

Anna Buńda Dorula z Suchego - malarstwo na tkaninach, na szkle i na drewnie

Kiedy zaczęła się Pani przygoda z malarstwem i jakimi rodzajami twórczości się Pani zajmuje?

Moja przygoda z malarstwem zaczęła się we wczesnych latach 2000. Zaraz po studiach na kulturoznawstwie, Pan Andrzej Siekierka powiedział, że chciałby robić malowane ubrania i zaproponował, że będziemy malować na tkaninach. Przywiozłam farby akrylowe z Niemiec, one się sprawdzały jedynie po części, ale później nabyliśmy dobrej jakości farby akrylowe dzięki Pani Zosi Sz wajnos.

A malarstwo na szkle?

Malarstwo na szkle było wcześniej, ale tylko jako hobby. Przez wiele lat malowałam na szkle, jednak rzadko.

Czy malarstwa na szkle uczyła się Pani samodzielnie?

Uczyłam się samodzielnie. Nigdy nie poszłam na żadne warsztaty, dlatego też przez wiele lat walczyłam z różnymi technikami. Nie chciałam malować klasycznie, farbami olejnymi, bo to długo schnie i pachnie mocno terpentyną. Eksperymentowałam z farbami akrylowymi, tylko inaczej rozcieńczonymi.

Czy ktoś w Pani rodzinie zajmował się już tego typu twórczością?

Moja starsza siostra Maryna malowała na szkle i rysowała hobbistycznie w domu. Jej obrazy były wtedy dla mnie najpiękniejsze na świecie.

Gdyby miała Pani wskazać jakieś znaczące sentymentalnie dzieło?

Św. Wojciech - obraz na szkle namalowany z myślą o bracie, ale nigdy nie wysłałam go do Kanady. Obraz ma już ponad 20 lat.

Jakich technik Pani używa?

Moja główna domena to malarstwo na tkaninie. Oprócz tego maluję na szkle, ale również na drewnie - anioły i nie tylko anioły. Wykorzystałam nawet deski z remontu! Kocham sęki i wybieram najbardziej sękatę.

Skąd czerpie Pani pomysły na tematykę?

W malarstwie na tkaninach inspiрую mnie kwiaty, a na szkle, malowanie świętych i aniołów oraz trochę tematyki obyczajowej. W kuchni mam np. obraz na szkle, przedstawiający życie codzienne od wschodu słońca do zachodu.

Czy Pani dzieci również interesują się sztuką?

Moje dzieci lubią malować. Najczęściej zabieram je na warsztaty, które sama prowadzę. Wtedy mogą bez przeszkód tworzyć.

Czy pamięta Pani, kiedy odbyły się pierwsze warsztaty?

Pierwsze warsztaty z malarstwa na szkle poprowadziłam w 2011 roku dla biura turystycznego. To było moje pierwsze doświadczenie z prowadzenia warsztatów. Później, w 2012 roku, prowadziłam warsztaty z malowania ozdób świątecznych.

A warsztaty z malowania na tkaninie?

Pierwsze warsztaty z malowania na tkaninie prowadziłam w ramach projektu polsko-słowackiego i byłam przerażona perspektywą prowadzenia tych zajęć. Malarstwo na tkaninie wymaga pewnej etapowości, żeby malować kolejne etapy po sobie, więc bałam się niecierpliwości uczestników, którzy chcieliby od razu zobaczyć efekt.

Jakie są Pani plany związane z działalnością artystyczną?

Dzięki projektowi rozwinęłam się w stronę warsztatów i prowadziłam później pokazowe warsztaty na Jarmarku Podhalańskim. Moim marzeniem jest wydanie publikacji zawierającej materiały dydaktyczne, które opracowałam na potrzeby warsztatów.

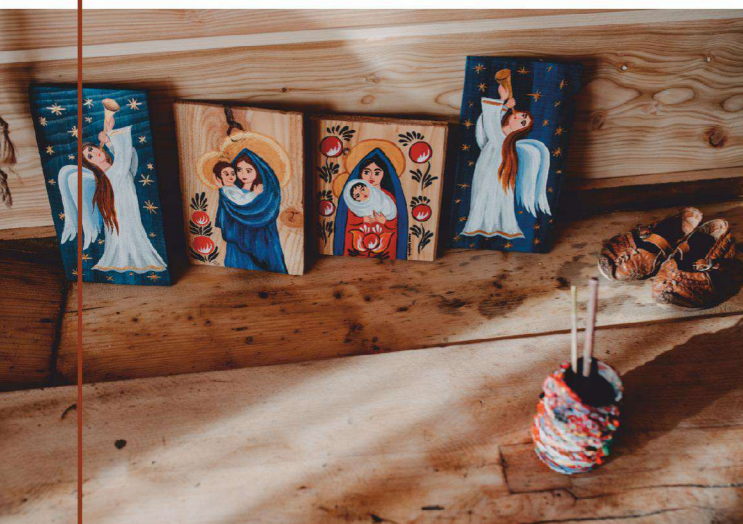

Anna Bunda Dorula zo Suchého - maľovanie na textil, sklo a na drevo

Kedy sa začal Váš príbeh s maliarstvom a ktorými druhmi tvorby sa zaoberáte?

Môj príbeh s maliarstvom sa začal na počiatku 2000-tych rokov. Hneď po ukončení štúdia v odbore Znalectvo kultúry mi pán Andrzej Siekierka povedal, že by chcel vyrábať maľované odevy a navrhol, aby sme maľovali na textil. Priviezla som si akrylové farby z Nemecka, hodili sa len čiastočne, ale neskôr sme získali kvalitné akrylové farby vďaka pani Zofii Sz wajnos.

A maľovanie na sklo?

Maľovanie na sklo bolo skôr, ale len ako záľuba. Na sklo som maľovala niekoľko rokov, ale len zriedka.

Maľovať na sklo ste sa učili sama?

Učila som sa samostatne, nikdy som nechodila na nijaké kurzy, preto som tiež dlhé roky zápasila s rôznymi technikami. Nechcela som maľovať klasicky olejovými farbami, pretože to dlho schne a silne zapácha terpentínom. Experimentovala som s akrylovými farbami, len ináč rozriedenými.

Zaoberal sa niekto vo Vašej rodine tvorbou tohto druhu?

Moja staršia sestra Maryna maľovala na sklo a zo záľuby doma kreslila. Jej obrazy boli vtedy pre mňa tými najkrajšími na svete.

Keby ste mali uviesť niektoré citovo významné dielo, čo by to bolo?

Sv. Vojtech, obraz namaľovaný na sklo, mal byť pre brata, ale nikdy som ho do Kanady neposlala. Obraz má už vyše 20 rokov.

Ktoré techniky používate?

Mojou hlavnou doménou je maľovanie na textil. Okrem toho maľujem na sklo a maľujem aj na drevo: anjelov a nie len anjelov. Využila som dokonca dosky po prestavbe! Milujem hrče v dreve, vyberám si tie najhrčovitejšie.

Odkiaľ čerpáte nápady na témy?

V maľovaní na textil sa inšpirujem kvetmi a na skle sú to maľby svätých a anjelov a trochu aj témy z bežného života. V kuchyni mám napríklad obraz na skle, ktorý znázorňuje každodenný život od východu do západu slnka.

Vaše deti sa tiež zaujímajú o umenie?

Deti rady maľujú. Často ich beriem na kurzy,

ktoré ja vediem. Vtedy môžu bez prekážok tvoriť.

Pamätáte si, kedy sa konali prvé kurzy?

Prvé kurzy maľovania na skle som viedla v roku 2011 pre cestovnú kanceláriu. To bola moja prvá skúsenosť s vedením kurzov. Neskôr som v roku 2012 viedla kurzy maľovania sviatočných ozdôb.

A kurzy maľovania na textil?

Prvé kurzy maľovania na textil som viedla v rámci poľsko-slovenského projektu a prekvapila ma perspektívnosť vedenia takých kurzov. Maľovanie na textil si vyžaduje určitú postupnosť maľovania nasledujúcich etáp a obávala som sa, že účastníci nebudú trpezliví a budú hneď chcieť vidieť výsledok.

Aké máte plány v súvislosti s umeleckou činnosťou?

Vďaka projektu som sa rozvíjala v oblasti kurzov a neskôr som viedla ukážkové kurzy na Podhalijskom jarmoku. Mojim snom je vydať publikáciu obsahujúcu didaktické materiály, ktoré som vypracovala pre potreby kurzov.

Władysław Łukaszczyk- Mulorz z Murzasichla - rzeźba

Jakimi dziedzinami sztuki Pan się zajmuje?

Zajmuję się rzeźbą, a dla zaspokojenia potrzeb duchowych, także pisanie poezji. Rzeźbą zajmuję się od wielu lat. Moje rzeźby są w wielu miejscach w Polsce i na świecie - nawet w Stanach Zjednoczonych w Międzynarodowej Galerii Sztuki Ludowej. Wykonywałem również rzeźby do naszego Kościoła Parafialnego w Murzasichlu. Od 48 lat zajmuję się twórczością artystyczną związaną z rzeźbą o różnorodnej tematyce. Od 1971 roku jestem członkiem Stowarzyszenia Twórców Ludowych w Lublinie. Brałem udział w wielu kiermaszach sztuki ludowej w Kazimierzu Dolnym, Warszawie, Krakowie, Zakopanem, Bukowinie Tatrzańskiej i Poroninie. Moje prace są też w muzeach i u osób prywatnych w kraju i za granicą, m.in. w Niemczech, Holandii, Szwecji, Stanach Zjednoczonych, Francji i Anglii.

Którą z rzeźb wspomina Pan najmilej?

Pierwszą z takich rzeźb jest tryptyk góralski z wizerunkiem Matki Boskiej "Gaździny Podhala". Została ona wręczona Papieżowi Janowi Pawłowi II, podczas Jego pierwszej pielgrzymki do Polski. Kolejna rzeźba, którą wspominam, to tryptyk - kopia ołtarza w Rabie Wyżnej, która ofiarowana została z okazji konsekracji biskupiej ks. Stanisławowi Dziwiszowi.

Kto zaszczerpił w Panu fascynację takim fachim?

Mój ojciec był cieślą regionalnym, a zimą wykonywał półki, naczynia z drewna: kiernicki, beczki na kapustę i tym podobne stolarskie rzeczy. To przy nim zacząłem rzeźbić. Najpierw wykonywałem małe formy, a doszedłem aż do kapliczek przydrożnych, na zamówienia z Polski i zagranicy.

Czy Pana dzieci odziedziczyły podobne umiejętności?

Mam troje dzieci. Dwoje z nich skończyło Liceum Plastycznym im. Kenara. Córka Dorota skończyła Akademię Szkół Plastycznych, obecnie pracuje w szkole i maluje piękne obrazy na szkłe. Również wnuczka Martyna uczęszcza do Liceum Plastycznego im. Kenara w Zakopanem.

Wladyslaw Lukaszczyk - Mulorz z Murzasichiel - rezbárstvo

Ktorými oblasťami umenia sa zaoberáte?

Zaoberám sa rezbárstvom a pre uspokojenie duševných potrieb aj písaním poézie. Rezbárstvom sa zaoberám dlhé roky. Moje diela sú na mnohých miestach v Poľsku a vo svete, dokonca v Spojených štátoch Amerických v Medzinárodnej galérii ľudového umenia. Vyrezával som aj pre náš farský kostol v Murzasichliach. Už 48 rokov sa zaoberám umeleckou tvorbou spojenou s rezbárstvom na rôzne témy. Od roku 1971 som členom Spoločnosti ľudových tvorcov v Lubline. Zúčastnil som sa mnohých jarmokov ľudového umenia v Kazimieri Dolnom, vo Varšave, v Krakove, Zakopanom, Bukowine Tatranskej a v Poronine. Moje diela sú tiež v múzeách a majú ich súkromné osoby u nás doma i v zahraničí: v Nemecku, Holandsku, Švédsku, Spojených štátoch Amerických, Francúzsku a v Anglicku.

Na ktorú rezbú si spomínate najmilšie?

Prvou takou rezbou je goralský triptych so znázornením Panny Márie ako Gazdinej z Podhalia. Bola darovaná pápežovi Jánovi Pavlovi II. počas jeho prvej púte do Poľska. Ďalšou rezbou, na ktorú si spomínam je triptych -

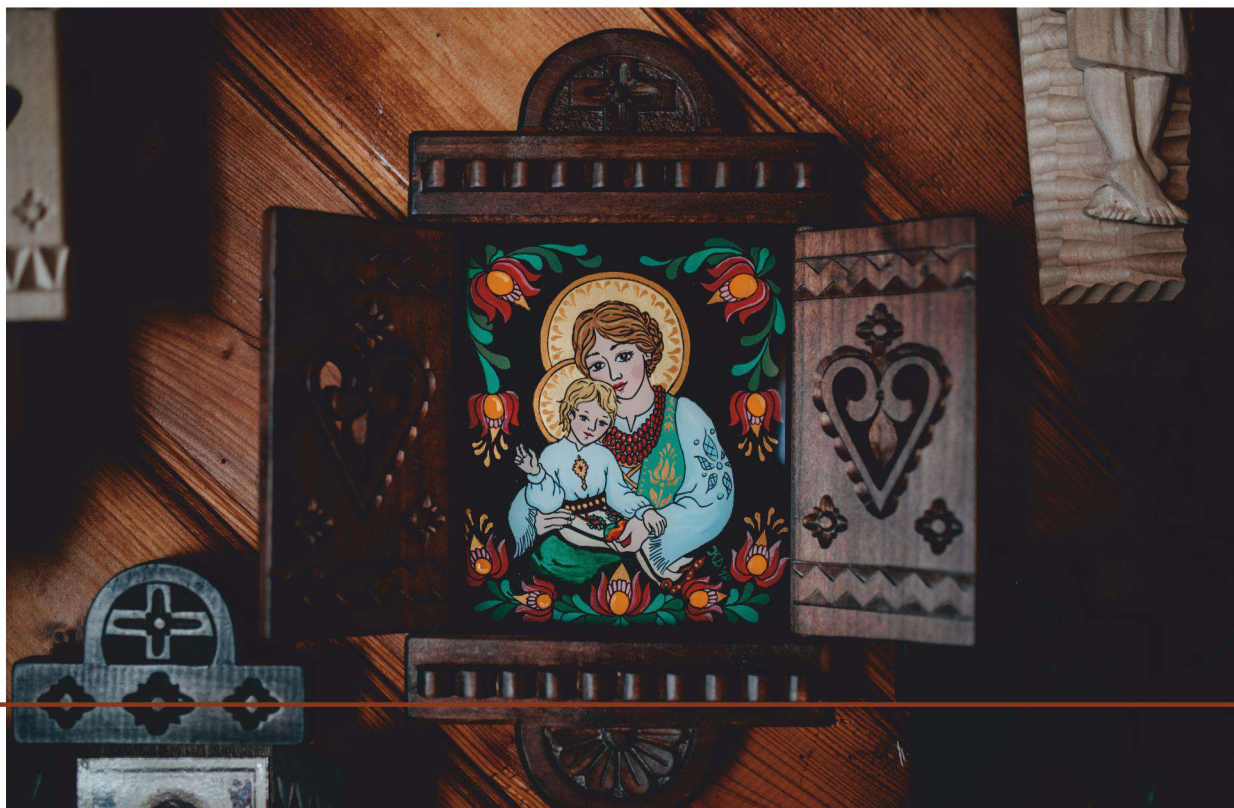
kópia z oltára v Rabe Wyżnej, ktorý bol darovaný pri príležitosti vysvätenia za biskupa Stanslavovi Dziwiszovi.

Kto Vám zaštepil také remeslo?

Môj otec bol regionálnym tesárom a v zime vyrábal police, drevené riady, cukorničky, súdky na kapustu a podobné stolárske veci. Popri ňom som začal vyrezávať. Začal som od malých foriem a dostal som sa až prícestným kaplnkám na objednávky z Poľska i zahraničia.

Vaše deti zdedili podobné nadanie?

Mám tri deti Dve deti absolvovali Výtvarné gymnázium A. Kenara. Dcéra Dorota absolvovala Akadémiu výtvarných škôl, v súčasnosti pracuje v škole a maľuje krásne obrazy na sklo. Taktiež vnučka Martyna chodí do Výtvarného gymnázia A. Kenara v Zakopanom.

Wojciech Lasak z Nowego Bystrego - pucier

Skąd taki fach?

Mój dziadek Józef Lassak Dzioboń potrafił z drzewa zrobić praktycznie wszystko - wóz, gnatki, włócki, pucier, ferule. Później synowie kontynuowali ten fach. Mój teść Wojciech Lassak zajmował się wykonywaniem pucier. Przekazał mi on zasady tworzenia pucier, aby zachować tradycję i przekazać rzemiosło kolejnemu pokoleniu.

Jakiego rodzaju przedmioty są przez Pana wykonywane?

Puciera to największe naczynie używane przez baców. Puciera ma dno okrągłe, nieco mniejsze od otworu naczynia, boki zrobione z klepek świerkowych, z obręczami, bez uchwyty. Pucier są różnej wielkości, a służyły do zlewania mleka z udoju, przy wyrobie sera, czy do przechowywania kwaśnej żętycy. Gieleta to naczynie wyrabiane ze smreka naczyń klepkowych o pojemności służących do dojenia owiec bądź krów, do których zlewano mleko z udoju. Dawniej robiono również obońki - coś w rodzaju płaskich beczulek różnej wielkości, służących do transportu mleka z hal. Wykonuje również ferule, czyli trzepaczki do bełtania ściętego mleka.

Wojciech Lasak z Nowého Bystrého - putniar

Odkiaľ sa vzalo u Vás také remeslo?

Môj dedo Jozef Lassak Dziobon dokázal urobiť z dreva prakticky všetko - voz, sánky - krne, vlocky, putne, ferule. Neskôr v remesle pokračovali synovia. Môj svokor Wojciech Lasak sa zaoberal výrobou putní. On mi odovzdal základy robenia putní, aby sa udržala tradícia a remeslo sa odovzdalo ďalšiemu pokoleniu.

Akého druhu predmety vyrábate?

Putňa je najväčšou nádobou, ktorú používajú bačovia. Putňa má okrúhle dno, o niečo menšie ako je otvor nádoby a boky sú robené zo smrekových dúžok, s obručami, bez úchyto. Putne sú rôznej veľkosti a používali sa na zlievanie mlieka z dojenia, pri výrobe syra alebo na uschovávanie kyslej žinčice. Geleta je nádoba vyrobená zo smrekových dúžok v objeme, ktorý slúžil pri dojení oviec alebo kráv, do nich sa nalievalo mlieko po dojení. Kedysi sa robili aj oboňky, niečo ako ploché súdky rôznej veľkosti, v nich sa dopravovalo mlieko z holí. Vyrábam aj ferule, čiže miešadlá pre habarkovanie zrazeného mlieka.

Jacenty Lassak z Nowego Bystrego - formy na oscypki, cyrпки

Czym Pan się zajmuje i skąd takie zainteresowania?

Wykonuję rzemiosło tradycyjne, głównie formy na oscypki, redykołki i ferule. Nauczyłem się tego od ojca, Józefa Lassaka. On umiał z drzewa zrobić praktycznie wszystko, a dziadek potrafił nawet zrobić koła i fasiąg pleciony z jesionu. Ja samodzielnie uczyłem się fachu. Najpierw wykonywałem obrazki, zapinki w pracowni w Zakopanem, a od lat 80 zacząłem, razem z ojcem, wykonywać formy z drewna. Do mojej pracy potrzebna jest głównie tokarka.

Skąd bierze Pan inspiracje na formy do oscypków?

Zdobienia są przede wszystkim tradycyjne, ale zdarzają się również na specjalne życzenie.

Jacenty Lassak z Nowého Bystrého - formičky na oštiepky, črpáky

Čím sa zaoberáte a odkiaľ sa u Vás vzali také záujmy?

Vykonávam tradičné remeslo, hlavne formičky na oštiepky a redykolky a aj ferule. Naučil som sa to od otca Jozefa Lassaka. On vedel urobiť z dreva prakticky všetko a dedo dokonca vedel vyrobiť voz fašong vypletený z jaseňa a kolesá. Sám som sa naučil remeslo. Na počiatku som robil obrázky, sponky v dielni v Zakopanom, od 80-tych rokov som začal spolu s otcom robiť formičky z dreva. K mojej práci potrebujem hlavne sústruh.

Odkiaľ beriete inšpirácie na formičky na oštiepky?

Ozdoby sú predovšetkým tradičné, ale bývajú aj špeciálne želania.

Anna Małkuch, Janina Hanusiak i Natalia Hanusiak z Nowego Bystrego - haft biały i kolorowy z pokolenia na pokolenie

Proszę nam przybliżyć historię haftu w Pani rodzinie.

Umiejętności artystyczne są u nas w rodzinie przenoszone z pokolenia na pokolenie. Moja babcia już szyła, ale to nie ona mnie nauczyła haftu. Zrobiła to moja mama, Anna Małkuch. Szyję na maszynie, ale to jest haft wykonywany ręcznie na maszynie, a nie komputerowo. Bardzo chciałam, żeby moja córka Natalia poszła do krawieckiej szkoły, ale niestety, nie zdecydowała się na to.

Skąd czerpie Pani inspirację na wzory do haftu?

Tej inspiracji szukam głównie w przyrodzie. Warto zobaczyć, jak wykonuje się taki wzór na maszynie. Rysuję go ręcznie i przez kalkę przenoszę na materiał. Haft wykonuję ręcznie na maszynie.

Haft w Państwa rodzinie to umiejętność przekazywana z pokolenia na pokolenie?

Już babcia haftowała, ozdobić w ten sposób poduszki, fartuchy i damskie koszule. Mama, która wszystkiego nauczyła się od babci, haftowała podobne do niej rzeczy. Ja dodatkowo zajmuję się męskimi koszulami. Dla mojej córki Natalii haft to głównie hobby, bo z zawodu zajmuję się gastronomią. Natomiast jest w tym na tyle dobra, że wyhaftowała dla siebie koszulę i wyszyła gorset.

Kiedy zaczęła się Pani przygoda z haftem?

Po szkole podstawowej mama zachęcała mnie do haftu, najpierw efekty nie były takie jak chciałam, ale już po roku wyhaftowałam pierwsze serwetki, później koszule. Haft wymaga cierpliwości, warsztatem pracy jest maszyna.

Anna Malkuch, Janina Hanusiak a Natalia Hanusiak z Nowého Bystreho - výšivka biela aj farebná, z pokolenia na pokolenie

Vysvetlite nám prosím históriu vyšívania vo Vašej rodine.

Umelecké zručnosti sa u nás v rodine prenášajú z pokolenia na pokolenie. Moja babka už šila, ale nie ona ma naučila vyšívať. Naučila ma to moja mama Anna Malkuch. Šijem na stroji, ale to je výšivka robená ručne na stroji, nie počítačovo. Veľmi som chcela, aby moja dcéra Natalia išla do krajčírkej školy, ale žiaľ sa pre to nerozhodla.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu na vzory pre výšivky?

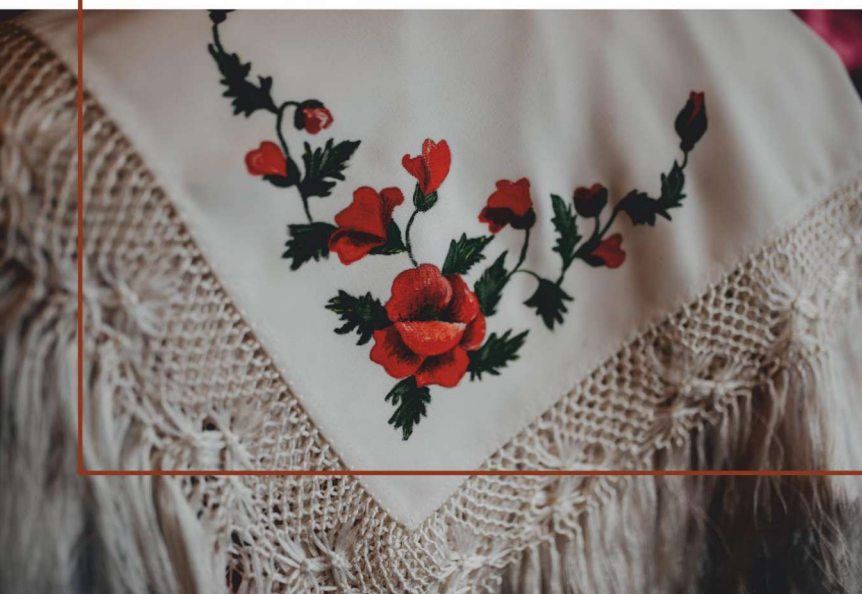
Inšpiráciu hľadám hlavne v prírode. Stojí za to si pozrieť ako sa tento vzor robí na stroji. Nakreslím ho a cez pauzák prenesiem na látku. Výšivku robím ručne na stroji.

Výšivka vo Vašej rodine je zručnosť odovzďovaná z pokolenia na pokolenie?

Už babka robila výšivky, zdobila nimi vankúše, zástery a dámske košeľe. Mama, ktorá sa všetko naučila od babky vyšivala podobné veci ako ona. Ja sa navyše zaoberám mužskými košeľami. Pre moju dcéru Nataliu je výšivka koníčkom, profesionálne sa zaoberá gastronómiou. Avšak je v tom natoľko dobrá, že si vyšila pre seba košeľu a vyšila korzet.

Kedy sa začal Váš príbeh s vyšívaním?

Po základnej škole ma mama nabádala k vyšívaniu, prvé výsledky neboli také aké som chcela, ale už po roku som vyšila prvé obrúsky, neskôr košeľe. Vyšívanie si vyžaduje trpezlivosť, pracovným nástrojom je šijací stroj.

Andrzej Siekierka z Suchego - krawiectwo regionalne

Skąd Pana zamilowanie do krawiectwa?

Trochę to wynika z tradycji rodzinnych, gdyż moja babcia bardzo pięknie haftowała, białym haftem ręcznym. Podglądałem jej pracę z zainteresowaniem. To zainspirowało mnie do nauki w Technikum Tkactwa Artystycznego im. H. Modrzejewskiej w Zakopanem, gdzie uczęszczałem na specjalizację wzornictwa regionalnego. Natomiast tuż po szkole szyłem stroje sportowe.

Jak Pan wrócił do rękodziela tradycyjnego?

W latach 90. Pani Gut i Pani Makowska namówiły mnie do szycia. Od tego czasu zająłem się szyciem ubrań na specjalne zamówienie.

Zajmuje się Pan haftem, szyciem, wyszywaniem cekinami?

Tak naprawdę, to wszystkim. W szkole uzyskałem wiedzę dotyczącą wszelkich podstaw obejmujących krawiectwo. Słynie Pan z tego, że każdy zrobiony strój jest oryginalny.

Skąd czerpie Pan pomysły?

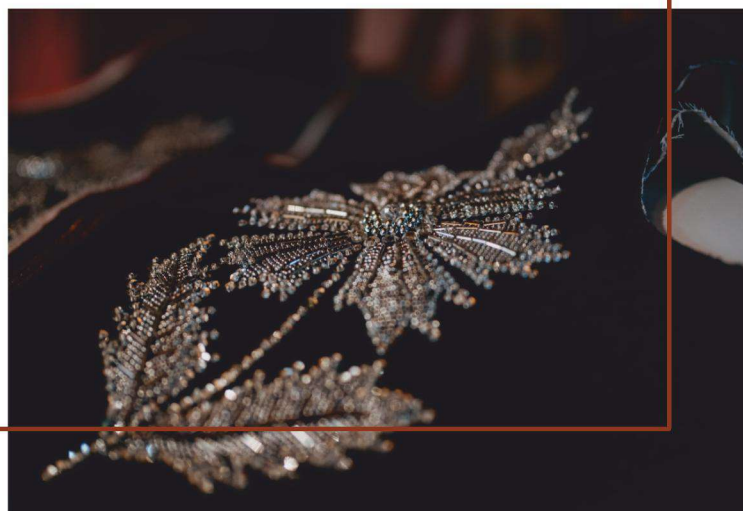
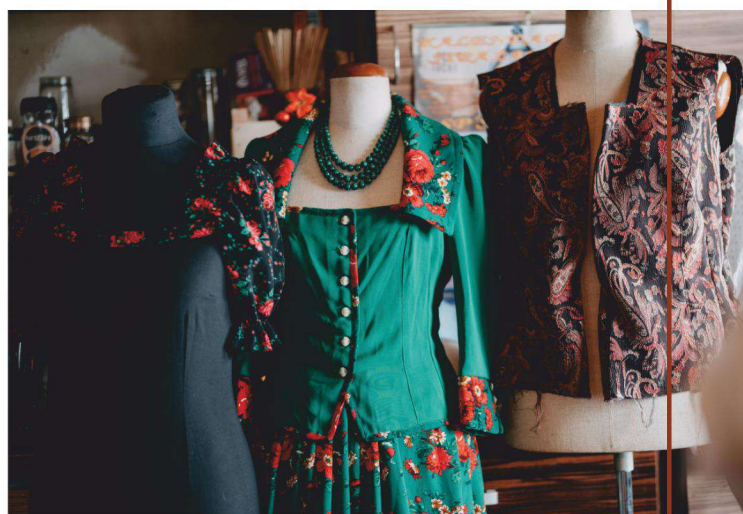
Wracam do tradycyjnych wzorów sprzed lat, a wiele inspiracji czerpię z zasobów Muzeum Tatrzańskiego. Wzory projektuje samodzielnie. Mam dużą satysfakcję kiedy widzę swoje stroje na pokazach i w albumach o strojach regionalnych.

Czy wykonuje Pan jeszcze inne dziedziny sztuki?

Dawniej malowałem na szkle, ale zapoczątkowałem także malowanie na tkaninie. Ciekawe jest, że malowane stroje pojawiały się już na początku XX wieku, tylko wtedy stroje były malowane naturalnymi barwnikami. Zacząłem odtwarzać sposób malowania na tkaninie, stosując metodę prób i błędów, ponieważ nie każdy materiał jest odpowiedni do malowania i nie każda farba jest odpowiednia.

Czy przekazuje Pan swoją wiedzę?

Dla młodzieży przy Związku Podhalan w Poroninie prowadzę warsztaty z wyszywania. Mam bardzo dużą satysfakcję z przekazywania swoich umiejętności.

Andrzej Siekierka z Suchého - regionálne krajčírstvo

Odkiaľ sa vzala Vaša záľuba v krajčírstve?

Trochu to vyplýva z rodinných tradícií, keďže moja babka veľmi pekne vyšivala biele ručné vyšivky. Babka pochádzala zo Suchého. Prizeral som sa so záujmom jej prácam. Inšpirovalo ma to k štúdiu na Priemyselnej škole umeleckého tkáčstva H. Modrzejewskej v Zakopanom, kde som sa učil v odbore regionálne vzory. Zase hneď po škole som šil športové odevy.

Ako ste sa vrátili v tradičným ručným prácam?

V 90-tych rokoch ma pani Gut a pani Makowska nahovorili na šitie. Odvtedy som sa začal zaoberať šitím odevov na špeciálne objednávky.

Zaoberáte sa vyšívaním, šitím našívaním flitrov?

V skutočnosti tým všetkým. V škole som nadobudol všetky základné vedomosti o krajčírstve.

Známy ste tým, že každý kraj, ktorý urobíte je originálny. Odkiaľ beriete nápady?

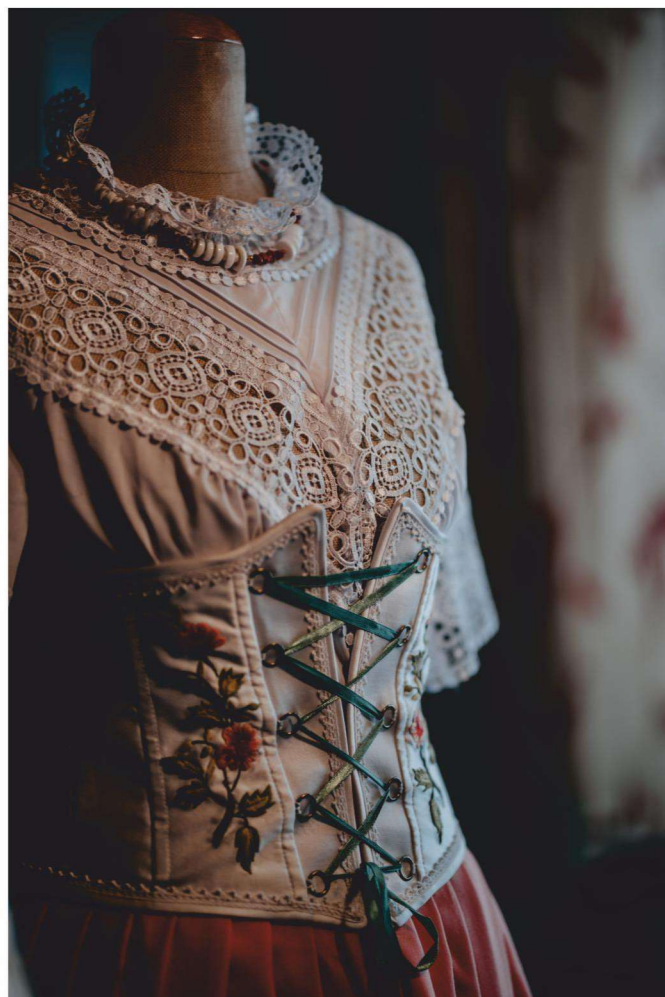
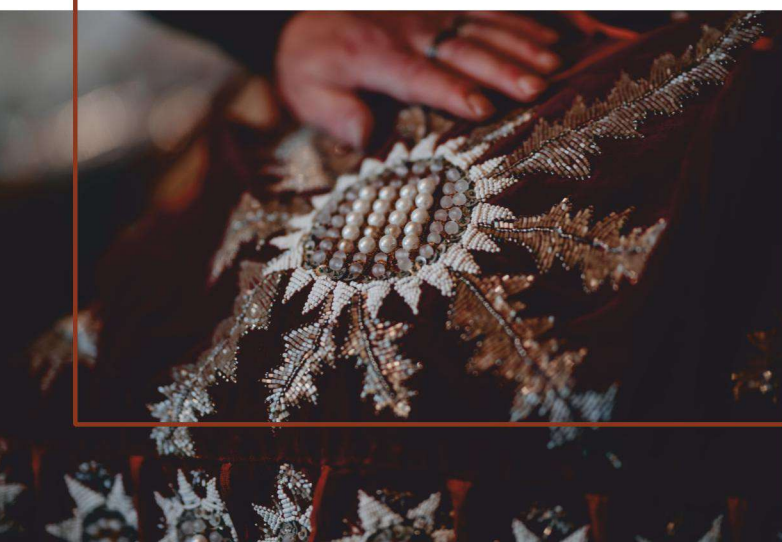
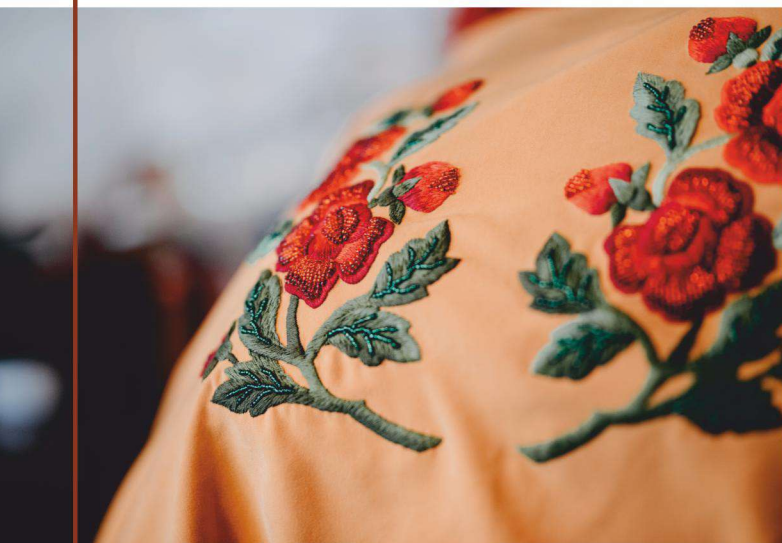
Vraciam sa k tradičným vzorom z minulosti, mnohé inšpirácie získavam zo zbierok Tatranského múzea. Vzory si sám navrhujem. Prežívam veľké uspokojenie, keď vidím svoje kroje na prezentáciách a v albumoch regionálnych krojov.

Zaoberáte sa ešte inými druhmi umenia?

Kedysi som maľoval na sklo a začal som maľovať na textil. Zaujímavosťou je, že maľované kroje sa objavili už na začiatku 20. storočia, lenže v tých časoch boli kroje maľované prírodnými farbivami. Začal som obnovovať postup maľovania na textil metódou pokusov a omylov, pretože nie každá látka je vhodná pre maľovanie a nie je vhodná ani každá farba.

Odovzdávate svoje poznatky?

Pre mládež pri Zväze Podhaľancov v Poronine vediem kurzy vyšívania. Pocíťujem veľké zadosťučnenie, keď môžem odovzdať svoje poznatky.

Tadeusz Szostak Berda z Poronina - wyroby z sukna i krawiectwo regionalne

Jak zaczęła się Pana praca z wyrobami z sukna?

W roku 1989 kupiliśmy razem z ojcem przemysłowy folusz, aby wyprodukować sukno, głównie sukno ciemne, bo takie było zapotrzebowanie krawców. Do dziś w Polsce są tylko dwa takie folusze, które są w stanie wyfolować tak grube sukno. Dawniej w wielu domach przędzono wełnę na grube sukno, ale teraz jest z tym większy problem. Metodą prób i błędów, w końcu udało się nam zrobić sukno, lecz po jego wyprodukowaniu, okazało się, że nie ma chętnych na jego zakup. Byliśmy z ojcem trochę zawiedzeni tą sytuacją, ale nie poddaliśmy się. Ojciec miał wiedzę na temat krojenia portek oraz miał znajomego krawca z Zaskala, który także posiadał taką wiedzę. Stwierdziliśmy, że mając tyle sukna, trzeba samemu zacząć szyc portki i cuchy. O ile z portkami nie było trudno, o tyle wiedzę na temat szycia ciemnych cuch ciężko było zdobyć, gdyż ostatni krawiec szyjący cuchy ciemne zmarł około 80 lat wcześniej i nikomu na Podhalu nie przekazał swoich umiejętności. To były nasze początki i szyliśmy niewielką ilość, ze względu na to, że wszystko robiliśmy sami. Najpierw uszyliśmy portki dla siebie, później dla bliskich. Dawniej wiadomo było, że na portki trzeba było czekać rok, a teraz zamówienia muszą być realizowane szybko.

Obecnie w ofercie Państwa pracowni regionalnej są stroje z różnych regionów Polski?

Kilka lat temu Pan Julian Kowalczyk, prezes Związku Podhalań postanowił odtworzyć strój spiski odmiany trybskiej. Oni też tam mają ciemne sukmany. O ile nie było problemu z kamizelką, o tyle ani portek ani sukman nie było na ich terenie. Jedyne egzemplarze jakie były dostępne, znajdowały się w Muzeum Etnograficznym w Krakowie. Cały strój, w którym oni teraz chodzą, został przez naszą pracownię odtworzony. Kiedy nam się to udało poszła wiadomość po innych regionach, że jesteśmy w stanie odtworzyć stroje. Ostatnio odtwarzaliśmy łemkowskie stroje z zasobów muzeum. Odtworzyliśmy również gunię z Orawy. Jedyne taki egzemplarz był w Muzeum Tatrzańskim. Niedawno zgłosił się nawet profesor z Wrocławia, z prośbą o stworzenie nowego stroju regionalnego z terenu Zielenca.

Skąd bierze się wzornictwo na cuchy i na portki? Czy trudne jest szycie portek?

Posiadamy dużą bazę wzorów, ale jeśli ktoś chce odtworzyć inne wzory, to również jest taka możliwość. Potrzeba kilku lat na nabycie doświadczenia w szyciu. Portki góralskie nie mają szwu wewnętrznego, a całą nogawkę trzeba zrobić z jednej części, a nie z dwóch. I tu kwestia kroju jest bardzo istotna, aby dobrze dopasować do sylwetki.

Czy przekazuje Pan swoją wiedzę młodszemu pokoleniu?

Obecnie syn Bartłomiej współpracuje ze mną w pracowni i wspólnie realizujemy zamówienia.

Tadeusz Szostak Berda z Poronina - výrobky zo súkna a regionálne krajčírstvo

Ako ste začali pracovať s výrobkami zo súkna?

V roku 1989 sme spolu s otcom kúpili priemyselnú valchu, chceli sme vyrobiť súkno, najmä tmavé súkno, pretože také požadovali krajčír. Dodnes sú v Poľsku len dve takéto valchy, na ktorých sa dá vyvalchovať hrubé súkno. Kedysi sa v mnohých domoch priadla vlna na také hrubé súkno, teraz je s tým už väčší problém. Metódou pokusov a omylov sa nám na koniec podarilo súkno urobiť, ale potom ako sme ho vyrobili sa ukázalo, že nie sú záujemci jeho kúpu. Trochu sme boli s otcom touto situáciou sklamaní, ale nevzdali sme sa. Otec vedel ako sa strihajú nohavice - portky, taktiež mal známeho krajčíra zo Zaskalia, ktorý sa v tom tiež vyznal. Usúdili sme, že keďže máme toľko súkna, mali by sme sami začať šiť portky a kabáty - cuhy. Hoci s portkami sme nemali problém, poznatky na tému šitia tmavých cuh sa dali získať len ťažko, keďže posledný krajčír, ktorý šil tmavé cuhy zomrel pred približne osemdesiatimi rokmi a nikomu na Podhalí neodovzdal svoj postup. To boli naše začiatky, šili sme malé množstvo, pretože všetko sme si robili sami. Ako prvé sme si ušili portky pre seba, neskôr pre blízkych. Kedysi bolo jasné, že na portky je potrebné čakať rok, teraz sa musia objednávky vybavovať rýchlo.

V súčasnej ponuke vašej regionálnej dielne sú kroje z rôznych regiónov Poľska?

Pred niekoľkými rokmi sa pán Julián Kowalczyk, predseda Zväzu Podhalancov, rozhodol zrekonštruovať spišský kroj v jeho verzii z Trybsa. Oni tam tiež majú tmavé hune. Nebol problém s vestou, ale portky ani hune sa u nich nenašli. Jediné dostupné exempláre sa nachádzali v Etnografickom múzeu v Krakove. Celý kroj, v ktorom tam teraz chodia bol znovu vytvorený v našej dielni. Keď sa nám to podarilo, po ďalších regiónoch sa rozšírila informácia, že sme schopní zrekonštruovať kroje. Naposledy sme obnovovali kroje Lemkov z depozitov múzea. Zrekonštruovali sme taktiež huňu z Oravy. Jediný taký exemplár bol v Tatranskom múzeu. Dokonca nedávno sa ohlásil pán profesor z Wroclawi s prosbou o vytvorenie nového regionálneho kroja pre oblasť Zielenca.

Odkiaľ beriete vzory pre cuhy a portky? Je šitie portiek náročné?

My máme veľkú zásobu vzorov, ale ak chce niekto zrekonštruovať iné vzory, tiež je taká možnosť. Pre nadobudnutie skúseností v šití je potrebných niekoľko rokov. Goralské portky nemajú vnútorný šev, celá nohavica sa musí robiť z jedného kusa, a nie z dvoch. Vtedy je veľmi dôležitý strih, aby sa dali dobre prispôbiť k postave.

Odovzdávate svoje poznatky mladšiemu pokoleniu?

V súčasnosti syn Bartolomej so mnou spolupracuje v dielni a spoločne pracujeme objednávky.

Wojciech Łacek z Poronina - rzeźba, malarstwo

Kiedy zaczęło się Pana zainteresowanie sztuką?

Moje zainteresowanie sztuką zaczęło się już od najmłodszych lat. Talent odziedziczyłem po rodzicach, przede wszystkim po tacie, który ma zdolności artystyczne. Ukończyłem Liceum Plastyczne im. A. Kenara i poświęcałem czas na rozwijanie się w różnych technikach artystycznych. Następnie ukończyłem Akademię Sztuk Plastycznych na kierunku rzeźba. W pracy twórczej interesuję się rzeźbą, malarstwem i stolarstwem regionalnym.

Czego dotyczy tematyka Pańskich prac?

Przeważnie zamówienia dotyczą konkretnych oczekiwań. Tematyka moich prac obejmuje regionalne i sakralne aspekty. Rzeźby wykonuję zarówno przestrzenne, jak i płaskorzeźby. Ostatnio projektowałem Drogę Krzyżową do kaplicy, wykonałem projekty rysunków do akceptacji, aby później wykonać płaskorzeźby. Zawsze indywidualnie podchodzę do prac, bazując na swojej wyobraźni i wiedzy plastycznej.

Pana zainteresowanie sztuką stało się już pracą?

Prowadzę pracownię artystyczną, ale również prowadzę dla uczniów warsztaty w Zespole Szkół Budowlanych w Zakopanem. Swoją przyszłość wiąże z pracą artystyczną.

Czy dzieci też wyrażają zainteresowanie sztuką?

Hania i Zosia też lubią artystyczne zajęcia, nawet próbowały rzeźbić. Lubią spędzać czas w warsztacie z tatą.

Wojciech Lacek z Poronina - rezbárstvo, maliarstvo

Kedy ste sa začali zaujímať o umenie?

Môj záujem o umenie sa začal už v najmladšom veku. Talent som zdedil po rodičoch, najmä po otcovi, ktorý má umelecké nadanie. Absolvoval som Výtvarné gymnázium A. Kenara a venoval som čas rozvíjaniu sa v rôznych umeleckých technikách. Ďalej som absolvoval Akadémiu výtvarných umení, odbor rezbárstvo. V tvorivej práci sa venujem rezbárstvu, maliarstvu a regionálnemu stolárstvu.

Čoho sa týka tematika Vašich prác?

Väčšina objednávok spĺňa konkrétne očakávania. Tematika mojich prác zahŕňa regionálne aj sakrálné aspekty. Rezbárske diela robím priestorové ako aj reliéfne. Naposledy som navrhol Krížovú cestu do kaplnky, urobil som návrh obrázkov na schválenie a neskôr urobím reliéfy. K dielam pristupujem vždy individuálne, vychádzam z mojej predstavivosti a výtvarníckych znalostí.

Vaša záľuba v umení sa už stala Vaším zamestnaním?

Mám umeleckú dielňu ale aj vediem tvorivé dielne pre žiakov v Združenej stavebnej škole v Zakopanom. priemyslovke pre žiakov. Svoju budúcnosť si predstavujem v umeleckej práci.

Deti tiež prejavujú záujem o umenie?

Hanka a Žofka tiež majú rady umelecké práce, dokonca skúšali vyrezávať. Rady trávia čas v dielni s otcom.

Stanisława Łukaszczyk z Poronina - krawiectwo regionalne, haft

Skąd wzięło się Pani zamiłowanie do takiej twórczości?

Miałam 14 lat, kiedy zaczęłam interesować się krawiectwem i haftem, po sąsiedzku miałam krawcowe. Z ciekawości zainteresowałam się rękodziełem. Mama nie haftowała, ale umiała bardzo dobrze szyć. Najpierw nauczyłam się szyć, później chciałam nauczyć się również haftować. Zaczęłam od nauki haftu angielskiego, a później poznawałam haft z innych regionów Polski. Ostatecznie wróciłam do haftu podhalańskiego i do tych tradycyjnych wzorów. Wiele wzorów mam jeszcze z czasów szkolnych, z Technikum Tkactwa Artystycznego im. Heleny Modrzejewskiej. Haftowaniem zajmuję się już ponad 40 lat. Obecnie jestem na emeryturze, ale nadal wykonuję regionalne i ludowe stroje z całej Polski. Ostatnio stworzyłam ubranie ślubne, na którym wykonałam tradycyjny haft w ośmiu kolorach złota.

Skąd czerpie Pani wiedzę na temat strojów i wzorów z innych regionów Polski?

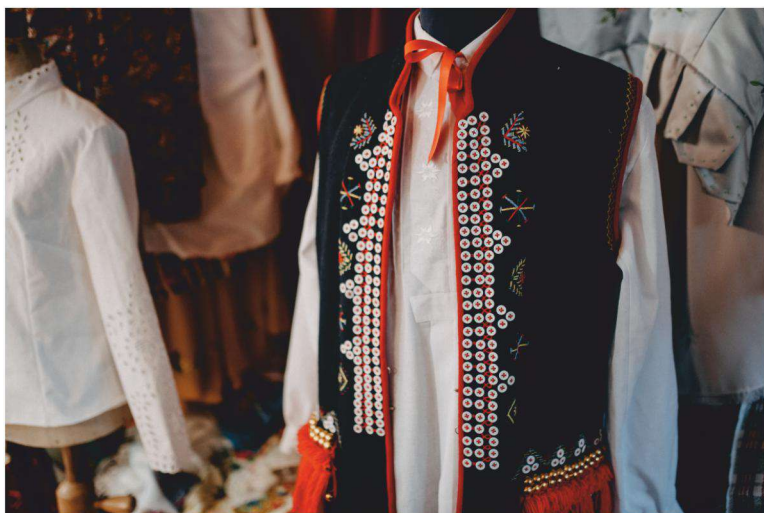
Najczęściej stroje są rekonstruowane na podstawie opisów historycznych lub archiwum rodzinnego, ale również na podstawie malarstwa dawnych czasów. Przykładem jest tu strój z Sierpca, który nie istniał już od siedemdziesięciu lat. To była wersja codzienna stroju. Najbogatsze zaś wzory są na Podhalu oraz na Sądecczyźnie.

Czy przekazuje Pani swoją wiedzę młodszemu pokoleniu?

Tak, prowadziłam warsztaty dla młodzieży. Wykazują oni duże zainteresowanie kulturą rodzimą i tradycjami rodzinnymi. Swoją synową nauczyłam wyszywania, a córka zabrała maszynę do szycia do Anglii i także szyje.

Czy uczestniczy Pani w wystawach i targach sztuki ludowej?

Biennale Sztuki Ludowej, Nagroda Ministra Kultury, a ostatnio w plebiscycie Gazety Krakowskiej zajęłam III miejsce w kategorii zasłużonych dla sztuki ludowej. Miałam wiele własnych wystaw, zarówno międzynarodowych, jak i w Polsce. Na wystawach prezentuję współczesne stroje kobiece z całego Podhala. Jestem laureatką wielu konkursów i wystaw, m.in. w Krakowie, Lublinie, Warszawie, Bukowinie Tatrzańskiej, Zakopanem, jak również w Rzymie, Paryżu i Londynie. Współpracując z innymi twórcami ludowymi zrobiliśmy także wiele wspólnych wystaw. Uczestniczę również w Targach Sztuki Ludowej.

Stanislawa Lukaszczyk z Poronina - regionálne krajčírstvo, výšivka

Odkiaľ sa vzala Vaša záľuba v takej tvorivosti?

Mala som 14 rokov, keď som sa začala zaujímať o krajčírstvo a vyšívanie, v susedstve som mala krajčírky. Zo zvedavosti som sa začala zaujímať o ručné práce. Mama nevyšívala, ale veľmi dobre vedela šiť. Najskôr som sa naučila šiť, neskôr som sa chcela naučiť aj vyšívať. Začala som od učenia sa anglickej výšivky, neskôr som spoznávala výšivky z iných regiónov Poľska. Naposledy som sa vrátila k podhalianskej výšivke, k tým tradičným vzorom. Veľa vzorov mám ešte zo školských čias z Priemyselnej školy umeleckého tkáčstva Heleny Modrzejewskej. Vyšívaním sa zaoberám už vyše 40 rokov. V súčasnosti som na dôchodku, ale ďalej vyrábam regionálne a ľudové kroje z celého Poľska. Naposledy som urobila svadobné šaty, na ktorých urobila tradičnú výšivku v ôsmich zlatých farbách.

Odkiaľ beriete poznatky o krojoch a vzoroch z iných regiónov Poľska?

Kroje sú najčastejšie rekonštruované na základe historických opisov alebo rodinných archívov, ale aj na základe malieb z dávnych čias. Príkladom v tom môže byť kraj z Sierpca, ktorý už sedemdesiat rokov neexistoval. Bola to každodenná podoba kroja. Najbohatšie vzory sú na Podhalí a v Sandecku.

Odovzdávate svoje poznatky mladšiemu pokoleniu?

Áno, viedla som kurzy pre mládež. Oni majú veľký záujem o vlastnú kultúru a rodinné tradície. Naučila som vyšívať svoju nevestu, taktiež dcéra si zobrala šijací stroj do Anglicka a tiež šije.

Zúčastňujete sa výstav a veľtrhov ľudového umenia?

Bienále ľudového umenia, vyznamenanie od ministra kultúry, naposledy som vo verejnom hlasovaní novín Gazeta Krakowska obsadila tretie miesto ako osoba, ktorá sa zaslúžila o ľudové umenie. Mala som veľa vlastných výstav, medzinárodných aj v Poľsku. Na výstavách prezentujem súčasné ženské kroje z celého Podhalia. Som laureátkou mnohých súťaží a výstav v Krakove, Lubline, Varšave, Bukovine tatranskej, Zakopanom ako aj v Ríme, Paríži a v Londýne. Taktiež v spolupráci s ďalšími ľudovými tvorcami sme organizovali viaceré výstavy, zúčastňujem sa aj Veľtrhu ľudového umenia.

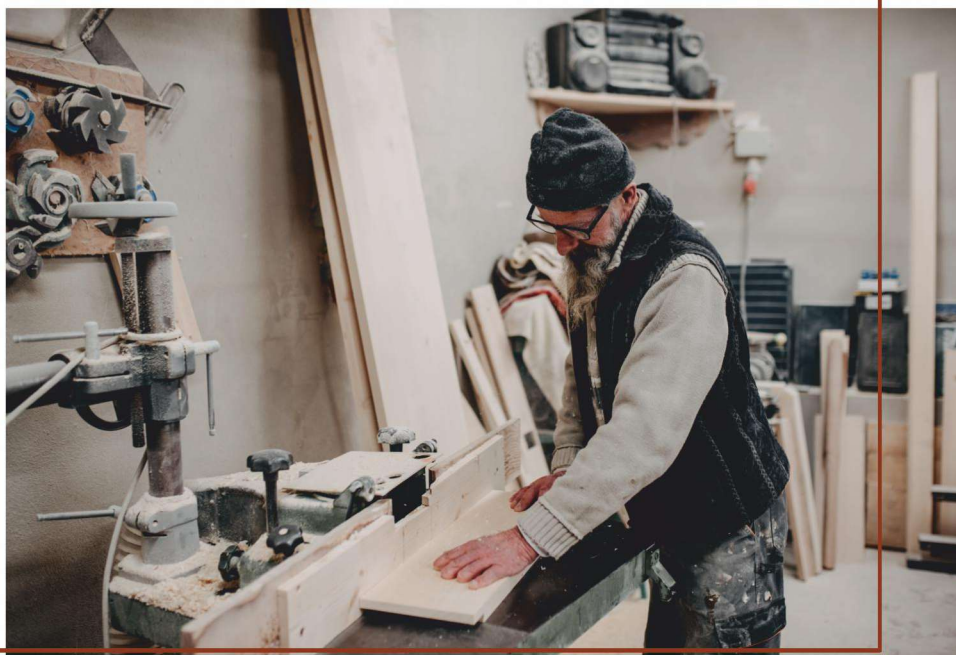
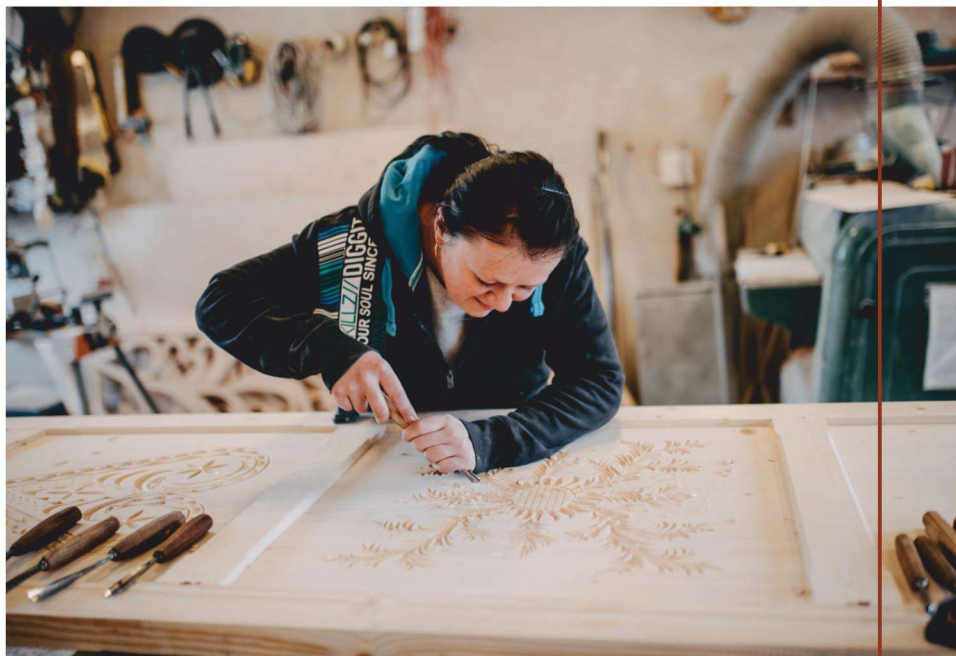
Michał Łukaszczyk, Katarzyna Łukaszczyk i Stanisław Łukaszczyk z Poronina - snycerstwo i stolarstwo regionalne

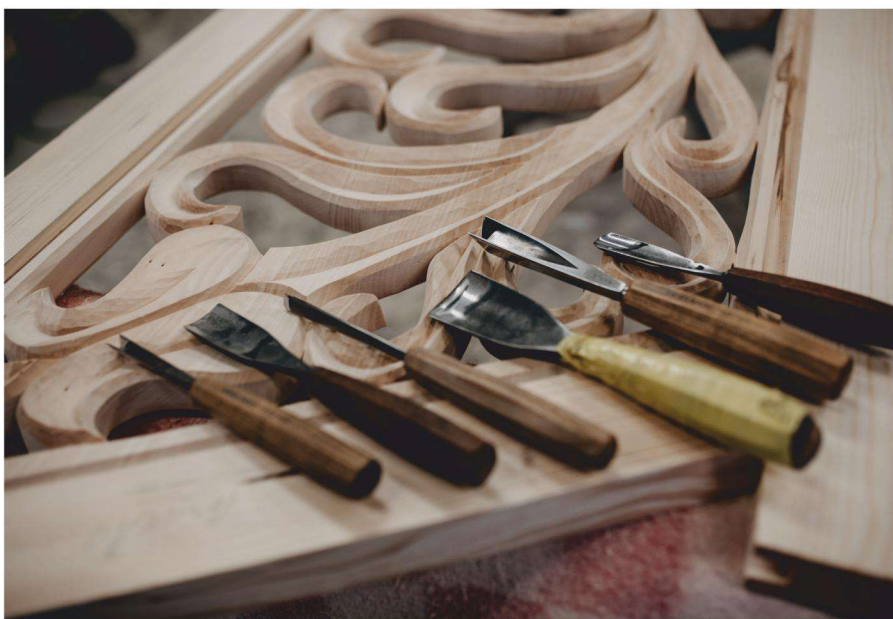
Jakim rodzajem rzemiosła Pan się zajmuje?

Zajmuję się snycerstwem, czyli wykonywaniem rzeźbionych mebli i elementów stolarki. Swojego fachu nauczyłem się od taty, który także jest samoukiem. Jako dziecko podglądałem pracę tatę w warsztacie. Swoją inspirację czerpię ze zdobień, które obserwuję w przyrodzie, ale wyszukuję także wzory w materiałach muzealnych. Rzemiosło to trochę talentu, ale głównie ciężka praca. Obecnie również moja żona, Katarzyna, nauczyła się zdobnictwa i w wolnym czasie realizuje własne projekty.

Czyli rzemiosło stało się tradycją rodzinną?

Tak. Również moje córki mają zainteresowania artystyczne. Podglądają pracę moją i żony. Przekazujemy też naszą wiedzę młodzieży i uczniom. Przez krótki czas prowadziliśmy wraz z tatą Szkołę Ginących Zawodów. Brałszy udział w wystawach w Kazimierzu Dolnym i w ogólnopolskich wystawach twórców ludowych.

Michał Łukaszczyk, Katarzyna Łukaszczyk a Stanisław Łukaszczyk z Poronina - rezbárstvo a regionálne stolárstvo

Akým druhom remesla sa zaoberáte?

Zaoberám sa rezbárstvom, čiže výrobou dreveného nábytku a stolárskych súčiastok. Svoje remeslo som sa naučil od otca, ktorý je tiež samouk. Ako dieťa som sa prizeral práci otca v dielni. Inšpirujem sa ozdobami, ktoré sledujem v prírode, ale vyhľadávam aj vzory muzeálnych materiálov. Remeslo je trochu talent, ale hlavne ťažká práca. V súčasnosti taktiež moja žena Katarzyna sa naučila zdobiť a vo voľnom čase si robí vlastné návrhy.

Čiže remeslo sa stalo rodinnou tradíciou?

Áno, taktiež dcéry majú umelecké záujmy. Prizerajú sa prácam mojím a mojej ženy. Odovzdávame tiež naše znalosti mládeži a žiakom. Krátky čas sme s otcom viedli Školu vymierajúcich profesií. Zúčastnili sme sa výstav v Kazimieri Dolnom a na celopoľských výstavách ľudových tvorcov.

Joanna Galica-Dorula z Poronina Majerczykówki - haft, obrazy igłą malowane

Kiedy zaczęła się Pani przygoda z rękodzielnictwem?

Nauczyłam się haftu w domu, od mamy Zofii Kin z Kościeliska. Mama jest samoukiem. Razem z siostrą, jako dzieci, przyglądałyśmy się pracy mamy. Od dziecka uczestniczyłam w zajęciach artystycznych oraz ukończyłam Liceum Plastyczne im. Kenara.

Czy Pani haft jest bardzo perfekcyjny?

Mama uczyła się haftu tradycyjnego, ja natomiast podglądałam różne rodzaje haftu. Dzięki temu wypracowałyśmy z mamą swoją charakterystyczną i oryginalną technikę. Wprowadzam również elementy z koralikami i cekinami oraz łączę je razem z haftem cieniowanym.

Skąd bierze Pani projekty do pracy?

Sama rysuję wzory, które haftuję, a forma jest zaczerpnięta z tradycji. Natomiast sam wzór na przestrzeni czasu rozwinął się. W tym momencie stroje regionalne zdobią wszystkie kwiaty. Ogranicza nas tylko wyobraźnia. Każdy etap jest pracochłonny, bo wszystko jest ręcznie wykonywane.

Czy prowadzi Pani również warsztaty?

Dawniej również malowałam na tkaninie i z tej dziedziny prowadziłam warsztaty. Powstał wówczas pomysł poprowadzenia warsztatów także z haftu artystycznego. Zajęcia te okazały się bardzo wymagające dla uczestników. Obecnie prowadzę pracownię haftu artystycznego „Manus Atelier”. W 2017 r. uzyskałam tytuł czeladnika w zawodzie hafciarki i jestem teraz na etapie przygotowywania się do egzaminu mistrzowskiego.

Wiem również, że zajmuje się Pani wykonywaniem obrazów haftowanych?

To jest średniowieczna technika akupiktury - czyli malowania igłą. Piętnaście lat temu mama pojechała na warsztaty do Krakowa i tam zobaczyła, że można haftować twarze i postacie. Kiedy zobaczyłam efekt jej pracy, postanowiłam sama nauczyć się tej techniki. Mój obraz „Zdjęcie z Krzyża” otrzymał I nagrodę w konkursie Centralnego Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

Joanna Galica-Dorula z Poronina Majerczykowky - výšivka, obrazy maľované ihlou

Kedy sa začal Váš príbeh s ručnými prácami?

Naučila som sa vyšívať doma od mamy Zofie Kin z Koscieliska. Mama je samouk. Spolu so sestrou sa v detstve prizerali práci mamy. Už ako dieťa som sa zúčastňovala výtvarných hodín a absolvovala som Výtvarné gymnázium A. Kenara.

Tvoje výšivky sú dôkladne vypracované?

Mama sa učila vyšívať tradične a ja som si odpozorovala rôzne druhy výšiviek. Vďaka tomu sme s mamou vypracovali vlastnú typickú a originálnu techniku. Zavádzam tiež prvky s korálkami a flitrami a spájam ich s tieňovanou výšivkou.

Odkiaľ beriete návrhy k práci?

Sama si kreslím vzory, ktoré vyšívam a formu si beriem z tradícií. Avšak každý vzor sa časom vyvíjal. V súčasnosti regionálne kroje ozdobujú všetky kvety. Obmedzuje nás jedine predstavivosť. Každá etapa si vyžaduje veľa práce, pretože všetko je robené ručne.

Vediete taktiež kurzy?

Kedysi som robila aj maľovanie na textil a v tejto oblasti som viedla kurzy. Vznikol vtedy nápad tiež viesť kurzy umeleckého vyšívania. Tieto kurzy sa ukázali ako veľmi náročné pre účastníkov. V súčasnosti vediem kurz umeleckého vyšívania ManusAtelier. V roku 2017 som získala titul tovariša výšivkárskej profesie a teraz sa pripravujem na skúšky na majstra.

Viem, že sa tiež zaoberáte robením vyšívaných obrazov?

To je stredoveká technika akupiktúry, čiže maľovanie ihlou. Mama išla pred 15 rokmi na kurz do Krakova a tam uvidela, že je možné vyšívať tváre i postavy. Keď som uvidela výsledky jej práce, rozhodla som sa, že sa túto techniku naučím. Môj obraz Snímanie z kríža dostal I. cenu v súťaži Ústredného múzea tkáčstva v Lodži.

Jan Szczechowicz z Bustryku - kaletnictwo

Jak długo zajmuje się Pan kaletnictwem?

Podstaw zawodu nauczyłem się w warsztacie u rzemieślnika w Jaroszach, który wykonywał wyroby do Spółdzielni „Zakopiańskich Warsztatów Wzorcowych” - Cepelii. Od 1966 roku pracowałem już bezpośrednio w Cepelii i tam zajmowałem się wykonywaniem wyrobów skórzanych przez 12 lat. Po odejściu ze Spółdzielni, kontynuowałem pracę z wyrobami ze skóry. Zdarzało się wielokrotnie, że wykonywałem zamówienia do innych krajów. Gdy się to podliczy, to wyjdzie, że kaletnictwem zajmuję się już ponad 50 lat.

Z jakiego materiału są wykonywane zdobienia i czym się je robi?

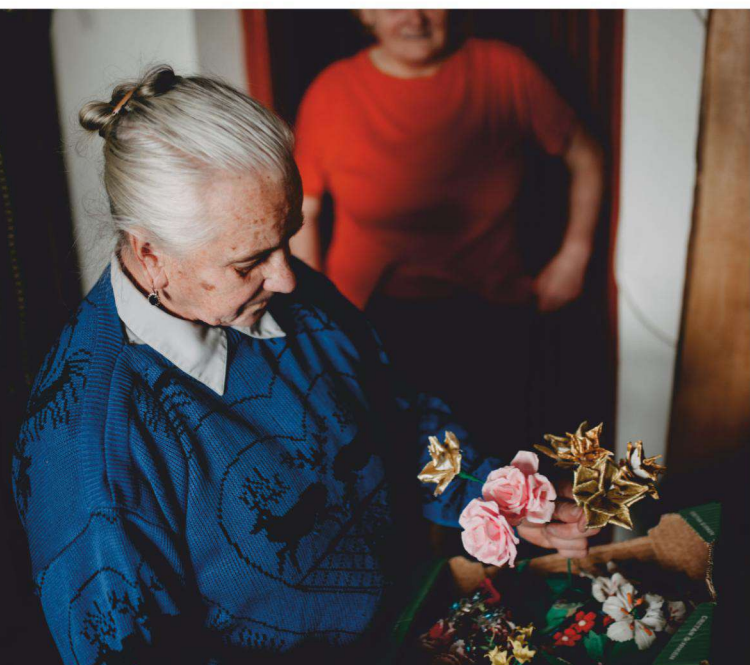
Wyroby wykonywane są ze skóry bydlęcej, natomiast wzory są wybijane cyframi, z których odbija się wzór do zdobienia. Wyroby można również ozdabiać cętkami. Każdy wzór można wykonać praktycznie według własnego uznania.

Czy przekazał Pan komuś swoje umiejętności?

Osoby, które dawniej uczyłem w Bustryku, już nie wykonują tej pracy. To były czasy, kiedy pantofle wykonywało się ręcznie. Popularne było wówczas także wykonywanie zdobionych torebek. Obecnie taka moda i te zainteresowania wracają, lecz nikt nie chce się uczyć tej techniki. Często wykonuję naprawy kierpców, ale realizuję także wiele zamówień na nowe kierpce, również spoza regionu Podhala.

Czy ktoś w Pana rodzinie też miał takie rękodzielnicze zainteresowania?

Mama, Maria Szczechowicz Adolka z Nowego Bystrego, tworzyła kwiaty z bibuły. Sama nauczyła się je wykonywać. Wiele takich kwiatów pozostało w jej domu, w białej izbie. Pamiętam, że wykonywała również makatki haftowane.

Jan Szczechowicz z Bustryka - brašnárstvo

Ako dlho sa zaoberáte brašnárstvom?

Základy profesie som sa naučil v dielni u remeselníka v dielni v Jaroszech, ktorý vyrábala výrobky pre družstvo Zakopanské wzorové dielne- Cepelia. Od roku 1966 som pracoval už priamo v Cepelii a tam som sa zaoberal výrobou kožených výrobkov celých 12 rokov. Po odchode z družstva som pokračoval v práci s koženými výrobkami. Veľakrát sa stávalo, že som robil objednávky aj do iných krajín. Keď sa to spočíta, vychádza, že brašnárstvom sa zaoberám už vyše 50 rokov.

Z akého materiálu sú robené ozdoby a čím sú robené?

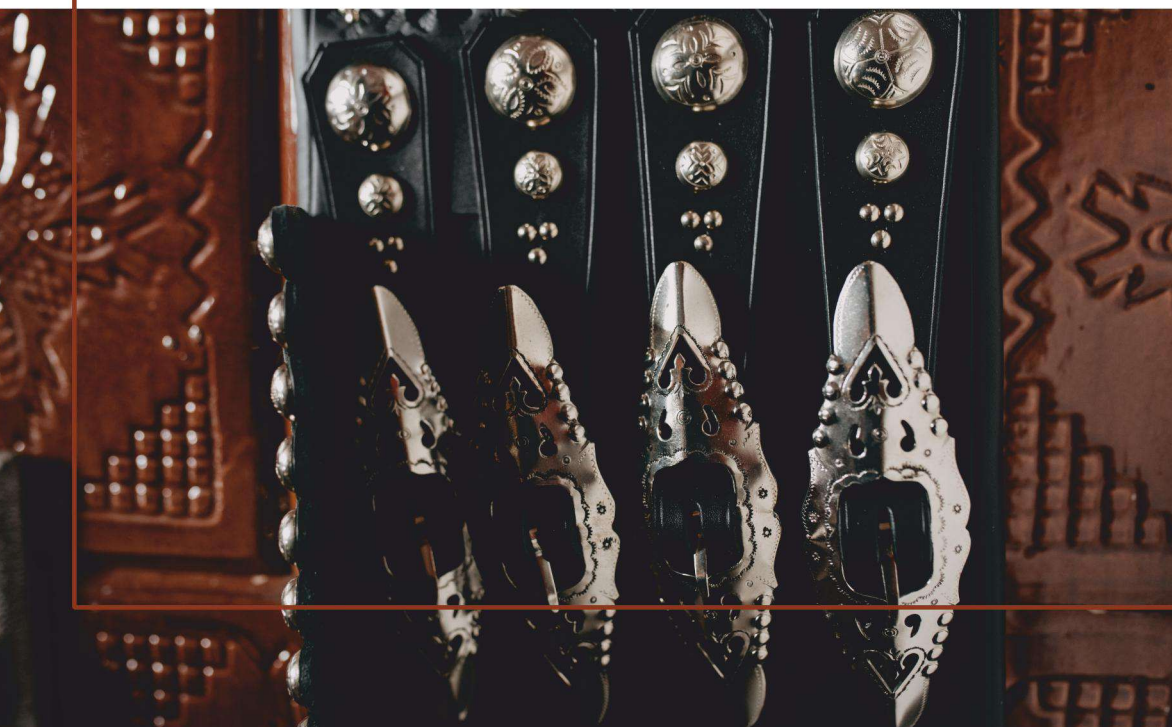
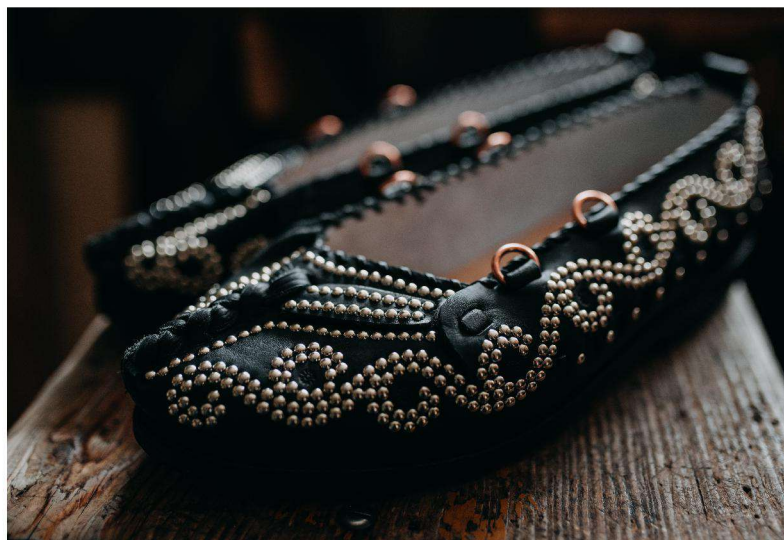
Výrobky sa robia z hovädzej kože, vzorky sú robené vyrážačmi, ktorými sa odtláčajú ozdobné vzory. Výrobky je možné zdobiť bodkovaním. Každý vzor je prakticky možné podľa vlastného uváženia.

Odvzdali ste niekomu svoje znalosti?

Ľudia, ktorých som kedysi učil v Bustryku už túto prácu nerobia. To boli časy, kedy sa papuče robili ručne. Populárne bolo vtedy robenie zdobených kabeliek. V súčasnosti sa taká móda a taký záujem vracajú, avšak už nikto sa nechce učiť túto techniku. Často robím opravy krpcov, ale robím tiež veľa objednávok na nové krpce, taktiež mimo regiónu Podhalia.

Mal vo Vašej rodine niekto tiež takú záľubu v ručných prácach?

Mama Maria Szczechowicz Adolka z Nowého Bystrého robila kvety z papiera. Sama sa naučila ich robiť. Veľa takých kvetov zostalo v jej dome, v bielej izbe. Pamätám si, že robila tiež vyšívané nástenky.

Jan Stoch Waka z Zębu - szycie portek góralskich

Jak doszło do tego, że wyspecjalizował się Pan w szyciu portek góralskich?

Początkowo szyłem nie tylko portki, ale również cuchy i kamizelki. Wszystko co z sukna. A zaczęło się to od tego, gdy w latach milenijnych poczułem potrzebę uszycia sobie nowych portek góralskich. Wziąłem stare portki, rozprułem i uszyłem na tej podstawie nowe. W kręgu znajomych muzykantów szybko rozeszła się ta informacja, przez co wiele znajomych osób zwracało się do mnie z pytaniem o uszycie portek. W tamtym czasie mieszkalem w Kościelisku i miałem możliwość podglądania fachu u krawcy, Zdzisława Styrzuli Maśniaka w Kościelisku. Całkiem przypadkiem okazało się, że Michał Stoch Waka, czyli mój pradziadek, był krawcem w Zębie, a opowiedział mi o tym mój tata. Pradziadek szył portki i cuchy, a wiele z tych ubrań jego syn Karol wiozł do Ameryki dla Polonii. Później okazało się, że pradziadek uczył wielu krawców, stąd Ząb ma bardzo bogate tradycje hafciarskie.

Jakie wzory Pan wykonuje?

Staram się wykonywać tradycyjne wzory, ale trzeba też dostosować się do klienta. Jednakże, staram się zwracać uwagę młodemu pokoleniu, iż tradycyjny wzór parzenicy, w tradycyjnej kolorystyce, jest najładniejszy. W dzisiejszych czasach jest zarówno duża dostępność sukna, jak i kolorystyka materiałów jest różnorodna. Istotne dla mnie są elementy dekoracyjne, ważne, aby lampasy były oryginalnie wykonane ze skręconych sznurów.

Jak nauczył się Pan wykonywać cuchy?

Z cuchą było podobnie jak z portkami. Na bazie starej cuchy, której użyłem jako wzoru, wykonywałem formy, jednakże te formy wymagały modyfikacji. Stosując metodę prób i błędów, szyłem z różnego sukna. Po 15 latach mam już trochę wypracowanych wzorów, ale ciągle się uczę. Chętnie przekazuję swoją wiedzę młodemu pokoleniu.

Jan Stoch Waka zo Zabu - šitie goralských portiek

Ako sa stalo, že sa špecializujete na šitie goralských portiek?

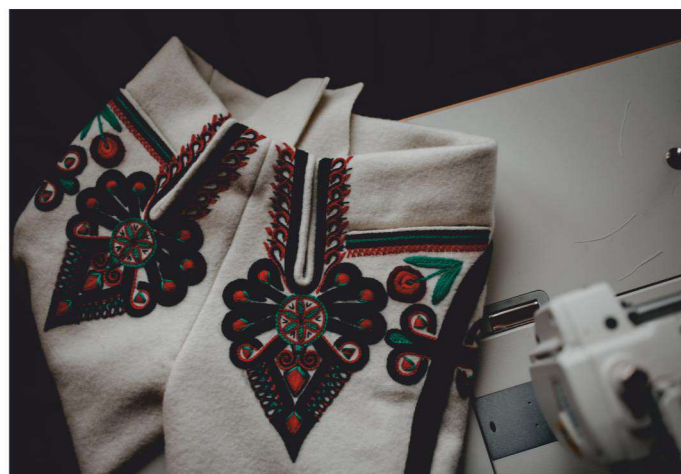
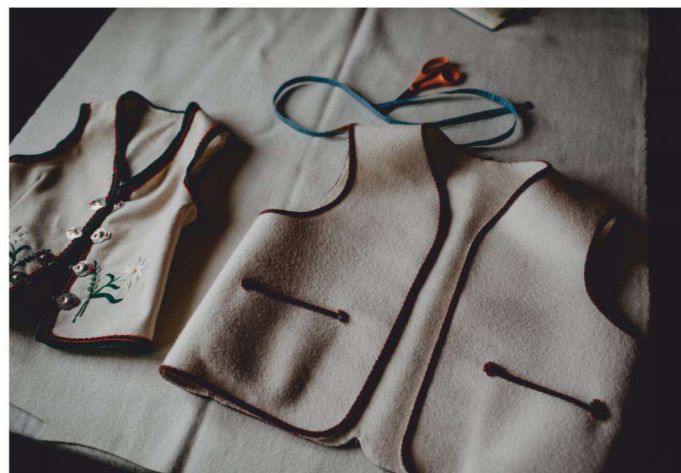
Na začiatku som šil nielen portky, ale aj cuhy a vesty. Všetko zo súkna. A začalo sa to tým, keď som v rokoch milénia pocítil potrebu ušiť si nové goralské portky. Vzal som staré portky, vypáral som ich a na ich základe som si ušil nové. V okruhu známych muzikantov sa rýchlo rozniesla taká informácia, preto sa veľa známych ľudí na mňa obracalo s otázkou na ušitie portiek. V tom čase som býval v Koscielisku a mal som možnosť prizerať sa remeslu u krajčíra Zdzisława Styrzczulu Masniaka v Koscielisku. Po čase sa ukázalo, že Michal Stocha Waka, čiže môj pradedo bol krajčírom v Zabe, rozprával mi o tom môj otec. Pradedo šil portky a cuhy a veľa z tých odevov jeho syn Karol zaviezol do Ameriky tamojším Poliakom. Neskôr sa ukázalo, že pradedo učil mnohých krajčirov, preto Zab má bohaté výšivkárске tradície.

Aké vzory robíte?

Snažím sa robiť tradičné vzory, ale treba sa prispôbiť klientovi. Avšak snažím sa dávať do pozornosti mladému pokoleniu, že tradičný vzor parenice v tradičných farbách je najkrajší. V súčasnosti je súkno dostupné a farby látok sú rôznorodé. Pre mňa sú dôležité dekoračné prvky, dôležité je, aby lampasy boli originálne urobené zo skrúcaných šnúrok.

Ako ste sa naučili robiť cuhy?

S cuhami to bolo podobné ako s portkami. Na základe starej cuhy, ktorú som použil ako vzor som urobil formy, ale tie formy si tiež žiadali modifikáciu. Metódou pokusov a omylov som šil z rôzneho súkna. Po 15 rokoch mám už veľa vypracovaných vzorov, ale stále sa učím. Ochotne odovzdávam moje znalosti mladému pokoleniu.

Janusz Stopka Karolow z Nowego Bystrego - meblarstwo regionalne

Jakiego typu fachem Pan się zajmuje?

Zajmuję się wykonaniem regionalnych mebli. Miałem przodków z nutą artystyczną m.in. mama zajmuje hafciarstwem, a wujowie rzeźbili. W szkole średniej, w technikum budowlanym (którego nie ukończyłem), zainteresowałem się stolarstwem. Praktykowałem w Izbie Twórczej u Bolesława Karpiela pod Lipkami.

Czy pamięta Pan swoją pierwszą samodzielnie wykonaną pracę?

Jeszcze na etapie pierwszych praktyk w szkole wykonałem ozdobną deskę do krojenia. Już we własnej pracowni, jako pierwszą, wykonałem półkę z jawora dla mojego brata. Wykonuję meble z różnych rodzajów drewna.

Czy zdobienia nadal wykonuje Pan ręcznie?

Wzornictwo jest tradycyjne, jednak obecne czasy wymuszają wspomaganie się maszynowym zdobieniem, aby obniżyć koszty wytworzenia. Nie mniej jednak, każdy mebel wymaga indywidualnego rozplanowania motywów. Wykonuję także meble ze zdobieniami malowanymi, wykorzystując w swoich realizacjach również elementy metaloplastyki.

Czy przekazuje Pan swoje umiejętności kolejnemu pokoleniu?

Moi synowie mają artystyczne zdolności i wyrażają zainteresowanie związane z pracą w drewnie. W swoim warsztacie uczę ich fachu stolarskiego.

Janusz Stopka Karolow z Nowého Bystrého - výroba regionálneho nábytku

Akým druhom remesla sa zaoberáte?

Zaoberám sa výrobou regionálneho nábytku. Mal som predkov s umeleckými vlohami, napríklad mama sa zaoberá vyšívaním a ujovia vyrezávali. V strednej škole, v Stavebnej priemyslovke (ktorú som neskončil) ma zaujalo stolárstvo. Prax som mal v Tvorivej dielni u Boleslawa Karpiela pod Lipkami.

Pamätáte si svoju prvú samostatne vykonanú prácu?

Ešte na praxi v škole som urobil ozdobnú dosku na krájanie. Už vo vlastnej dielni som ako prvý urobil policu z javora pre brata. Vyrábam nábytok z rôznych druhov dreva.

Ozdooby naďalej robíte ručne?

Vzorky sú tradičné, avšak dnešné časy si vyžadujú pomáhať si strojovým zdobením, aby sa znížili výrobné náklady. Ale aj si každý kus nábytku vyžaduje individuálne naplánovanie motívov. Robím aj nábytky s maľovanými ozdobami, v mojich prácach využívam aj kovotepecké výrobky.

Odovzdávate svoje zručnosti ďalšiemu pokoleniu?

Moji synovia majú umelecké schopnosti a majú záujem o prácu v dreve. V mojej dielni ich učím stolárskemu remeslu.

Wojciech i Krystyna Kojasowie z Nowego Bystrego - metaloplastyka

Metaloplastyka to dość oryginalna dziedzina rzemiosła tradycyjnego.

Zdecydowanie tak. Moje zainteresowanie tą tematyką pojawiło się w 2010 roku, gdy poszukiwałem nowych możliwości rozwijania działalności artystycznej. Mam zdolności plastyczne i od najmłodszych lat lubiłem rysować. Moje rysunki umieszczono np. w książkach Pani Antoniny Łacek. Naszą działalność artystyczną rozpoczęliśmy od wykonywania biżuterii z materiałów ekologicznych - kamieni naturalnych, drewna zdobionego techniką decoupage, lnu, stopniowo wprowadzając elementy z metaloplastyki. Zaczęło się od wykonywania zapiek do koralików dla kobiet, później spinek do włosów, broszek, zapiek do gorsetu, itp. Bardzo lubię tworzyć nowe produkty, dlatego ciągle szukamy nowych inspiracji. Obecnie w swojej ofercie mamy także biżuterię dla panów - spinki do koszul, spinki do krawata, zapiek do cuchy, itp.

Z jakich materiałów wykonują Państwo metaloplastykę i skąd wzory?

Głównie z mosiądzu i alpaki w kolorze srebrnym i złotym. Zachowujemy wzory klasyczne, dodając swoje nowatorskie zdobienia i motywy podhalańskie, ale też projektujemy całkowicie nowe. Zaprojektowany element jest wycinany ręcznie za pomocą piłki włosowej. Zdobienia, czyli tzw. "cyfrowanie", wykonuję za pomocą odpowiednio wcześniej przygotowanych stempli i wybijaaków. W spinkach stosuję motywy górskich rozet, serc, itp. Bardzo pięknie wyglądają wzory ażurowe.

Czy przekazuje Pan swoje umiejętności młodszemu pokoleniu?

Muszę się pochwalić, że syn Marcin lubi mi pomagać i jest bardzo dokładny w tym, co wykonuje.

Wojciech a Krystyna Kojs z Nowého Bystrého - kovotepectvo

Kovotepectvo je dosť originálne odvetvie tradičného remesla.

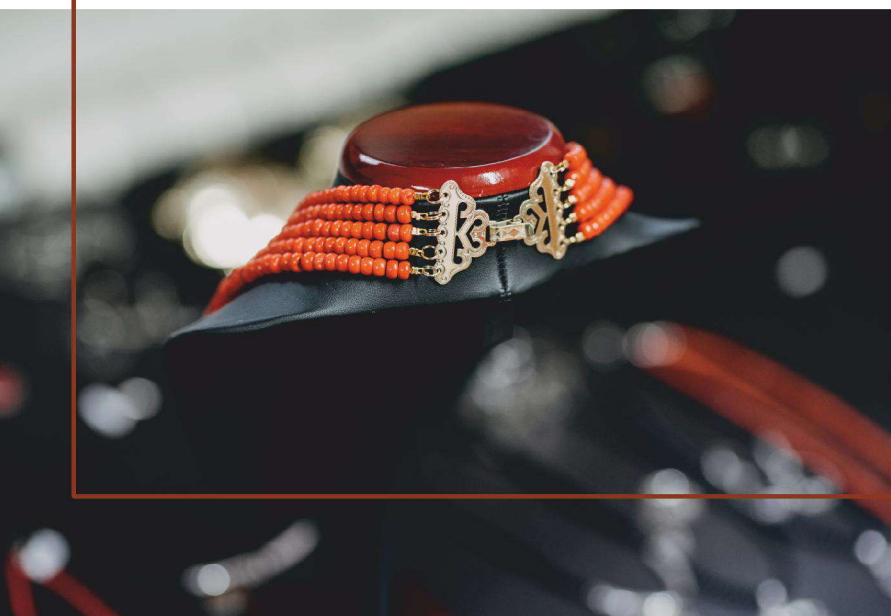
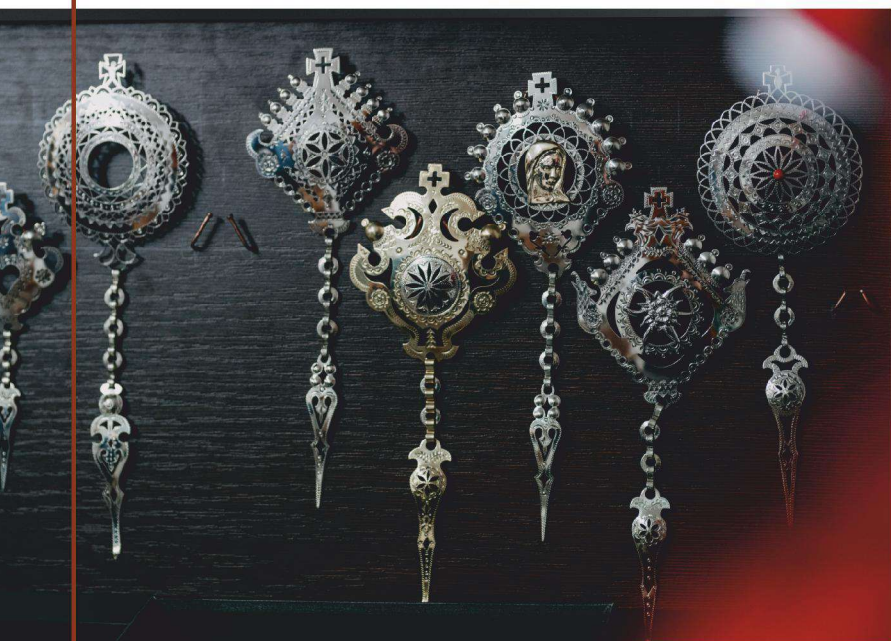
Rozhodne áno. Môj záujem o túto tému sa objavil v roku 2010, keď som hľadal nové možnosti rozvíjania umeleckej činnosti. Mám výtvarné nadanie, od malička som rád kreslil. Moj eobrázky ysú napríklad v knihách pani Antoniny Lacek. Našu umeleckú činnosť sme začali od robenia šperkov z ekologických materiálov: prírodných kameňov, dreva zdobeného technikou decoupage, ľanu a postupne sme zavádzali prvky kovotepectva. Začalo sa to robením zapínaní na korále pre ženy, neskôr sponiek do vlasov, brošní, zapínaní pre korzety a pod. Veľmi rád tvorím nové produkty, preto stále hľadáme nové inšpirácie. V súčasnosti máme v ponuke aj šperky pre pánov: sponky na košeľe, spony na kravaty, zapínanie na cuhy a pod.

Z akých materiálov robíte kovotepecké výrobky a odkiaľ beriete vzory?

Hlavne z mosadze a alpaky striebornej a zlatej farby. Zachovávame klasické vzory, pričom pridávame vlastné inovatívne zdobenie a podhalianské motívy, taktiež navrhujeme úplne nové. Navrhnutý prvok je vyplňovaný ručne lupienkovou pílkou. Ozdoby, čiže tzv. cifrovanie robím vhodne vopred pripravenými razidlami a výbojníkmi. Na sponách používam motívy goralských roziet, srdca pod. Veľmi pekne vyzerajú ažúrové vzory.

Odovzdávate svoje zručnosti mladšiemu pokoleniu?

Musím sa pochváliť, že môj syn Marcin mi rád pomáha a je veľmi precízny v tom, čo robí.

Antonia Łacek z Nowego Bystrego - poezja ludowa

Kiedy zaczęła Pani tworzyć poezję?

Zajęłam się pisaniem poezji w 2006 roku, a już w 2008 roku udało się wydać pierwszy tomik. Do tej pory wydałam cztery tomiki poezji. Wcześniej zajmowałam się domem, gospodarstwem i wychowaniem dzieci. Do pisania zainspirowała mnie Pani Aniela Bafia. Kiedyś znajomy mnie poprosił o napisanie życzeń po góralsku i od tego czasu zaczęłam pisać.

Jakie tematy porusza Pani w swojej poezji?

Piszę o różnej tematyce i na różne okazje, w zależności od potrzeb. Obecnie piszę wiersz o miłości. Piszę po góralsku, ale bardzo lubię pisać również językiem literackim. Od 7 lat spisuje swoje wspomnienia z dzieciństwa. Teraz zaczęłam pisać opowieść o 12-letnim chłopcu, po tym, gdy zginęli jego rodzice w lesie. Opisuję jego całe życie.

Antonia Lacek z Nowého Bystrého - ľudová poézia

Kedy ste začali tvoriť poéziu?

V roku 2006 som začala písať poéziu a už v roku 2008 sa mi podarilo vydať prvú knižočku. Doteraz som vydala štyri knižky poézie. Predtým som sa zaoberala domácnosťou, hospodárstvom a vychovávala som deti. K písaniu ma inšpirovala pani Aniela Bafia. Kedysi ma známy poprosil aby som mu napísala gratuláciu po goralsky a od tých čias som začala písať.

Akými témami sa zaoberáte vo svojej poézii?

Píšem na rôzne témy a pre rôzne príležitosti, v závislosti na potrebe. Teraz píšem báseň o láske. Píšem po goralsky, ale veľmi rada píšem aj spisovným jazykom. Už 7 rokov zapisujem svoje spomienky z detstva. Teraz som začala písať poviedku o 12 ročnom chlapcovi po tom, ako v lese zahynuli jeho rodičia. Opisujem jeho celý život.

Maria Kalata ze Stasikówki - wyszywanie i haftowanie

Jakiego typu twórczością Pani się zajmuje?

Obecnie zajmuję się wyszywaniem. Dawniej zajmowałam się tkaniem gobelinów, a także robiłam na drutach. Tkania nauczyłam się w szkole Technikum Tkactwa Artystycznego im. H. Modrzejewskiej, po ukończeniu którego pracowałam w Spółdzielni „Zakopiańskich Warsztatów Wzorcowych”- Cepelii. Tak się później złożyło, że mój syn Janusz kończył wojsko i stwierdził, że nie będzie haftować chusty, tylko poprosił, żebym im wyszyła berety, a na nich szarotki i napis. Córka mi powiedziała, że bardzo dobrze mi to wyszło, dlatego gdy potrzebowałyśmy wyszyć bluzki, to zrobiłyśmy to same z córką. Tak to się właśnie zaczęło.

Skąd Pani czerpie inspiracje do wyszywania?

Podpatruję przyrodę, listki róży, lilie, a później to już kwestia wyobraźni. Rysuję wzory i wyszywam.

Czy ktoś od Pani przejął artystyczne zdolności?

Syn Krzysztof ma plastyczne uzdolnienia, zajmował się rzeźbą i malowaniem na szkle.

Była Pani uczestniczką warsztatów polsko-słowackich realizowanych w ramach mikroprojektu?

Tak. Bardzo lubię uczestniczyć w warsztatach. Bardzo ciekawe jest dla mnie także prowadzenie warsztatów, gdyż dzieci i młodzież bardzo dobrze sobie radzą na takich warsztatach.

Maria Kalata zo Stasikowky - vyšívanie

Akým druhom tvorivosti sa zaoberáte?

V súčasnosti sa zaoberám vyšívaním. Kedysi som sa zaoberala tkaním gobelínov, neskôr som štrikovala. Tkať som sa naučila v Priemyselnej škole umeleckého tkáčstva H. Modrzejewskej, po absolvovaní ktorej som pracovala v družstve Zakopanských vzorových dielní - Cepelia. Tak sa neskôr stalo, že môj syn Janusz končil vojnu a usúdil, že si nebude vyšívať šatku, len ma poprosil aby som im povyšivala barety a na nich plesnivce a nápis Dcéra mi zase povedala, že sa mi vyšívanie veľmi dobre podarilo, preto keď sme potrebovali vyšívať blúzky, urobili sme si to samé s dcérou. A tak sa to začalo.

Odkiaľ čerpáte inšpiráciu pre vyšívanie?

Prizerám sa prírode, lístkom ruže, ľaliám a potom je to už vec predstavivosti. Kreslím si vzorky a vyšívam.

Prevzal od Vás niekto umelecké zručnosti?

Syn Krzysztof má výtvarné nadanie, zaoberal sa rezbárstvom a maľovaním na sklo.

Zúčastnili ste sa poľsko-slovenských tvorivých dielní v rámci mikroprojektu.

Áno. Veľmi sa rada zúčastňujem tvorivých dielní. Tiež veľmi zaujímavé je pre mňa vedenie kurzov, keď sa deťom a mládeži na tých kurzoch veľmi dobre darí.

Stanisław Łacek z Murzasichla - stolarstwo regionalne, z zamiłowania lutnictwo

Zajmuje się Pan stolarstwem regionalnym, ale również lutnictwem. Skąd takie zainteresowania?

Tata zajmował się wyrobami z drewna, a ja pomagałem mu przy pracy w warsztacie. Wprawdzie już w szkole podstawowej uczestniczyłem w nauce gry na skrzypcach, lecz później przez 15 lat w ogóle nie grałem. Gdy już miałem swój warsztat i pracowałem, postanowiłem spróbować zrobić złubcoki własnoręcznie.

Widzę w warsztacie skrzypce. Czy one również zostały własnoręcznie zrobione?

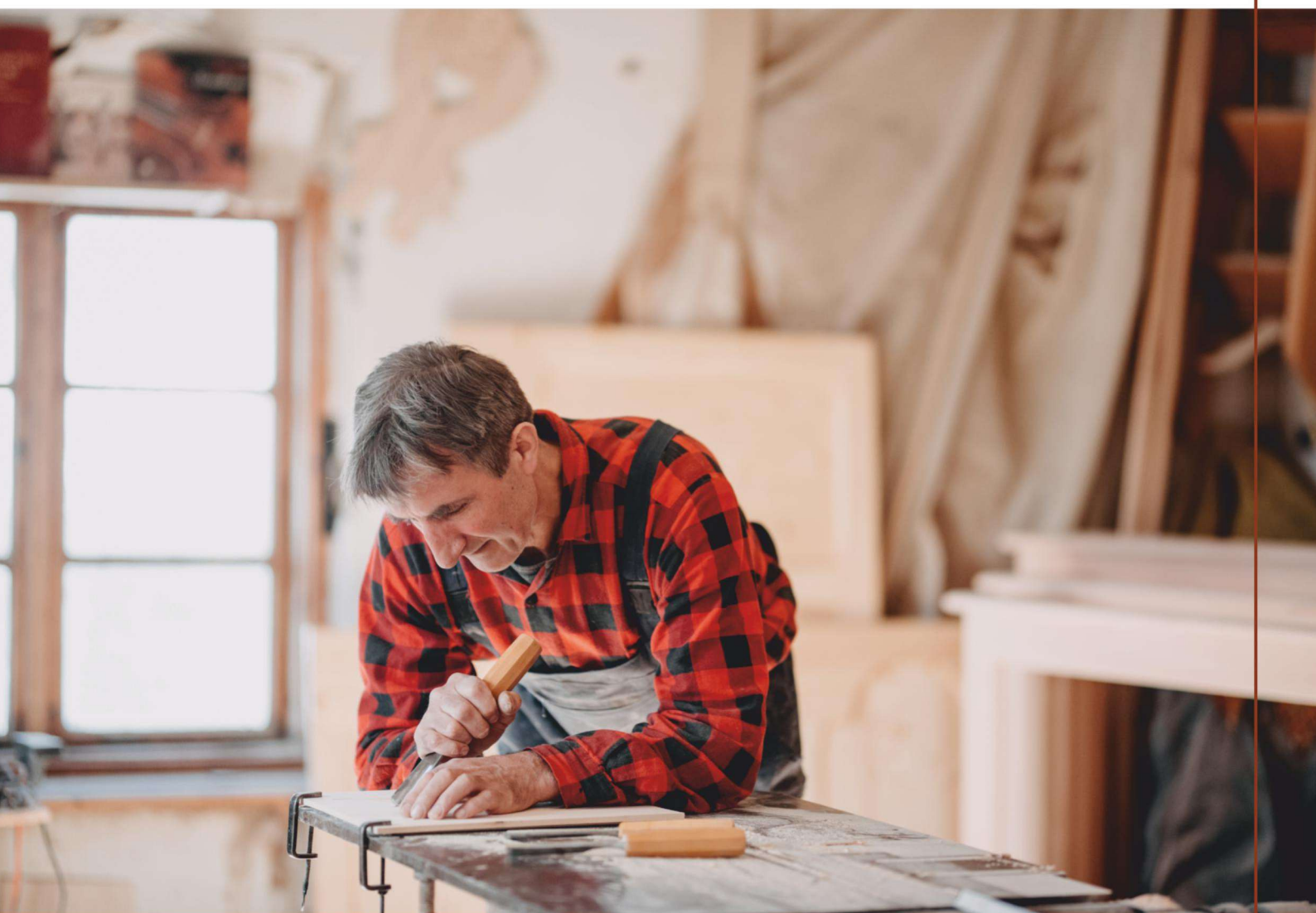
Miałem takie szczęście, że poznałem w Krakowie właściciela zakładu lutniczego, który pochodził z Murzasichla. Kiedyś wspominałem o tym, że chciałbym sobie zrobić takie skrzypce. Jego syn pożyczył mi formy oraz książki i wykonałem samodzielnie kilkanaście instrumentów.

Czy przekazuje Pan komuś swoją wiedzę i umiejętności?

Zasady stolarstwa przekazuję swojemu bratankowi Wojciechowi, który rozwija się w tym kierunku, ze specjalizacją stolarstwa regionalnego.

Jak wyglądały początki Pana rzemiosła?

Stolarstwem zająłem się przy okazji pomocy znajomemu w warsztacie. Później zacząłem rozwijać swoje umiejętności. Wykonałem wiele elementów w naszym kościele w Murzasichlu - drzwi wejściowe, konfesjonał, elementy ozdobne. Realizuję głównie indywidualne zamówienia. Uczestniczę także w wystawach twórców ludowych.

Stanislaw Lacek z Murzasichiel - regionálne stolárstvo, zo záľuby husliarstvo

Zaoberáte sa regionálnym stolárstvom ale aj husliarstvom. Odkiaľ sa vzali také záujmy?

Otec sa zaoberal výrobkami z dreva a ja som mu pomáhal pri práci v dielni. Pravdupovediac už v základnej škole som sa učil hrať na husliach, avšak neskôr som 15 rokov vôbec nehral. Keď som už mal svoju dielňu a pracoval som, rozhodol som sa vyskúšať si vlastnoručne urobiť zlobcoki (dlabané husle).

V dielni vidím husle. Tiež robené vlastnoručne?

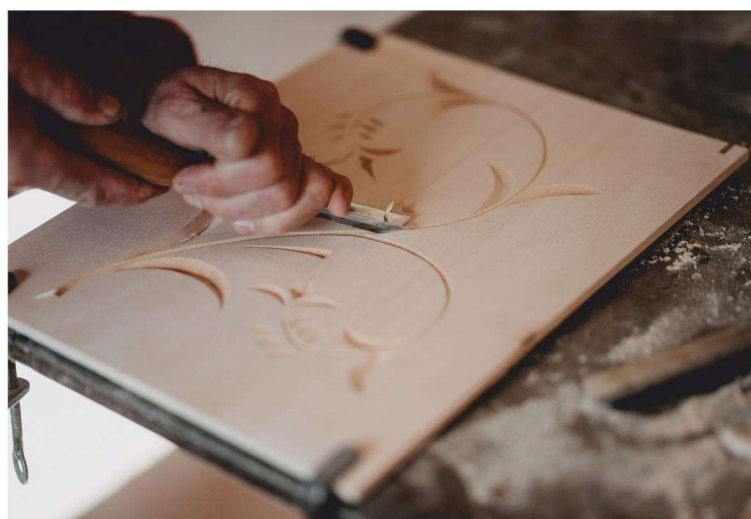
Mal som také šťastie, že som sa v Krakove spoznal s majiteľom husliarskej dielne, ktorý pochádzal z Murzasichiel. Kedysi som mu spomenul, že by som si chcel urobiť také husle. Jeho syn mi požičal formy a knihy o robení huslí a samostatne som vyrobil viac ako desiatku nástrojov.

Odovzdávate niekomu svoje znalosti a zručnosti?

Základy stolárstva odovzdávam svojmu synovcovi Wojciechovi, ktorý sa rozvíja v tomto sme, so špecializáciou v regionálnom stolárstve.

Ako vyzerali začiatky Vášho remesla?

Stolárstvom som sa začal zaoberať pri príležitosti, keď som pomáhal známemu v dielni. Neskôr som začal svoje zručnosti rozvíjať. Urobil som veľa vecí v našom kostole v Murzasichloch - vstupné dvere, spovednicu, ozdobné prvky. Realizujem hlavne individuálne objednávky. Zúčastňujem sa tiež výstav ľudových tvorcov.

Henryk Trebunia-Tutka z Poronina - rzeźba w szkłe

Zajmuje się Pan specyficznym i bardzo rzadkim rzemiosłem - rzeźbą w szkłe.

Kiedy wyjechałem po wojnie na zachód, widziałem w niemieckich zakładach takie szkło ozdobne. Ja sam wykonywałem natomiast figurki z drewna. Mój dziadek, kobziarz, Stanisław Budz-Lepsiok zwany Mrozem, sam wykonywał wszystkie elementy do kobzy. Mój ojciec Jan, także był muzykiem. To zapewne od nich przejąłem talent, bo podobnie uzdolnieni są moi bracia - Stanisław, Andrzej i najstłnniejszy z nich Władysław, multiinstrumentalista i malarz. Dawniej trzeba było umieć wszystko wykonać samemu. W Zakopanem współpracowałem z warsztatem, który zajmował się szkłem, a ja wykonywałem jego ozdabianie. Później zacząłem już zajmować się rzeźbą w szkłe na zlecenie.

Pana obrazy wyglądają przepięknie, są wyjątkowe. Skąd tematyka?

Tematyka obrazów to moja wyobraźnia - góry, przyroda, elementy ozdobne. Dla mnie rysunek nie jest trudny. W szkłe rzeźbię za pomocą koła szlifierskiego. Moja sztuka nie jest zbyt popularna, ale czasem ktoś potrzebuje wykonać szkła ozdobne. W kościele w Poroninie rzeźbiłem szyby w drzwiach wejściowych.

Skąd wzięło się Pana zamiłowanie do sztuki?

Nie chodziłem do szkoły artystycznej, tak jak mój brat Władysław, który skończył Akademię w Krakowie. Ja zajmuję się rękodziłem bardziej z zainteresowania, jestem samoukiem. Metodą prób i błędów zdołem różne rodzaje szkła, różne kolory. Technika zdobienia wymaga różnych elementów do grawerowania, np. do pucharów należałoby mieć drobniejsze elementy do wykonania grawerowania.

Henryk Trebunia-Tutka z Poronina - vyrezávanie do skla

Zaoberáte sa zvláštnym a veľmi zriedkavým remeslom - vyrezávaním do skla.

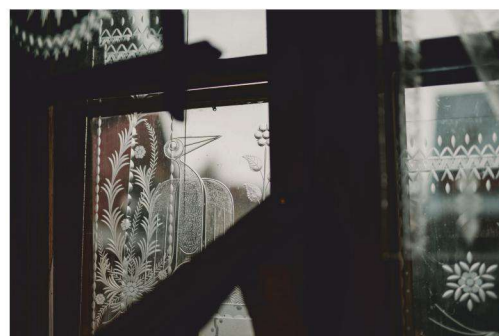
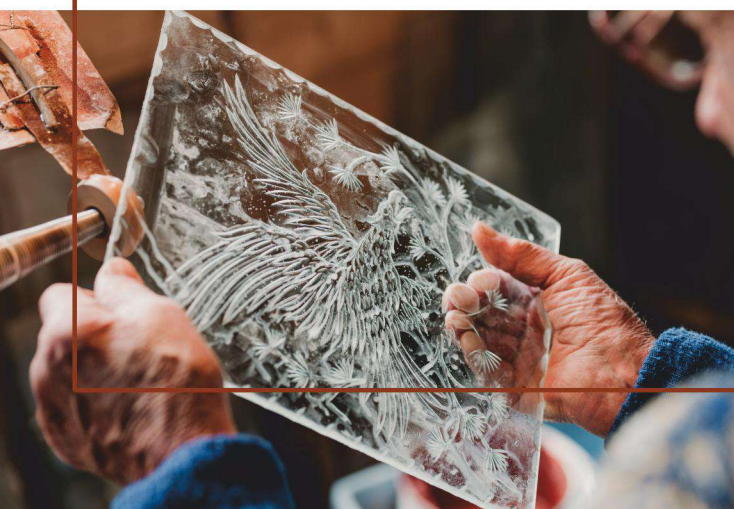
Keď som po vojne vycestoval na Západ, videl som v nemeckých podnikoch také ozdobné sklo. Zase ja som robil figúrky z dreva. Môj dedo gajdoš Stanislaw Budza-Lepsiok, prezývaný Mroz, si sám robil všetky súčiastky do gájd. Môj otec Jan bol tiež muzikantom. Určite po nich som zdedil talent, pretože podobne nadaný sú moji bratia Stanislaw a Andrzej a najslávnejší z nich Wladyslaw, hráč na viacerých hudobných nástrojoch a maliar. Kedysi bolo potrebné vedieť si všetko urobiť samému. V Zakopanom som spolupracoval s dielňou, ktorá sa zaoberala sklom a ja som ho zdobil. Neskôr som sa začal zaoberať vyrezávaním do skla na objednávku.

Vaše obrazy vyzerajú nádherne, sú výnimočné. Odkiaľ beriete témy?

Témy obrazov sú z mojich predstáv: hory, príroda, ozdobné prvky. Pre mňa nie je zložité kresliť. Do skla vyrezávam pomocou brúsneho kotúča. Moje umenie nie je veľmi populárne, ale občas niekto potrebuje urobiť zdobené sklá. V kostole v Poronine som vyrezával sklenené tabule vo vchodových dverách.

Odkiaľ sa berie Vaša záľuba v umení?

Neabsolvoval som umeleckú školu ako môj brat Wladyslaw, ktorý absolvoval akadémiu v Krakove. Ja sa ručnými prácami zaoberám viac zo záľuby, som samouk. Metódou pokusov a omylov som zdobil rôzne druhy skla, rôzne farby. Technika zdobení si vyžaduje rôzne gravírovacie prvky, napr. na pohároch je vhodné použiť drobnejšie gravírovacie prvky.

Stanisław Gąsienica- Wawrytko z Poronina - kuśnierstwo

Skąd takie rzemiosło?

Prawda jest taka, że nigdy w życiu nie myślałem, że będę kuśnierzem. Chciałem być malarzem, takim pokojowym, ale mama zadecydowała, że powinienem iść na praktykę do kuśnierza w Zakopanem. W 1969 roku rozpocząłem swoją praktykę, więc w czerwcu będę miał rocznicę 50 lat praktyki kuśnierskiej. Po odbyciu wojska pracowałem przez 3 lata w Straży Pożarnej w Zakopanem, ale kuśnierz Stefan Dziadkowiec z Zakopanego, namówił mnie z powrotem do swojego zawodu, skoro poznałem już ten fach. Pierwszy serdak, jaki wykonałem własnoręcznie, uszyłem dla mamy. Później nie wypadało nie uszyć kolejnego dla małżonki. W 1983 roku otworzyłem swój własny warsztat kuśnierski w Poroninie i od tego czasu cały czas szyję.

Czy przez te 50 lat praktyki sposób szycia serdaków i kozuchów uległ zmianie?

Dawniej szycie było tylko tradycyjne serdaki i kozuchy. Później weszła moda na szycie serdaków tzw. biodrówek. Swoje prace zawsze wykonuję na oryginalnych materiałach, skórach naturalnych i karakulach. Dawniej podstawową funkcją kozucha czy serdaka było dawanie ciepła, a teraz jest to traktowane bardziej jak ozdoba, dlatego też są one w różnych kolorach.

Czyli obecnie jest możliwość wyboru materiałów i kolorów?

Dawne serdaki miały kolor żółcień albo pomarańczowy. Dawniej nie było barwników, dlatego kobiety miały serdaki koloru żółcień. Uzyskiwało się go z kory dębu, natomiast kolor pomarańczowy pochodził z kory olchy. Dopiero po wojnie była możliwość nabycia farby w kolorze ciemny brąz i tak były farbione wszystkie skóry, na brązowo. Spód musi być oryginalny czarny. Obecnie dostępne są już skóry w różnych kolorach, ze względu na różnorodność barwników.

Kuśnierstwo to fach wymagający dużej wiedzy praktycznej?

Jest to fach wymagający dużej wiedzy zarówno teoretycznej jak i praktycznej. Tradycyjne serdaki wymagają bardzo dużo pracy i jest to zajęcie bardzo czasochłonne ze względu na detale wykonywane lacetem czy ręczne hafty. Przez to ciężko przekazać ten fach.

W ramach mikroprojektu prowadził Pan ciekawe warsztaty z wyrobów skórzanych.

Prowadząc warsztaty, miałem nadzieję, że znajdzie się osoba chcąc nauczyć się tego fachu. Uczestnicy na warsztaty przychodzą z ciekawością, jednakże widząc, jak trudno pracować na skórze naturalnej, szybko się zniechęcają.

Wykonywanie takich pięknych serdaków i kozuchów przynosi jednak satysfakcję?

Tak, mam dużą satysfakcję, kiedy widzę swoje serdaki i kozuchy na spotkaniach w naszym regionie. Największym zaszczytem było dla mnie wykonanie białego serdaka z aplikacjami białymi, który został подарowany w prezencie dla Papieża Jana Pawła II w latach 90. Natomiast największy serdak, jaki szyłem, to był serdak, który miał w obwodzie 180 cm, to był autentycznie wykonany góralski serdak do Szopki Betlejemskiej na Placu Św. Piotra w Watykanie.

Stanislaw Gasienica- Wawrytko z Poronina - kožušník

Odkiaľ sa berie také remeslo ?

Pravda je taká, že v živote som si nemyslel, že budem kožušníkom. Chcel som byť maliarom, takým izbovým, ale mama rozhodla, že sa mám ísť vyučiť ku kožušníkovi v Zakopanom. V roku 1969 som začal pracovať a v júni budem mať výročie po 50-tich rokoch praxe v kožušníctve. Po vojenskej službe som 3 roky pracoval v požiarnej strážii v Zakopanom, ale kožušník Stefan Dziadkowiec zo Zakopaného ma nahovoril na návrat k svojej profesii, keďže som sa už s tým remeslom oboznámil. Prvú vestu - serdak, ktorý som urobil vlastnoručne, som ušil pre mamu. Neskôr bolo potrebné ušiť ďalší pre ženu. V roku 1983 som si otvoril svoju vlastnú kožušnícku dielňu v Poronine a odvtedy celý čas šijem.

Zmenil sa za 50 rokov spôsob šitia serdakov a kožucho v ?

Kedysi sa šili iba tradičné serdaky a kožuchy. Potom prišla móda na šitie serdakov tzv. bedroviek, podľa mňa to bolo dobré. Vždy pracujem s originálnymi materiálmi, pravými kožami a perziánom. Kedysi základným účelom kožucha alebo serdaka bolo poskytovanie tepla a teraz je to vnímané skôr ako ozdoba, preto tiež majú rôzne farby.

Čiže v súčasnosti je možnosť výberu materiálu a farieb?

Niekdajšie serdaky mali žltkastú alebo oranžovú farbu. Kedysi neboli farbivá, preto ženy mali serdaky žltkastej farby. Získavala sa z dubovej kôry, zase oranžová farba pochádzala z jelšovej kôry. Až po vojne sa naskytli možnosti získať tmavohnedú farbu a tak sa farbili všetky kože, na hnedo. Vnútoraná strana musí byť pôvodne čierna. V súčasnosti sú dostupné kože v rôznych farbách, vzhľadom na rôznorodé farbivá.

Kožušníctvo je remeslo, ktoré vyžaduje rozsiahle praktické znalosti ?

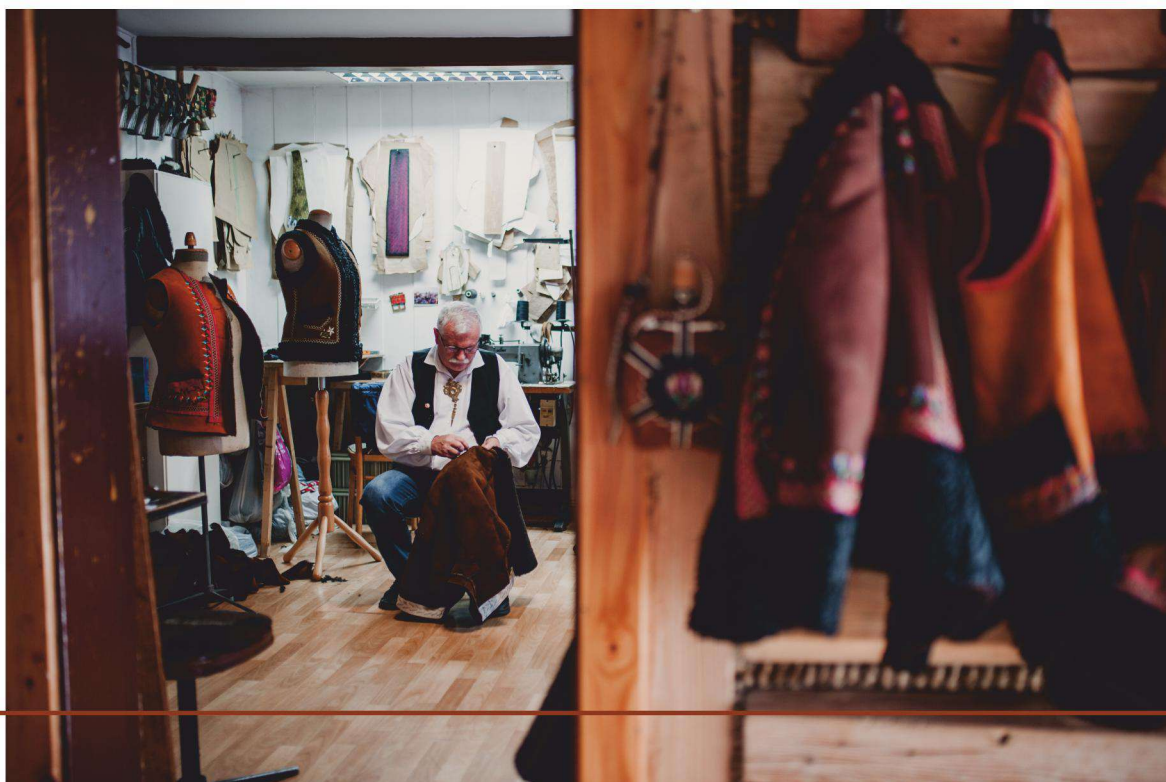
Je to remeslo vyžadujúce si veľa vedomostí teoretických aj praktických. Tradičné serdaky si vyžadujú veľmi veľa práce a je to na čas veľmi náročná práca z dôvodu detailov robených lacetom alebo ručných výšiviek. Ťažko je odovzdať toto remeslo.

V rámci mikroprojektu ste viedli zaujímavé tvorivé dielne z kožených výrobkov.

Keď som viedol tvorivé dielne, mal som nádej, že sa nájde niekto, kto by sa chcel naučiť toto remeslo. Účastníci prichádzajú na kurzy zo zvedavosti, avšak vidia aké je ťažké pracovať s pravou kožou a rýchlo sa znechutia.

Robenie takých pekných serdakov a kožucho v predsa len prináša zadosťučinenie ?

Áno, som veľmi spokojný, keď vidím moje serdaky a kožuchy na stretnutiach v našom regióne. Najväčšou cfou pre mňa bolo urobiť biely serdak s bielymi aplikáciami, ktorý bol v 90-tych rokoch darovaný pápežovi Jánovi Pavlovi II. A najväčší serdak, ktorý som šil bol serdak, ktorý mal obvod 180 cm, bol to originálne vyrobený goralský serdak pre betlehem na Námestí Sv. Petra vo Vatikáne.

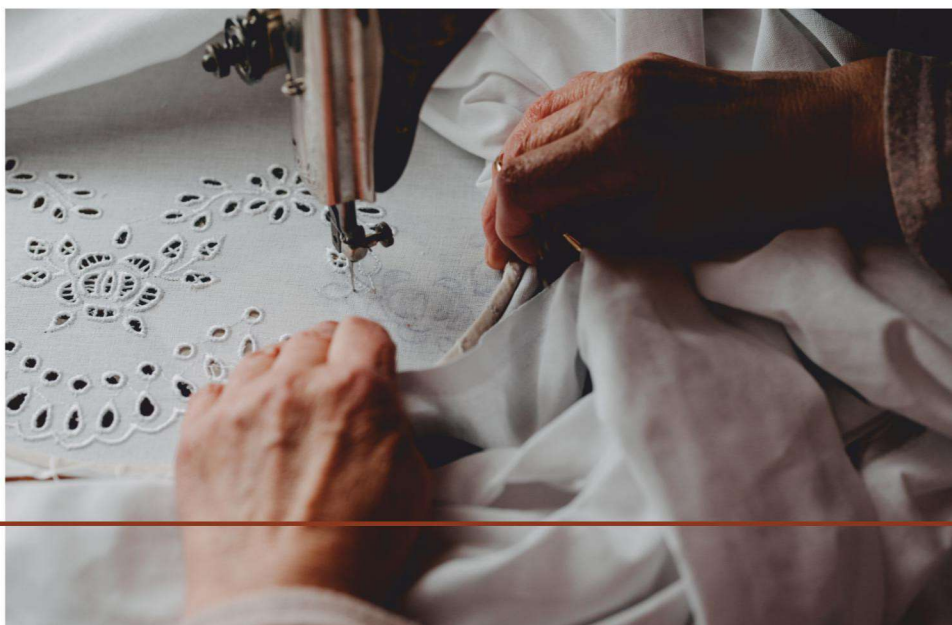
Stanisława Marusz z Nowego Bystrego - haft

Skąd Pani zainteresowanie haftem?

Moja mama miała maszynę do szycia i szyła, natomiast haftem zajmowała się sąsiadka, do której chodziłam, żeby przyglądać się, jak haftuje. Nie wiedziałam jeszcze, jak haftować, ale później mama mi ustawiła maszynę i metodą prób i błędów, w wieku 15 lat udało mi się wyhaftować pierwszą serwetkę. Bardzo często wieczorami szyłam i haftowałam. Na początku korzystałam z wzorów znajomej, a później już rysowałam z własnej wyobraźni. Szyję na maszynie tradycyjnej.

Czy udało się Pani przekazać umiejętności w zakresie haftu i szycia kolejnemu pokoleniu w rodzinie?

Córka Halina wyszywa gorsety, czasem podpowiada mi wzory do haftu. Również wnuczka jest zainteresowana haftem, mówi, że chciałaby się go nauczyć.

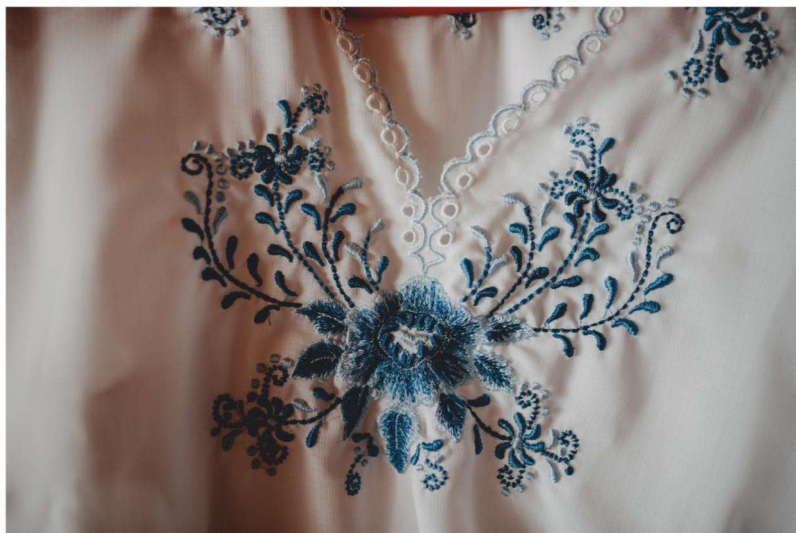
Stanislawa Maruszczak z Nowého Bystrego - výšivka

Odkiaľ sa berie záujem o výšivku?

Moja mama mala šijací stroj a šila, avšak vyšíváním sa zaoberala suseda, ku ktorej som chodila pozerať sa ako vyšíva. Nevedela som ešte ako vyšívať, ale neskôr mi mama nastavila stroj a postupom pokusov a omylov sa mi vo veku 15 rokov podarilo vyšíť prvý obrúsok. Veľmi často som po večeroch šila a vyšívala. Na začiatku som využívala vzorky od známej a neskôr som si ich už kreslila podľa vlastných predstáv. Šijem na tradičnom šijacom stroji.

Podarilo sa Vám odovzdať znalosti v oblasti vyšívania a šitia ďalšiemu pokoleniu v rodine?

Dcéra Halina vyšíva korzety, občas mi napovedá vzorky na vyšívanie. Taktiež vnučka sa zaujíma o vyšívanie, hovorí, že by sa to chcela naučiť.

Antonina Żegleń z Małego Cichego - tkactwo

Skąd się wzięły u Pani zainteresowania artystyczne?

Moja babcia robiła w warsztacie chodniki. Pamiętam, jak babcia pracowała i tkła z różnych materiałów. Wydaje mi się, że samo takie przyglądanie się miało duży wpływ na mój wybór. Jeszcze zanim wybrałam szkołę tkacką, bardzo podobały się mi tkane obrazy, które oglądałam w katalogu. Później u kuzynki widziałam jak tkła i ostatecznie zdecydowałam się na pójście do Technikum Tkactwa Artystycznego im. H. Modrzejewskiej. Moja specjalizacja to gobeliny, to znaczy tkaniny malowane nicią. Czerpię inspirację z książek, z fotografii oraz z przyrody.

Czy posiada Pani swój warsztat?

Mój warsztat ma już prawie pięćdziesiąt lat. Jest to warsztat sumakowy, czyli taki mniejszy. Zanim trafił do mnie, pracowała na nim moja kuzynka. Miałam również warsztat kilimowy, czyli duży. Kilim wykonuje się w prostej linii, natomiast gdy wykonuje gobeliny, to wykonuje je fragmentami. Ostatnio moją inspiracją artystyczną jest album „Tatry w malarstwie polskim”. Gobelin wymaga zastosowania różnych struktur i cieniowania, dlatego specjalnym narzędziem o wyglądzie zbliżonym do widelca, układam kolejne warstwy materiału.

Czy interesuje się Pani też innymi technikami artystycznymi?

Interesuję się malarstwem na szkle i lubię również malowanie na tkaninie. Swoje prace przekazuję w prezencie mojej rodzinie, ale wiele z nich wisi w domu na ścianach.

Antonina Žegleň z Malého Cichého - tkáčstvo

Odkiaľ sa u Vás vzali umelecké záujmy?

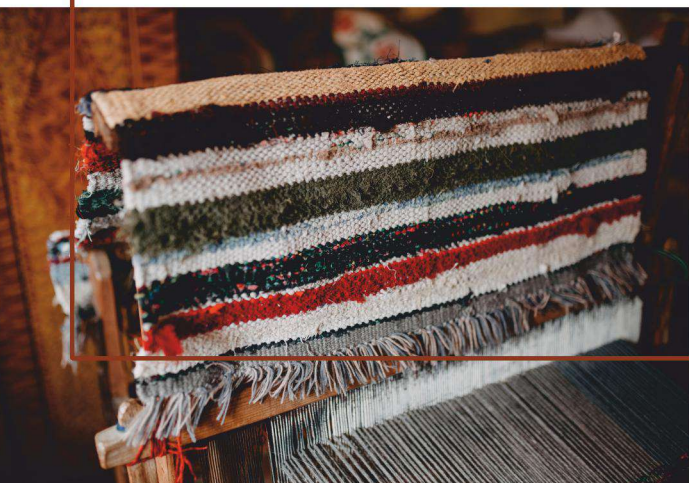
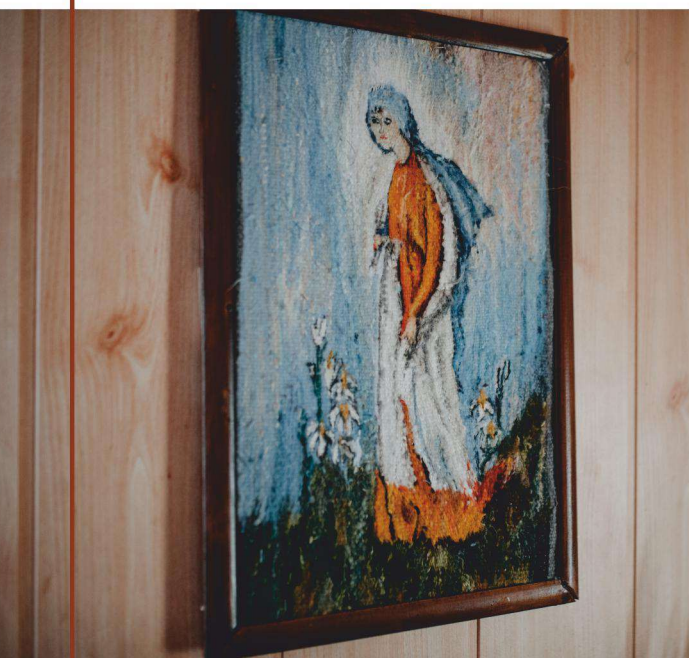
Moja babka robila na tkáčskom stave behúne. Pamätám si ako babka pracovala a tkala z rôznych látok. Zdá sa mi, že také prizeranie sa veľkou mierou ovplyvnilo moju voľbu. Ešte kým som si zvolila tkáčsku školu, veľmi sa mi páčili tkané obrazy, ktoré som si prezerala v katalógu. Neskôr som videla sesternicu ako tkala a nakoniec som sa rozhodla, že pôjdem na Priemyselnú školu umeleckého tkáčstva H. Modrzejewskej. Mojou špecialitou sú gobelíny, tzn. tkaniny maľované niťou. Inšpirácie čerpám z kníh, fotografií a z prírody.

Máte vlastné tkáčske krosná?

Moje tkáčske krosná majú už takmer 50 rokov. Sú to menšie tkáčske krosná. Predtým ako sa dostali ku mne, pracovala na nich moja sesternica. Mala som aj kelímové krosná, čiže veľké. Kelím sa robí podľa rovnej čiary, avšak keď robím gobelíny, robím ich po častiach. V poslednom čase mojou inšpiráciou je album Tatry v poľskom maliarstve. Gobelíny si vyžadujú používanie rôznych štruktúr a tieňovania, preto špeciálnym nástrojom v tvare podobnom vidlici kladím jednotlivé vrstvy materiálu.

Zaujímate sa aj o iné umelecké techniky?

Zaujíma ma maľovanie na sklo, mám tiež rada maľovanie na textil. Svoje práce odovzdávam ako dary mojej rodine, taktiež veľa z nich visí doma na stenách.

Zofia Górską z Poronina Majerczykówki - ikonopisanie

Skąd zainteresowanie sztuką ikonopisania?

Jeśli chodzi o zainteresowanie artystyczne, to już wcześniej miałam do czynienia z rzemiosłem artystycznym, kiedy to w trakcie urlopu macierzyńskiego zaczęłam malować obrazy o tematyce regionalnej na szkło i na drewnie. Posiadam wykształcenie wyższe, ekonomiczne i pedagogiczne, jednak po dziesięciu latach pracy zawodowej w turystyce, a następnie w szkolnictwie, postanowiłam otworzyć działalność pn. „Malarstwo na szkło, drewnie i płótnie”, zgodnie z sugestią Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Z ikonami spotkałam się już wcześniej, ale początkowo nie pociągały mnie one, ponieważ nie rozumiałam ich estetyki, która była tak różna od malarstwa zachodnioeuropejskiego. Jednak te oblicza z ikon nie dawały mi spokoju. Dopiero w 1975 r., na III roku studiów, uczelniany wyjazd na zajęcia z programowania matematycznego do Centrum Obliczeniowego w Moskwie przyczynił się do mojego prawdziwego spotkania z ikoną. W oddalonym o 60 km od Moskwy Zagorsku (od 1991 r. powrócił do nazwy Siergijew Posad), wraz z niewielką grupą studentów uczestniczyliśmy w nabożeństwie prawosławnym w Cerkwi Przenajświętszej Bogurodzicy. Na ścianach Cerkwi ikony były powieszone niemalże od posadzki aż po sklepienie. Patrzyły na nas i emanowała od nich moc i ciepło, spokój i tajemnica. Miałam wrażenie niebiańskiej atmosfery i wyzwolenia, którego tak pragnęłam. To tkwiło w mojej podświadomości przez wiele lat. Uczucie to powróciło podczas wystawy ikon grupy ikonopisców z pracowni działającej przy Chrześcijańskim Stowarzyszeniu Twórców Sztuki Sakralnej "Ecclesia" w Krakowie, wraz ze swoim opiekunem i założycielem o. Zygrydem Kotem SI. W 2006 r. zostałam przyjęta do tej pracowni. W 2010 r. nazwaliśmy naszą grupę „Grupa Lumen”. Członkowie tej grupy, której przewodniczy o. Zygryd Kot SI, doskonalą swój warsztat, organizują liczne wystawy i spotkania, głoszą Ewangelię ujętą w linie i kolory, zgodnie z blisko dwutysieczną tradycją. Malowanie/pisanie ikon jest moją modlitwą, formą spotkania z Bogiem.

Czy ikonopisanie jest bardzo trudną dziedziną?

Ikona jest wspólną spuścizną całego chrześcijaństwa. Jest wiele rodzajów ikon, jest też pewien kanon pisania ikon wypracowany przez stulecia. Ikona jest jak credo malowane pędzlem, liniami i kolorami. Maluje się to, co się odczuwa i w co się wierzy. Ikony są narzędziem pomagającym człowiekowi zarówno piszącemu ikony, jak i temu, który je kontempluje spotkać się z Bogiem. Te, które powstają, są swego rodzaju odpowiedzią na konkretne ludzkie historie. Przesłaniem ikony jest, że Bóg, który był daleki, niewidzialny, stał się człowiekiem i dlatego jest możliwy do opisania. Ikona jest świadectwem wcielenia Boga. Piszący ikony, wierząc w głęboki sens tego co tworzą, wkładają w tę twórczość modlitwę, całą moc swego talentu i duszy. Pochylając się nad deską, stają się pośrednikami między Ziemią a Niebem, dzięki którym to co boskie, przyjmuje postać ziemską.

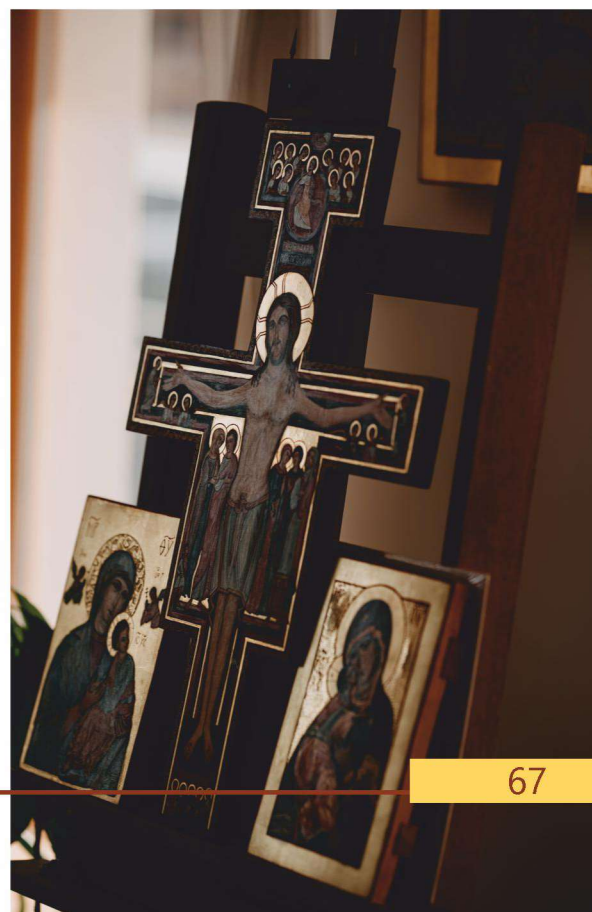
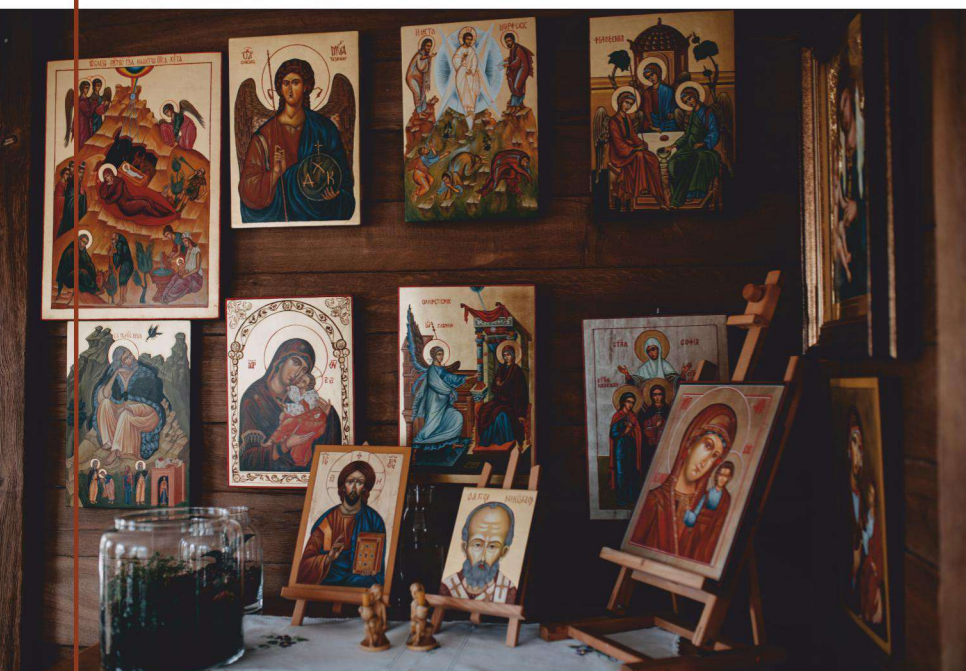
Zofia Gorska z Poronina Majerczykowky - maľovanie ikon

Odkiaľ sa vzal záujem o umenie maľovať ikony?

Čo sa týka umeleckých záľub, už skôr som mala kontakt s umeleckým remeslom, keď som počas materskej začala maľovať obrazy na miestne témy na sklo a na drevo. Mám vysokoškolské vzdelanie, ekonomické a pedagogické, avšak po desiatich rokoch práce v cestovnom ruchu a potom v školstve som sa rozhodla založiť si živnosť pod názvom Maliarstvo na skle, dreve a plátne, podľa návrhu krajského pamiatkára. S ikonami som sa stretla už skôr, ale na začiatku ma nepríťahovali, pretože som nerozumela ich estetike, ktorá sa líšila od západoeurópskeho maliarstva. Avšak tie tváre z ikon mi nedávali pokoj. Až v roku 1975, v treťom ročníku štúdia, školská prax na cvičenia z matematického programovania do Výpočtového centra v Moskve prispel k môjmu skutočnému stretnutiu s ikonami. V Zagorsku (od roku 1991 sa vrátil názov Sergejev Posad) sme sa s nevelkou skupinou študentov zúčastnili omše v pravoslávnej Cerkve Najsvätejšej Bohorodičky. Na stenách cerkvy boli ikony rozvešané takmer od podlahy až po klenbu. Hľadeli na nás a vyžarovali z nich sila a teplo, pokoj i tajomstvo. Mala som dojem nebeskej atmosféry a oslobodenia, po ktorom som tak túžila. V mojom podvedomí zostalo na mnohé roky. Tento pocit sa mi vrátil počas výstavy ikon skupiny maliarov ikon z ateliéru pôsobiacom popri Kresťanskom združení tvorcov sakrálneho umenia Ecclesia v Krakove spolu so svojim vedúcim a zakladateľom otcom Zygfrydom Kotom SI. V roku 2006 ma prijali do tohto ateliéru. V roku 2010 nazvali sme našu skupinu Skupina Lumen. Členovia tejto skupiny, ktorú vedie otec Zygfryd Kot SI zdokonaľujú svoje zručnosti, organizujú početné výstavy stretnutia, hlásajú Evanjelium zachytené do čiar a farieb v súlade s takmer dvoj tisícročnou tradíciou. Maľovanie ikon je mojou modlitbou, formou stretnutia z Bohom.

Je maľovanie ikon veľmi ťažký odbor?

Ikona je spoločným dedičstvom celého kresťanstva. Je veľa druhov ikon, existuje tiež určitý po stáročia vypracovaný kánon. Ikona je ako vyznanie viery maľované štetcom, čiarami a farbami. Maľuje sa to, čo sa cíti a v čo sa verí. Ikony sú nástrojom, ktorý pomáha človeku, rovnako tomu čo ikonu maľuje aj tomu, ktorý pri nej rozjíma, stretnúť sa z Bohom. Tie ktoré vznikajú sú svojho druhu odpoveďou na konkrétne ľudské histórie. Odkazom ikony je to, že Boh, ktorý bol vzdialený a neviditeľný sa stal človekom a preto je ho možné opísať. Ikona je svedectvom vtelenia Boha. Ten, kto maľuje ikony s vierou v hlboký zmysel toho, čo tvorí vkladá do tejto tvorby modlitbu, celú silu svojho talentu a duše. Naklňajúc sa nad doskou sa stáva sprostredkovateľom medzi Zemou a Nebom, vďaka ktorým čo je božské prijíma pozemskú podobu.

Maria Łukaszczyk-Maliniok z Murzasichla - malarstwo na szkle

Klemens Łukaszczyk-Maliniok z Murzasichla - malarstwo na szkle, szybie portek

Kto uczył Panią malarstwa na szkle?

Malarstwa uczyła mnie moja mama, Helena Janik. Będąc małym dzieckiem, uczyłam się od niej, a później razem z moimi dziećmi siadaliśmy przy stole i malowaliśmy razem na szkle. Mama, kiedy zaczynała malować, o techniki malarstwa dopytywała Pana Zdzisława Walczaka z Zakopanego.

Czy prowadzą Państwo warsztaty z malowania na szkle?

Od czasu do czasu prowadzimy wspólnie z synem Klimkiem warsztaty twórcze dla dzieci, w tym dla grup szkolnych z Krakowa i Warszawy.

Czy pozostali synowie również mają takie artystyczne zainteresowania?

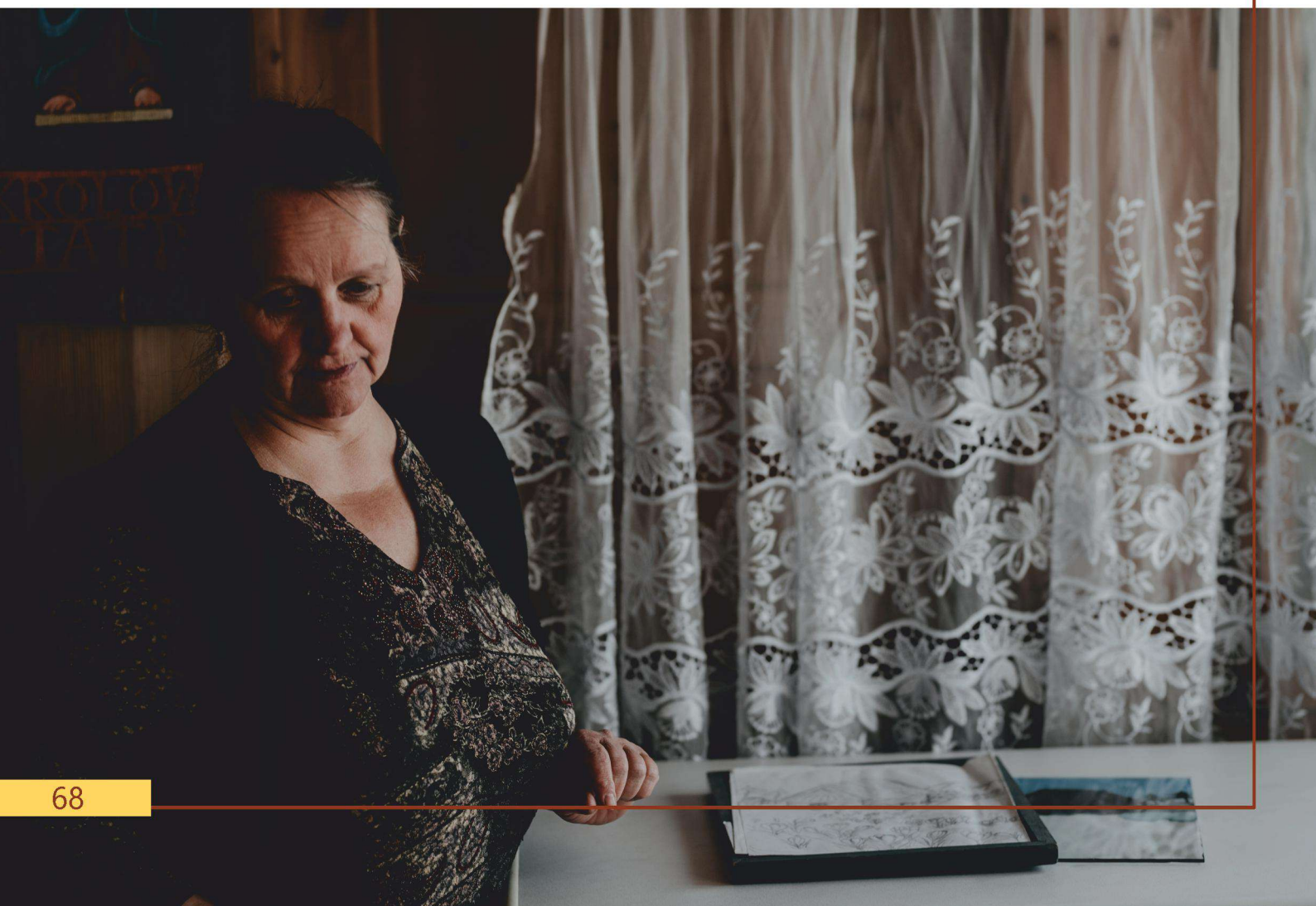
Klemens przykładał się również do gry na skrzypcach. Oprócz zdolności muzycznych ma także zdolności artystyczne. Syn Błażej również zajmował się trochę rzeźbą i metaloplastyką.

Jaką tematykę poruszacie w swoim malarstwie?

Klemens: Tematyka mojego malarstwa jest głównie regionalna, natomiast tematyka malarstwa mamy jest tradycyjna: są to głównie święte obrazy, wizerunki Matki Boskiej. Do malowania na szkle używa się jako trwalszych farb akrylowych.

Pan zajmuje się również szyciem i haftowaniem portek?

Klemens: wyszywać uczyłem się już w szkole podstawowej na zajęciach. Mój pradziadek, Józef Łukaszczyk, szył portki, podobnie prapradziadek. Ja zacząłem szyć kilka lat temu. Na samym początku byłem u Pana Jana Stocha Waki i Andrzeja Dańki, którzy udzielili mi kilku lekcji i rad, jak skroić portki.

Maria Lukaszczyk-Maliniok z Murzasichiel - maľovanie na sklo

Klemens Lukaszczyk-Malioniok z Murzasichiel - maľovanie na sklo, šitie portiek

Kto Vás učil maľovať na sklo?

Maľovať ma učila moja mama Helena Janik. Keď som bola malé dieťa, učila som sa od nej a neskôr spolu s mojimi deťmi sme si sadali za stôl a maľovali sme spolu na sklo. Keď mama začala maľovať, na techniku maľovania sa pýtala pána Zdzisława Walczaka zo Zakopaného.

Vediete kurzy maľovania na sklo?

Z času na čas vedieme spolu so synom Klimkom tvorivé dielne pre deti, vrátane školských skupín z Krakova a Varšavy.

Ostatní synovia taktiež majú také umelecké záujmy?

Klemens sa taktiež púšťa do hry na husliach. Okrem hudobného nadania má aj umelecké nadanie. Syn Blażej sa taktiež trochu zaoberal rezbárstvom a kovotepectvom.

Akými témami sa zaoberáte v svojom maliarstve?

Klemens: Tematika môjho maliarstva je hlavne regionálna, zase tematika maliarstva mamy je tradičná: hlavne sú to sväté obrazy, znázornenia Panny Márie. Pri maľovaní na sklo sa používajú trvanlivejšie akrylové farby.

Zaoberáte sa tiež šitím a vyšívaním portiek?

Klemens: vyšívať som sa učil už v základnej škole na hodinách. Môj pradedo, Jozef Lukaszczyk šil portky, podobne aj prapradedo. JA som začínal šiť pred niekoľkými rokmi. Úplne na začiatku som bol u pána Jana Stocha Waka a Andrzeja Danka, ktorý mi poskytl niekoľko lekcí a rád ako vystrihnúť portky.

Katarzyna Danuta Przeklasa z Poronina - szydełkowanie

Jakim rękodziełem się Pani zajmuje?

Zajmuję się szydełkowaniem już od 15 lat. Kiedyś zobaczyłam u koleżanki, jak robi na szydełku i tak bardzo mi się to spodobało, że zaczęłam się sama uczyć poszczególnych wzorów. Bardzo lubię wykonywać obrusy, firanki, koszyczki, ozdoby świąteczne - bańki, aniołki, a także metryczki do chrztu. Podglądałam różne wzory w gazetach i w internecie. Opanowałam podstawowe ściegi szydełkowe, a reszta to już kwestia wyobraźni i rozumienia wzoru.

Skąd wzięły się Pani artystyczne umiejętności? Czy to rodzinne?

Babcia z Harendy haftowała stroje góralskie. Podobnie jak moja mama, która wspólnie ze swoją mamą haftowały stroje góralskie. Ja również mam takie umiejętności, wyszywałam koralikami i cekinami.

Czy uczestniczyła Pani w warsztatach z mikroprojektu polsko-słowackiego?

Uczestniczyłam w warsztatach z wyszywania na suknie i plecenia wełny w ramach mikroprojektu w Poroninie. Bardzo cenię sobie możliwość uczestnictwa i myślę, że warsztaty z szydełkowania również byłyby ciekawą formą, gdyż szydełkowanie daje bardzo dużą satysfakcję.

Katarzyna Danuta Przeklasa z Poronina - háčkovanie

Akými ručnými prácami sa zaoberáte?

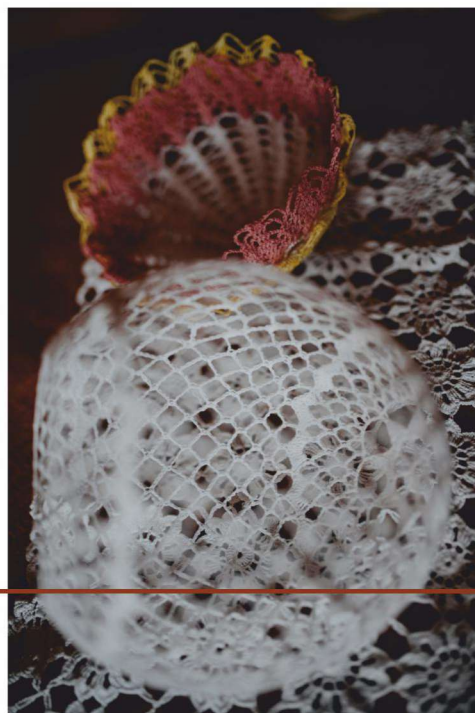
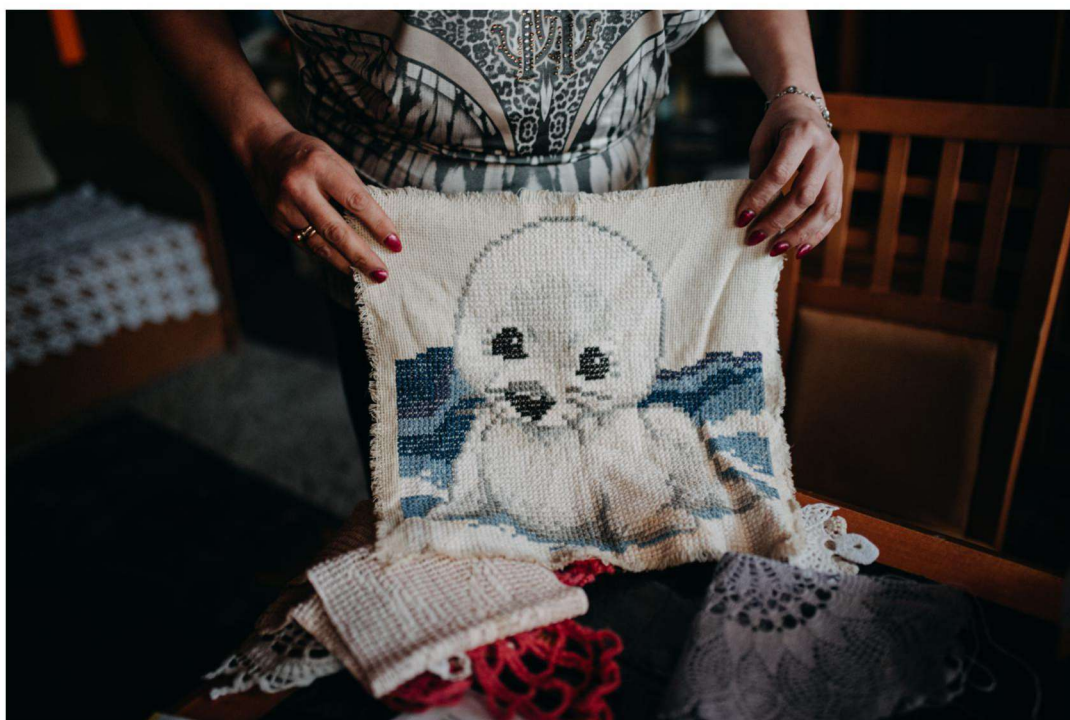
Zaoberám sa háčkovaním už 15 rokov. Kedysi som videla u priateľky ako sa pracuje s háčikom a veľmi sa mi to zapáčilo, takže som sa začala sama učiť jednotlivé vzory. Veľmi rada robím obrusy, záclony, košíčky, sviatočné ozdoby - vianočné gule, anjelikov a taktiež potvrdenia o krste. Prezerám si rôzne vzory v časopisoch a v internete. Zvládla som základné háčkovacie stehy a zvyšok je už otázka predstavivosti a pochopenia vzoru.

Odkiaľ sa vzali Vaše umelecké schopnosti? Máte to v rodine?

Baka z Harendy vyšívala goralské kroje. Podobne ako moja mama, ktorá spoločne so svojou mamou vyšívali goralské kroje. Ja tiež mám také schopnosti, vyšívam korálikmi a flitrami.

Zúčastnili ste sa tvorivých dielní v rámci poľsko-slovenského mikropjektu?

Zúčastnila som sa tvorivých dielní vyšívania na súkne a pletenia z vlny v rámci mikropjektu v Poronine. Veľmi si cením možnosť sa zúčastňovať a myslím si, že kurzy háčkovania tiež by boli zaujímavou formou, keďže háčkovanie poskytuje veľkú spokojnosť.

Jan Przeklasa z Poronina - wykonywanie spinek i ozdób góralskich

Jakim rodzajem rzemiosła się Pan zajmuje?

Wykonuje ozdoby góralskie - spinki męskie i damskie, klamry do cuch, elementy biżuterii. Całą pracę wykonuję ręcznie, mam swoje szablony. Materiał, w jakim pracuję to mosiądz i alpaka.

Skąd taki fach i jak długo zajmuje się Pan tym rękodziełem?

Wykonywaniem spinek zajmuję się od ponad 20 lat. Zaczęliśmy się zajmować wykonywaniem spinek wspólnie z kuzynem Józefem Mardułą. Bardzo lubię to rękodzieło, bo przy tym się nie nudzę. Wykonanie spinki wymaga dużej precyzji przy wycinaniu, a także przy zdobieniu rylcem.

Czy ozdoby wykonywane przez Pana są tradycyjne zdobione, czy wprowadza Pan również nowe wzory?

Głównie w swojej pracy bazuję na tradycyjnych wzorach. Nawet swego czasu Muzeum Tatrzańskie zwróciło się do mnie o wzory moich spinek i ręcznie wykonane spinki. Jednakże każda spinka jest oryginalna i jedyna w swoim rodzaju. Wprowadzam również ażurowe zdobienia, które są bardzo pracochłonne.

Jan Przeklasa z Poronina - výroba spôn a goralských ozdôb

Akým druhom remesla sa zaoberáte?

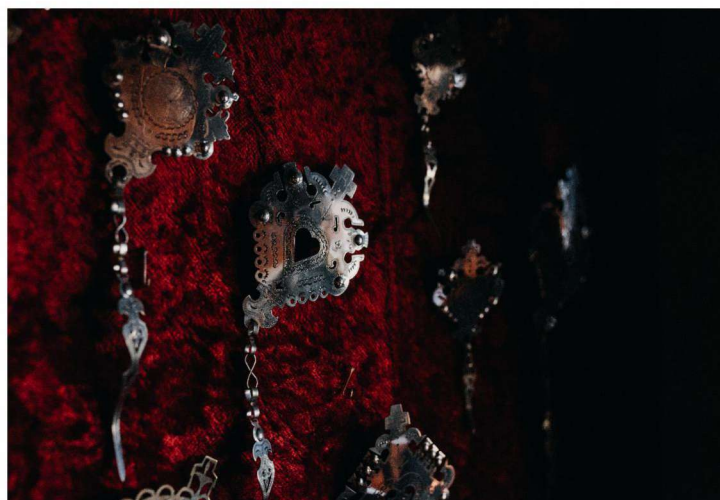
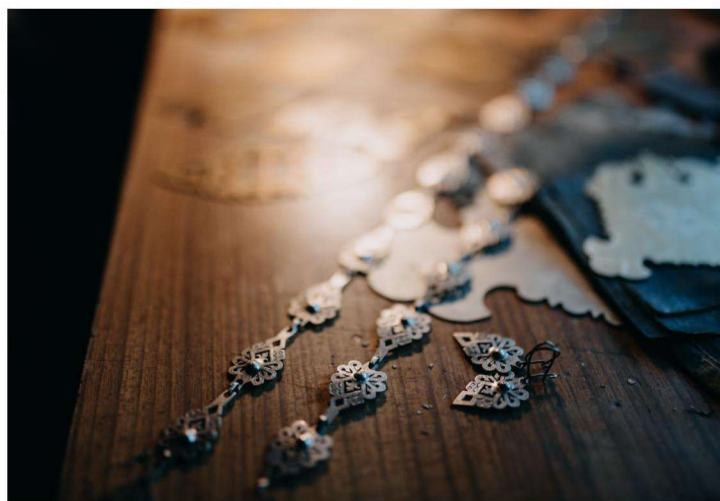
Vyrábam goralské ozdoby: mužské a dámske spony, sponky na cuhy, časti šperkov. Celú prácu vykonávam ručne, mám vlastné šablóny. Materiály, s ktorými pracujem sú mosadz a alpaka.

Odkiaľ sa berie také remeslo a ako dlho sa zaoberáte touto ručnou prácou?

Výrobou spôn sa zaoberám už vyše 20 rokov. Začali sme sa zaoberať robením spôn spoločne s bratrancom Jozefom Mardulom. Veľmi mám rád ručné práce, pretože pri tom sa nenudím. Vyrobenie spony si vyžaduje veľkú presnosť pri vypilovaní a tiež pri zdobení rydlom.

Ozdoby, ktoré vyrábate sú zdobené tradične alebo zavádzate tiež nové vzory?

V svojej práci si zakladám hlavne na tradičných vzoroch. Dokonca svojho času Tatranské múzeum sa na mňa obrátilo s prosbou o vzory mojich spôn a ručne robené spony. Každá spona je pôvodná a jedinečná svojho druhu. Zavádzam tiež ažúrové ozdoby, ktoré sú veľmi krásne.

Franciszek Dzierzega z Suchego - szycie kierpców

Jakim rodzajem rzemiosła się Pan zajmuje?

Zajmuję się szyciem kierpców. Mój brat Stanisław Łukaszczyk z Białego Dunajca szył już kierpce i przekazał mi ten fach. Tuż po szkole szyliśmy wspólnie, natomiast później pracowałem w innym zawodzie. Niedawno wróciłem do rękodziela i wykonuję kierpce damskie oraz męskie w różnej kolorystyce.

Czy szycie kierpców jest bardzo wymagające i czy udało się Panu przekazać komuś swoje umiejętności?

Kierpce wykonuję z jednego kawałka skóry bydlęcej. Trzeba bardzo starannie to robić. Aby nauczyć się tego fachu, wykonywałem po kolei wszystkie elementy, najpierw kufę kierpca, później boki. Zdobienie za pomocą stempli również wymaga wprawy. Bardzo chętnie przekazałbym te umiejętności, ale na razie synowie mają inne zajęcia. Być może wnuki będą tym zainteresowane.

Franciszek Dzierzega zo Sucheho - šitie krpcov

Akým druhom remesla sa zaoberáte?

Zaoberám sa šitím krpcov. Môj brat Stanislav Lukaszczyk z Bialeho Dunajca už šil krpce a odovzdal mi toto remeslo. Hneď po škole sme šili spoločne, avšak neskôr som pracoval v inej profesii. Nedávno som sa vrátil k ručným prácam a vyrábam dámske aj mužské krpce v rôznych farbách.

Je šitie krpcov veľmi náročné a podarilo sa Vám niekomu odovzdať svoje znalosti?

Krpce robím z jedného kusa hovädzej kože. Treba ich robiť veľmi dôsledne. Aby som sa toto remeslo naučil, urobil som postupne všetky súčasti, najskôr kufu krpca, neskôr boky. Taktiež zdobenie pomocou razidiel si vyžaduje skúsenosť. Veľmi rád by som tieto znalosti odovzdal, ale zatiaľ majú synovia inú prácu. Možnože vnuci budú mať o to záujem.

Zdenka Lenkova z Vychodni - lektorka ludowego rzemiosła (haft, szycie ludowej odzieży)

Kiedy zaczęła się Pani przygoda z rękodziełem i jakimi rodzajami twórczości się Pani zajmuje?

Rękodziełem zajmuję się od dziecięcych lat. Najpierw to było robienie na drutach, później haftowanie, szydełkowanie, szycie na maszynie i trochę tkanie. Ostatnio zajmuję się wyplataniem koszyków i różnymi wyrobami z papieru i peddigu (rattan), szyję drobne prezenty i haftuję. Okazjonalnie produkuję wyroby gliniane - ręcznie wytaczane na kole garncarskim w ramach kursów w warsztacie garncarskim. Jednak najchętniej zajmuję się wyplataniem z papieru i peddigu. Moją twórczość można obejrzeć na stronie : www.zdenka.lenko.sk

Czy rękodzieła uczyła się Pani samodzielnie?

Uczyłam się samodzielnie recyklować papier, tj. wyplatać koszyki i inne wyroby z papieru oraz techniki wyplatania peddigu (rattan).

Czy ktoś w Pani rodzinie zajmował się tego typu rzemiosłem lub twórczością?

Babcia i mama znały różne rękodzieła. Większości z nich mnie też nauczyły. Tata w młodości zajmował się wyplataniem koszyków i koszów z wikliny i leszczyny, ale nie zdążył mnie tego nauczyć.

Jakie było pierwsze samodzielnie wykonane dzieło?

Sukienka dla lalki.

Jakich technik Pani używa?

Robienie na drutach.

Skąd czerpie Pani pomysły na tematykę?

Inspirację czerpię z przyrody, internetu oraz z historii.

Czy Pani dzieci również wyrażają zainteresowanie sztuką?

Prowadziłam zajęcia z wyplatania z papieru zarówno dla dorosłych jak i dzieci. Dzieci były bardzo zainteresowane, najchętniej wykonywały serduszka, gwiazdki oraz małe koszyczki na długopisy.

W ramach projektu prowadziła Pani warsztaty polsko-słowackie. Wykonywanie haftu krzyżykiem. Jakie ma Pani plany związane z artystyczną działalnością?

Dzięki temu projektowi wróciłam do szycia i haftu, nauczyłam się tkać materiał na dywany. Chciałabym kontynuować tkanie dywanów na warsztacie oddziedziczonym po mojej babci i udoskonalić się w tej technice. Z czasem chciałabym nauczyć młodsze pokolenie tkać dywany oraz szyć poduszki i torby z sukna domowej roboty haftowane krzyżykiem.

Zdenka Lenková z Východnej - lektor pre ľudové remeslá (vyšívanie, šitie ľudových odevov)

Kedy sa začal Tvoj záujem s ručnými prácami - remeselnými výrobkami, a čomu sa najradšej venuješ?

Ručným prácam sa venujem od malička. Najskôr to bolo pletenie ihlicami, potom vyšívanie, háčkovanie, šitie na stroji a trochu tkanie. V poslednej dobe sa venujem pleteniu košíkov a rôznych výrobkov z papiera a pedigu (ratanu), šijem drobné darčkové predmety a vyšívam. Príležitostne tvorím výrobky z hlíny - modelujem ručne aj na kruhu v rámci kurzov v hrnčiarskej dielni. Najradšej sa však venujem pleteniu z papiera a pedigu.

Moju tvorbu môžete vidieť na stránke: www.zdenka.lenko.sk

Či vykonávať tohto druhu ručne práce si sa naučil samostatne?

Sama som sa naučila recyklovať papier - pliesť košíky a iné výrobky z papiera a tiež techniku pletenia pedigu (ratanu).

Či niekto v rodine sa venoval tohto typu remeslám - tvorbám?

Stará mama aj mama ovládali všetky ručné práce. Väčšinu naučili aj mňa. Otec sa v mladosti venoval pleteniu košíkov a košov z vrby a liesky, ale mňa to nestihol naučiť.

Aký je Tvoj prvý samostatný ručný výrobok?

Šaty pre babiku.

Aké techniky?

Pletené ihlicami.

Odkiaľ nápady na tematiku?

Inšpiráciu čerpám z prírody, webu a histórie.

Či deti sa tiež o takúto tvorbu zaujímajú?

Učila som pliesť z papiera dospelých aj deti. Deti mali veľký záujem a najradšej robili srdiečka, hviezdičky a malé košíčky na perá.

V rámci projektu viedol si Poľsko - Slovenské workshopy?

Vyšívanie krížikovej výšivky.

Aké sú plány do budúcnosti spojené s umeleckou pôsobnosťou?

Vďaka tomuto projektu som sa vrátila k šitiu, vyšívaniu a naučila som sa snovať priadzu na koberce. Chcela by som pokračovať v tkaní kobercov na krosnách zdedených po mojej starej mame a zdokonaľiť sa v tejto technike. Po čase by som chcela naučiť mladšiu generáciu tkať koberce a šiť najmä vankúše a kabely z domáceho plátna, vyšívané krížikovou výšivkou.

Zuzana Gajdošová z Vychodnej - lektorka ludowego rzemiosła (szycie strojów ludowych, tkactwo, haft)

Kiedy zaczęła się Pani przygoda z rękodziełem i jakimi rodzajami twórczości się Pani zajmuje?

Rękodziełem zaczęłam się zajmować w domu, w latach pięćdziesiątych ubiegłego wieku wraz z moim rodzeństwem. Do robótek ręcznych zachęcali nas rodzice, zwłaszcza Mama i brat Ojca, oni zajmowali się rzeźbiarstwem. Na początku nie było jeszcze we wsi prądu elektrycznego, więc pracowaliśmy przy lampach naftowych wieczorem, kiedy wszystko już było zagospodarowane - drób, bydło i podwórko. Mama pokazywała nam wzory i motywy, które też czerpała od swoich rodziców i dziadków, w ten sposób motywy przekazywano z pokolenia na pokolenie. Tkanie chodników było niezbędne do wyposażenia domów mieszkalnych, jako izolacja cieplna. Najbardziej lubiłam haftować, co zostało mi do dzisiaj.

Czy rękodziela uczyła się Pani samodzielnie?

Na początku przy robótkach ręcznych prowadziła mnie mama oraz starsze siostry, później w hafcie udoskonalałam się na tyle, że prowadziłam lubiane we wsi spotkania kobiet zajmujących się haftowaniem.

Czy ktoś w Pani rodzinie zajmował się już tego typu twórczością?

W naszej rodzinie prawie wszyscy zajmowali się rzemiosłem - kobiety haftowaniem, tkaniem chodników, szyciem strojów świątecznych oraz odzieży na co dzień. Mężczyźni wykonywali przedmioty drewniane dla potrzeb kuchni jak półmiski, łyżki, talerze, tace oraz wyroby do wykorzystania przy pracach na polu i około bydła, jak wyplatanie koszyków, produkcja grabi, stołków itp. Później rękodziełem w rodzinie zajmowałam się wyłącznie ja, zostałam przy tzw. rzemiosłach kobiecych. Reszta członków rodziny musiała chodzić do pracy aby zapewnić utrzymanie rodziny.

Jakie było pierwsze samodzielnie wytworzone przez Panią dzieło?

Na początku to były proste techniki haftu, tzw. pełne i swoją pierwszą makatkę ścienną mam odłożoną, i używam jej do dziś. Jest to haft z niebieskim pamukiem na białym materiale lnianym, który ozdabia kuchnię i wyhaftowano na niej „Gość w dom, Bóg w dom”.

Jakich technik Pani używa?

Dziś wykonuję te najbardziej skomplikowane wzory haftu z Vychodnej, na początku to jednak był prosty, pełny haft, haft łańcuszkowy, tzw. „scapkom”, później prosty krzyżyk i stopniowo bardziej skomplikowane wzory.

Skąd czerpie Pani pomysły na tematykę?

Na początku tematykę zaczerpnęliśmy od naszych rodziców i dziadków, później własne motywy przekazywałyśmy sobie w ramach całej wsi. W dzisiejszych czasach motywy przynoszą mi też moje dzieci i wnukowie, którzy chcą mieć na swoim ubraniu ciekawy wzór.

Czy Pani dzieci również wyrażają zainteresowanie sztuką?

Dzisiaj już młodzież na mniejszą skalę zajmuje się rzemiosłem ludowym, wymaga to dużo czasu i cierpliwości, jednak ja chętnie przekazuję swoją sztukę ludową młodym, którzy mogą ją przekazywać dalej.

W ramach projektu prowadziła Pani warsztaty polsko-słowackie. Z jakiego tematu?

Szycie strojów ludowych, tkanie dodatków mieszkalnych - chodników.

Jakie ma Pani plany związane z artystyczną działalnością?

Ucieszyłabym się, jeżeli projekt byłby kontynuowany, i mogłoby w nim wziąć udział więcej młodych, którzy będą nasze rzemiosło przekazywać dalej i w ten sposób zostanie zachowane.

Zuzana Gajdošová z Východnej - lektor pre ľudové remeslá (šitie krojov, tkanie, vyšívanie)

Kedy sa začal Tvoj záujem s ručnými prácami - remeselnými výrobkami, a čomu sa najradšej venuješ?

S ručnými prácami som začala v rodine v päťdesiatych rokoch minulého storočia spolu so svojimi súrodencami. K ručným prácam nas viedli rodičia, hlavne mama a bratov otec, ktorí sa venovali rezbárskym prácam. V týchto začiatkoch ešte nebola v dedine elektika a tak sme robili pri petrolejových lampách po večeroch, keď už bolo v dome všetko obriadené - hydina, statok, dvor. Mama nám ukazovala vzory a motívy, ktoré tiež čerpala od svojich rodičov, starých rodičov, čím sa motívy prenášali z generácií na generácie. Tkanie kobercov bola nutná práca pre zhotovovanie bytových doplnkov do domácnosti, ako tepelná izolácia v domoch. Najradšej som mala vyšívanie, ktoré mi zostalo dodnes.

Či vykonávať tohto druhu ručné práce si sa naučil samostatne?

V začiatkoch ručných prác ma viedla mama a staršie sestry, neskôr som sa vo vyšívaní natoľko zdokonalila, že som viedla v dedine obľúbené stretnutia záujemkyň o vyšívanie.

Či niekto v rodine sa venoval tohto typu remeslám - tvorbám?

V našej rodine sa takmer všetci venovali remeselným prácam - ženy vyšívaniu, tkaniu kobercov, šitiu sviatočných krojov a denných odevov, muži vyrábali drevené výrobky potrebné do kuchyne. misky, lyžice, tanieri, podnosy, výrobky pre práce na poli a okolo statku /dobytku/ ako pletenie košíkov, výroba hrabľí, stolčekov, apd. Neskôr som sa v rodine ručným prácam venovala už len ja, ostala som pri tzv. ženských remeslách. Ostatní členovia rodiny museli chodiť do práce, aby zabezpečili živobytie rodiny.

Aký je Tvoj prvý samostatný ručný výrobok?

V začiatkoch to boli jednoduché vyšívacie techniky, tzv. plné a svoju prvú nástenku do kuchyne mám odloženú a používam ju dodnes. Je to výšivka s modrým pamokom na bielom ľanovom plátne, ktorá ozdobovala kuchyňu a na nej je vyšité "Hosť do domu, Boh do domu".

Aké techniky?

Dnes robím aj tie zložité vzory východnianskej výšivky, v začiatkoch to však bola jednoduchá plná výšivka, retiazková výšivka - tzv. scapkom, neskôr jednoduchá krížiková a postupne zložité vzory.

Odkiaľ nápady na tematiku?

Tematiku sme v začiatkoch čerpali od svojich rodičov a starých rodičov, neskôr sme si svoje námety podávali v rámci celej dediny. V súčasnosti mi prinesú námety aj moje deti a vnuci, ktorí chcú mať na svojom odevu zaujímavý motív.

Či deti sa tiež o takúto tvorbu zaujímajú?

Dnes sa v menšej miere ako v minulosti venuje mládež ľudovej remeselnej činnosti, vyžaduje to veľa času a trpezlivosti, rada však odovzdávam svoje ľudové umenie mladým, ktorí to môžu podávať ďalej.

V rámci projektu viedol si Poľsko - Slovenské workshopy?

Šitie krojovaných odevov, tkanie bytových doplnkov - kobercov.

Aké sú plány do budúcnosti spojené s umeleckou pôsobnosťou?

Tešila by som sa, ak by sa v projekte pokračovalo a mohlo sa ho zúčastňovať viac mladých, ktorí naše remeslá budú odovzdávať a tak sa uchovávať.

Interreg
Polska-Słowacja

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

UNIA EUROPEJSKA

